

FØRSTE STEG

NR. 2 / 2021

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

A close-up photograph of a baby with blue eyes, wearing a green jumpsuit and a blue and white striped beanie. The baby is climbing a blue plastic play structure. The background is a blurred green lawn and trees.

Oliver går i
**FAMILIE-
BARNEHAGE**

Det blir stadig
færre av dem

Historisk utgave

For første gang i Første stegs 16-årige historie har vi i denne utgaven en fagartikkel skrevet på samisk. Da jeg fikk henvendelsen fra forskerne bak artikkelen, var jeg ikke sen om å si ja. Første steg skal være et fagblad for alle barnehageansatte i Norge, enten de jobber i samiske barnehager, familiebarnehager eller tradisjonelle barnehager, både private og offentlige. Vi ønsker å vise mangfold og bredde, også gjennom språket. Artikkelen er på sørsamisk, som er et av de tre offisielle samiske språkene i Norge ved siden av lulesamisk og nordsamisk. Mellom 250 og 300 personer snakker sørsamisk i Norge, ifølge Allkunne, og det er et offisielt språk i Hattfjelldal i Nordland og i Røyrvik, Snåsa og Røros i Trøndelag. Sørsamisk står på UNESCOs liste over alvorlig truede språk.

Siden majoriteten av våre lesere ikke kan sørsamisk, kan du lese samme fagartikkel også på norsk. Den er basert på ny forskning i samiske barnehager. Skal samiske barn oppleve livsmestring, må barnehagen ikke bare gjenspeile barnas kultur og språk, men også sørge for at barna ser sammenheng mellom oppdragelsen de får hjemme, og pedagogikken de møter i barnehagen, ifølge studien fra Telemarksforskning og DMMH. Det kan være å sørge for at samarbeidet med hjemmet inkluderer storfamilien og slekt, fordi det i samisk kultur er vanlig at flere voksne tar del i barnas oppdragelse. «Den samiske barnehagen trenger ansatte som har kunnskap om samisk kultur, tradisjoner og næringer», ifølge forskerne Monica Bjerklund og Ingvild Åmodt. «Ved å arbeide for å styrke de samiske miljøene rundt barna kan vi bidra til å bryte fortidens assimilasjons- og koloniseringshistorie», påpeker forskerne. Og det trengs.

For, ifølge sametingsråd Mikkil Eskil Mikkelsen, møter mange samiske barn i dag et system bygd for norske barn. Derfor har Sametinget satt i gang et prosjekt som skal sørge for at alle samiske barnehager i Norge skal jobbe ut fra samme pedagogikk og språkopplæring om to år. Prosjektet er i samarbeid med fire barnehager og Samisk Høgskole. Totalt 850 barn går i en av landets 53 barnehager med et samisk tilbud, ifølge SSB. I denne utgaven møter du Emma Rose som går i en ny samisk barnehage i Alta. Oppvekstlederen i Alta sier mange har mistet sitt samiske språk. Nå ønsker de at egne barn skal lære språket. For samehets finnes ennå i samfunnet, ifølge styrer Monica Skum i barnehagen Guovddáš mánáidgárdi i Alta, selv 32 år etter at Sametinget ble åpnet. Samiske barn trenger, ifølge styreren, å få kunnskap om sitt språk og kultur og å bli stolte av det. Jeg håper det at barnehageansatte kan lese en fagartikkel på sitt eget samiske språk i Første steg, kan være et lite bidrag på veien.

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. [Facebook.com/forstesteg](https://facebook.com/forstesteg)

Line

Line Fredheim
Storvik

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

FØRSTE STEG

NR. 2 / 2021

Ansvarlig redaktør

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSER

Mona Jørgensrud
mj@hsmmedia.no
90 11 91 21

ABONNEMENT

Hilde Aalborg
abonnment@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Mediamania,
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 30 853 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato:

Første steg nr. 2 2021: 28. mai.

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forsiden:

Oliver i Høymyrmarka familiebarnehage
Foto: Marianne Otterdahl-Jensen
Første steg nr. 3 2021 kommer
1. oktober

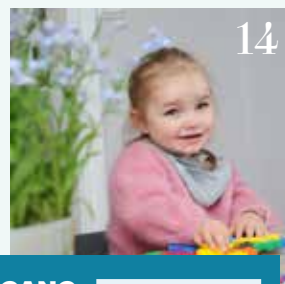
28

36

14

Tema: Familiebarnehager

- 14** Det blir stadig færre familiebarnehager
- 20** Familiebarnehagene har ikke krav om pedagoger
- 22** Familiebarnehager bør ikke defineres som barnehager, mener Utdanningsforbundet

Reportasjer

- 13** Over åtte av ti lesere mener Første steg er relevant for jobben, viser undersøkelse
- 24** Du kan styrke barnets selvfølelse gjennom språket
- 28** Emma lærer om samisk kultur i barnehagen
- 34** Ny forskning på fremtidens samiske barnehage
- 36** Historie: Norges første barneasyl finnes ennå

Fag og forskning

- 50** Samiske barnehager kan fremme barns livsmestring
Monica Bjerklund og Ingvild Åmot
- 54** Saemien maanagiërth mæhtieh maanaj jieledahaalvemem eevtjedh
Monica Bjerklund og Ingvild Åmot
- 58** Her er starten på den norske barnehagen
Bente Bolstad
- 64** Samiske barns «identitet» og oppvekst i en storbykontekst
Bushra Fatima Syed og Måre Helander

Meninger

- 70** På liksom: Katten og كلب beveger seg likt
Morten Solheim
- 72** Hvem imponerer barnehagelæreren egentlig med fulle månedsplaner?
Lilly-Marie Deildok og Thea Andersen
- 74** Dette er viktig i barns tilvenning
Madeleine Høllum

HVER GANG

- 2** Leder
- 4** Barnehagen min: Espira Grefsen stasjon barnehage
- 8** Nyhetsblikk
- 10** Studentblikk: **Stina Halvorsen**
- 12** Styrblikk: **Synnøve Eiksund Anfinssen**
- 27** Jus: Dette bør du tenke på dersom du blir skadet på jobb **Rut Severinsen**
- 33** Sideblikk: **Anne Lindboe**
- 41** Min doktorgrad: Evelyn Eriksen
- 42** Mitt barnehageminne: Tore Renberg
- 44** Lekelyst: Lag leker i ull
Trude Anette Brendeland
- 46** Portrett: Elin Reikerås
- 68** Nye bøker
- 75** Kontaktforum barnehage: Dette er viktig for kvaliteten i barnehagen
Ann Mari Milo Lorentzen

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Alle har en driv til å finne og lage systemer i verden. Noen mer enn andre. De aller fleste barn synes det er spennende å sortere og klassifisere.»

ELIN REIKERÅS PÅ SIDE 46

Barnehagen min

Espira Grefsen stasjon barnehage, Oslo

Yoga

gir bedre samspill

Yoga i barnehagen bidrar til at **barna bli mer konsentrerte og mindre slitne**. De leker også bedre sammen.

TEKST: **MAGNHILD FREUCHEN** FOTO: **MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN**

Det erfarer yogalærer og barnehageassistent Aleksandra Ostrowska i Espira Grefsen stasjon barnehage i Oslo.

Der får barna yoga og massasje og har faste hvilestunder.

– Jeg opplever at yogastunden får barna til å slappe godt av, gir dem økt konsentrasjon og fører til et bedre samspill i

barnegruppen, sier Aleksandra. Målet er å gi barna en mer balansert hverdag.

– I de siste årene har det blitt større tempo og hektiske hverdager. Disse rolige stundene gir barna en fin mulighet til å slappe av i en stresset hverdag og finne indre fokus, forteller fagpedagog Charlotte Langaas.

FINNER EN INDRE RO

– Noen barn begynner tidlig med fritidsaktiviteter etter barnehagen, eller har mye som skjer i helgene. Det gir lite tid for barna å finne ro i seg selv i løpet av dagen. Barnehagen er derfor en god arena for å utgjøre en forskjell for barnas stressnivå, og vi kan gi dem erfaringer i selvregulering når det gjelder å finne roen og stresse ned, påpeker Charlotte. I personalgruppen har de skapt en bevissthet om hvorfor de tilbyr barna yoga, massasje og hvilestund. Barna skal få bruke energi i aktiviteter og samspill i løpet av barnehagedagen. Man de skal også få samle energi ved å få ro innvendig.

– De siste månedene har vi jobbet enda mer strukturert enn tidligere med å ha yoga og massasje på timeplanen. Alle avdelinge-

YOGALÆRER: Barnehageassistent Aleksandra Ostrowska er utdannet yogalærer og mindfulnessinstruktør og synes det er fint å kunne lære barna yoga.

«Det er viktig at den voksne ikke har forventninger om at en yogastund skal forløpe smertefritt.»

RO OG HVILE: Yoga brukes som en lek der barna får oppleve hva kroppen kan få til. Både Aleksandra og barna viser etter tur stillinger som de andre skal forsøke å herme etter.

Barnehagen min

TID FOR YOGA: I Espira Grefsen stasjon barnehage lærer Alfred Wærholm Johansen yoga gjennom lek og øvelser han selv kan tilpasse sin egen kropp.

TESTER BALANSEN: Lana Jenhaug Korneliussen (f.v.) og Astrid Gautvik oppfordres til å leke seg med yogaøvelsene. De må ikke gjøre dem på en bestemt måte.

Yoga med barn

- Ikke ha med for mange barn.
- Helst ikke bland aldersgruppene.
- Yoga passer best for barn fra tre år.
- Yoga for de minste må være en kort stund, enten som en pause eller at dere knytter en bestemt øvelse til en bestemt aktivitet eller noe dere oppdager sammen. Ser dere en fugl ute, kan dere leke fugler sammen der og da. Blåser det veldig og rusker i trærne, kan noen barn stille seg opp som trær, mens andre er vinden som blåser rundt «trærne».

Kilde: Isabelle Schjelderup, yogaterapeut og forfatter av bøkene «Lek med yoga» og «Yoga og livsmestring i skole og oppvekst».

ne har satt seg mål som skal gjennomføres. Vi opplever at mange barn ser frem til og etterspør yogastundene. Også foreldrene gir positive tilbakemeldinger, og flere har fortalt at de opplever barna som mindre slitne ved henting, forteller Charlotte.

LEKER HUNDER OG SLANGER

I en sirkel på gulvet sitter en gjeng ivrige fem- og seksåringer på hver sin yogamatte. Blikket er vendt mot barnehageassistent Aleksandra. Hun er utdannet yogalærer og mindfulnessinstruktør, og for henne føles det fint å kunne bidra med egen kunnskap.

– Jeg bruker yoga med barna som en lek og oppmerksomhetstrening hvor vi fokuserer på kroppen vår. Både barna og jeg viser etter tur stillinger som de andre skal forsøke å herme etter, sier Aleksandra. For at det ikke skal bli for mange barn,

delar de barnegruppen i to med 12 barn i hver økt. Yogastunden starter gjerne med pusteøvelser hvor barna skal late som om de blåser opp en ballong eller lukter på noe godt. Deretter følger en mer dynamisk seanse hvor de gjør morsomme yogastillinger, som å være hunder, katter, slanger eller frosker. Aleksandra har laget kort som viser ulike stillinger og øvelser, ellers er det fritt frem for å bruke fantasien.

Mot slutten av økten har de en avslappende øvelse, der barna sitter i en ring og masserer hverandre på ryggen med massasjeballer.

– Det er nydelig å se på den kontakten de da får med hverandre, sier Aleksandra.

OPPLEVER MESTRING

– Yoga bygger opp under barnets mestringsfølelse, sier Isabelle Schjelderup, yogaterapeut og forfatter. Det gjør yogaen ved at bar-

LEKER DYR: Yogalærer Aleksandra Ostrowska viser Eline Sofie Bakker og Lana Jenhaug Korneliussen morsomme yogastillinger, som å være hunder, katter, slanger eller frosker.

PUSTEØVELSE: Yogastunden starter gjerne med pusteøvelser hvor Astrid Gautvik og de andre barna skal late som om de blåser opp en ballong eller lukter på noe godt.

FINNER ROEN: – Flere foreldre forteller at de opplever barna som mindre slitne ved henting etter at vi begynte med yoga, forteller fagpedagog Charlotte Langaas.

na oppfordres til å leke seg med øvelsene. De må ikke gjøre dem på en bestemt måte, men som en lekbasert måte å møte egen kropp på, med de styrkene og begrensningene hver enkelt har, ifølge yogaterapeuten.

– Barna oppfordres til å møte hver enkelt øvelse med nysgjerrighet og lek, å utforske hva hver enkelt øvelse krever av balanse, styrke, smidighet og samarbeid, sier Isabelle.

Hun mener yoga også kan virke positivt inn på miljøet i barnehagen: ved å skape gode opplevelser de kan dele, gjøre yoga-leker hvor de sammen skal løse en øvelse, og ved at hvert enkelt barns kropp og sinn blir roligere og mer harmonisk.

– Det er viktig at den voksne ikke har forventninger om at en yogastund skal forløpe smertefritt. Med det mener jeg at barn er barn uansett hvilken setting de plasseres i. Noen vil finne på et eller annet

«Målet er ikke at alle barna skal sitte stille med lukkede øyne i dyp meditasjon. Målet er å la barna bli kjent med yoga på sin egen måte.»

sprell, noen vil observere, mens andre deltar med liv og sjel. Du må ville yogaen selv som voksen. Og ikke gi opp om den første, andre eller tredje gangen ikke forløper slik du så det for deg, sier yogaterapeuten. Hun oppfordrer barnehageansatte til å slippe sine forventninger og å leke i yogastunden.

– Målet er ikke at alle barna skal sitte stille med lukkede øyne i dyp meditasjon. Målet er å la barna bli kjent med yoga på sin egen måte, og møte sin kropp, sine følelser og hele sitt vesen gjennom de ulike øvelsene, sier Isabelle.

magnhildf@hotmail.com

LÆRER BORT YOGA: – Det er viktig at den voksne ikke har forventninger om at en yogastund skal forløpe smertefritt, sier yogaterapeut Isabelle Schjelderup. Foto: Yvette Rudland Larsen

Fint for barn å ha minst to venner

GJENSIDIGE VENNSKAP ER VIKTIG FOR BARNs opplevde livskvalitet, viser en studie blant 700 norske 11- og 12-åringer. Minst to venner i klassen gir et markant positivt utslag, ifølge studien fra Høyskolen Kristiania. Forskerne fant ingen forskjell i opplevd livskvalitet mellom barn som ikke hadde venner og de som hadde én venn. – Å ha mer enn én venn gir en følelse av trygghet, fordi venner kan være til hjelp og støtte, forklarer forsker Per Morten Fredriksen. Venner er også viktige for regulering av atferd, utvikling av sosiale ferdigheter og konfliktløsning. Å være sammen med venner gir mer lykkefølelse enn å være sammen med familie, viser en amerikansk studie fra 2020. (forskning.no)

93 %

av alle norske barn fra 1 til 5 år går i barnehage. Det tilsvarer 272 264 barn og er 3500 færre enn året før, ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

– Barn utsetter ikke til i morgen noe som kan forhindre dem i å gå til sengs i kveld.

Jean-Charles, fransk humorist

Barnehagen i 2030

Regjeringen ønsker å ha med barnehagesektoren på en felles innsats for å løfte kvaliteten i barnehagene frem mot 2030. De har bedt barnehageansatte, barnehageeiere, kommuner, universitets- og høyskolemiljøer, foreldre og ulike organisasjoner å komme med innspill og har hatt flere dialogmøter med dem. Kunnskapsminister Guri Melby har bedt barnehagefolk komme med innspill om kompetanse, pedagogisk kvalitet, styring, organisering og kunnskapsbehov.

(regjeringen.no)

Disse skal se på finansieringen av private barnehager

Statsforvalter Knut Storberget skal lede utvalget som skal utrede finansiering av private barnehager. Utvalget skal beskrive dagens finansieringsystem for private barnehager, og vurdere fordeler og ulemper. De kan også komme med forslag til endringer i regelverket. Disse sitter i utvalget:

- Mee Eline Eriksson, seniorrådgiver Virke
- Christian Monsbakken, spesialrådgiver KS
- Espen Rokkan, direktør PBL
- Sidsel M. Schade, spesialrådgiver Fagforbundet
- Anne-Dorthe Nodland Aasen, seniorrådgiver Utdanningsforbundet

(regjeringen.no)

Barn som mister foreldre brått, kan få problemer senere

Barn som mister en forelder brått i en ulykke, drap eller selvmord, har høyere risiko for problemer senere i livet, viser en nasjonal studie fra Universitetet i Oslo. Barna opplever det ofte som et traume. – Barn blir ofte kalt de glemte etterlatte, fordi de kan ha problemer med å uttrykke sorg og får lite hjelp, sier forsker Lisa Victoria Burrell. Hennes doktoravhandling omfatter 200 000 personer i fire studier, og tar utgangspunkt i Folkeregisteret, FD Trygd, Dødsårsaksregisteret og Norsk pasientskadeerstatning. 43 prosent av de etterlatte barna fullfører ikke videregående skole, mot 33 prosent av dem som ikke har opplevd et slikt tap. *(forskning.no)*

93%

prosent av foreldrene er svært eller ganske fornøyde med barnehagen, til tross for koronasituasjonen, viser den siste Foreldreundersøkelsen. Foreldrene er mest fornøyd med barnets trygget og trivsel. 1 av 10 foreldre er misfornøyd med mattilbudet og 16 prosent er misfornøyd med bemanningstettheten. Foreldre med barn i små barnehager er i litt større grad fornøyde enn foreldre med barn i store barnehager. *(udir.no)*

FOTO: BÅRD GUNDERSEN

Barnehagen jobber aktivt med konflikthåndtering

Overganger har blitt lettere, de ansatte har endret væremåte, og barna har blitt bedre til å se den andres perspektiv i konflikter. Det er resultatet etter at ansatte i Rektorhaugen Kanvas-barnehage i Oslo har fordypet seg i den pedagogiske metoden PLS, positive læringsspiraler. Det handler om å anerkjenne at barnets opplevelse av en situasjon er like mye verdt som den voksnes. – Et barn ville sjelden legge seg da jeg sa hun måtte sove. Jeg endret strategi, og sa jeg skjønnte at hun ikke ville legge seg, siden hun hadde det så gøy i sandkassa, og da reiste hun seg opp og gikk til vogna. Hun trengte bare at jeg så hva hun var opptatt av, forteller barnehagelærer Hilde Kjersti Asphjell i en pressemelding fra Kanvas.

3500

færre barn gikk i barnehage i 2020 enn året før, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Tallet i alle aldersgrupper gikk ned, bortsett fra ettåringene. Årsaken kan være lavere fødselstall. 400 flere ettåringer gikk i barnehagen i fjor sammenlignet med året før.

Dette vil gjøre barnehagen bedre

Barnehager som får til å bygge kapasitet på individ- og organisasjonsnivå vil bidra til en bedre barnehage på sikt, ifølge studien Være sammen i regi av Universitetet i Stavanger (UiS). Å bygge kapasitet på individnivå betyr de ansattes kompetanse, motivasjon og verdier, mens å bygge på organisasjonsnivå handler om økonomi, IKT-systemer, tilgang til materialer, kvaliteten på lokalet, system og planer. 1000 norske barnehager og 3000 rådgivere i 40 kommuner var med i studien. God kapasitet på begge områder gjør barnehagen bedre rustet til å gjøre endringer over tid. Styreren må også ha gode relasjoner til de ansatte, få alle ansatte med seg og bruke fellestiden til å snakke om utviklingsarbeidet for å få til daglige endringer over tid, ifølge forsker Pål Roland. *(uis.no)*

Barnehageansatte bør heller bruke tiden sin på å være med barna i leken enn å måtte skrive en vurdering av barnas norskkunnskaper, skriver Stina Halvorsen.

Hva skjedde med leken?

Stina Halvorsen
barnehagelærerstudent
ved OsloMet, tar master i
barnehagepedagogikk
stina_87@hotmail.com

Det å innføre en plikt til å vurdere alle barns språkferdigheter før skolestart, vil gi barnehagelærere unødvendig merarbeid som fjerner dem mer fra barna.

Som barnehagelærer og masterstudent har jeg blitt mer og mer interessert i overgangen fra barnehagen til skolen. Barneha-gepolitikken de siste årene har endret seg fra å fokusere på nok plasser til kvaliteten på innholdet. Den siste stortingsmeldingen handler om, slik jeg forstår det, et økt læringspress.

VIL ENDE LOVEN

Regjeringen foreslår en endring i barnehage-loven som betyr at barnehagene får en plikt til å vurdere alle barnas norskkunnskaper før skolestart. Forslaget er ute på høring. Jeg mener dette kanskje kan føre til et økt læringspress. Politikerne viser manglende tillit til barnehage-lærerprofesjonen, og et slikt forslag utfordrer barnehagens samfunnsmandat med et helhetlig læringssyn.

HELLER FLERE ANSATTE

Med slike politiske satsinger kommer det ofte nye standardiserte programmer eller verktøy. Disse har som mål å sørge for at barns utfordringer med språk og atferd skal oppdages tidlig. Eksempler på slike programmer er «De utrolige årene» og PALS (positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling) (Wolf & Greve, 2018, s. 56). Disse programmene er kostbare og spiser mye av barnehagebudsjettet til opplæring. Jeg mener det er bedre med en tettere bemanning i barnehagen og skolen enn nye programmer. Det vil bidra til at barna opplever trygghet og stabilitet i hverdagen, og de ansatte har tid til å være nær barna i lek og samspill. Slik vil de ansatte lettere kunne observere og

avdekke barn som har eventuelle utfordringer. Det å innføre en plikt til å vurdere alle barns språkferdigheter før skolestart, vil gi barnehagelærere unødvendig merarbeid som fjerner dem mer fra barna.

LEK FREMFOR PROGRAMMER

Som barnehagelærer ønsker jeg å være til stede for barna. Det er i leken jeg ser dem, og det er i leken vi danner relasjoner. Vi kan tøyse og tulle, men også snakke om alvorlige ting. Lek er viktig for barns utvikling. Vi vet at når et barn sier: «Jeg har bare lekt», så har det skjedd mye i det mellomrommet. Vi vet at lek og læring henger tett sammen. I leken lærer barna sosial kompetanse, som å dele og respektere hverandre. De lærer grunnleggende etikk, og utvikler en begynnende forståelse av rett og galt. De utvikler verdier og tanker om hva det vil si å være menneske i et samfunn. Barnehagehverdagen bør derfor være preget av trygge relasjoner til voksne som har tid til barna. Ikke et sted hvor voksne hele tiden må bryte ut av leken fordi de må gjøre andre ting, som å skrive en vurdering av barnas norskkunnskaper.

Litteratur

WOLF, K. & GREVE, A. (2018). *Barnehagepedagogikk og profesjon under press*. I T. Lafton, A.M., & A.M. (Red.), *Barnehagepedagogiske linjeskift* (s. 277). Bergen: Fagbokforlaget.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

NESTE STEG? DET ER HER DET SKJER

VIL DU UTVIKLE DEG FAGLIG? BYGGE NY KOMPETANSE?

Du kan velge mellom fire samlingsbaserte masterstudier ved Norges eneste spesialiserte barnehagelærerhøgskole

Master i barnehagekunnskap – barndom i et samfunn i endring // Master i barnehageledelse

Master i barnekultur og kunstpedagogikk // Master i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Å skape en arbeidsplass der hver og en forstår at de er kulturbærere, er avgjørende for et sterkt og sunt arbeidsmiljø, skriver Synnøve Eiksund Anfinsen.

Viktig å ha gode kulturbærere på jobb

Synnøve Eiksund Anfinsen

virksomhetsleder Hareveien
barnehage, Nordre Follo
Synnove.Anfinsen@nordrefollo.kommune.no
Foto: Eskil Bjørshol

”
Tar du ansvar og løfter en eventuell ukultur til lederen din, eller tenker du at det er å sladre på de andre?”

Å ha et godt arbeidsmiljø og en sunn kultur er avgjørende for å lykkes som virksomhet. Vi må tilstrebe å skape en kultur der fellesskapet og teamfølelsen definerer alt vi gjør.

Barnehager generelt er gode til å lage rutiner på hva som skal definere oss. Til tross for dette så er det lett at kulturen blir preget av mangelen og til tider dårlig kommunikasjon, mangel på god samhandling, og det at man lett ser «inno-ver» på egen avdeling, fremfor å tenke helhet.

HVA ER EN KULTURBÆRER?

Så hva legger jeg i begrepet «kulturbærer»? Å være en god kulturbærer betyr å investere i virksomheten, ha mot, tenke helhet og løfte kollegaene sine. Man må rett og slett ha eierskap til sin egen arbeidsplass. I min virksomhet snakker vi ofte om oss selv som «familie». Det er lov å stille krav og ha forventninger til familie-medlemmene; alt vi gjør og ikke gjør, påvirker de andre. Så hva gjør DU? Er du en attraktiv samarbeidspartner? Er du raus og bidrar til fellesskapet – på hvilken måte da? Hvilke forventninger har du til kollegaene dine, hva irriterer deg, og hva gjør du med det som «skurrer»? Tar du ansvar og løfter en eventuell ukultur til lederen din, eller tenker du at det er å sladre på de andre? Hvilke plikter har du for fellesskapet, og hvilke konsekvenser får det for alle dersom ingen sier ifra om hva som egentlig skjer?

FARESIGNAL

Jeg tror responsen man får fra kollegaer når man tar opp ting, er avgjørende; blir en møtt med forståelse eller med forsvar? Dersom man blir møtt med en forsvarstale, der kollegaen på

en eller annen måte begrunner dårlig atferd, så mister man motivasjonen til å ta det opp neste gang det skjer. Får denne praksisen prege virksomheten, så vil man få en kultur der ingen orker å ta opp ting, man passer på seg selv, og kulturen «skurer og går» uten at noen tar ansvar. Dette er et klart faresignal på at man kan miste fellesskapsfølelsen og den gode kulturen man har etablert.

SNAKK OM KULTUR I FREDSTID

Kultur på egen arbeidsplass er en klar lederoppgave. Å sette arbeidsmiljøet på agendaen på alle møter og planleggingsdager er viktig. Lederskapet består også i å snakke om ukultur eller sutrekultur, og ha klare forventninger til hva som er «innafor», og hva som er «utafor» av atferd fra den enkelte kollega. Forventninger om at fellesskapstanken er det som skal definere oss, er avgjørende for at man ikke gror fast i et dårlig mønster.

Snakk om kultur «i fredstid» – som leder er du viktigere enn du tror i dette arbeidet. Du må tørre å ta tak, tørre å stille spørsmål, og ikke minst tørre å kreve endring – om det er det som skal til for å endre kulturen. Kultur krever innsats, mot, eierskap og lederskap – og det av oss alle.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

FORNØYD: – Det er hyggelig at så mange av våre lesere synes tidsskriftet er relevant for jobben de gjør og er fornøyd med produktet vi leverer, sier ansvarlig redaktør Line Fredheim Storvik i Første steg. Foto: Ma Thu Za Aye

Er du fornøyd med Første steg?

Da er du i godt selskap. Mer enn **åtte av ti lesere mener tidsskriftet er relevant** for jobben.

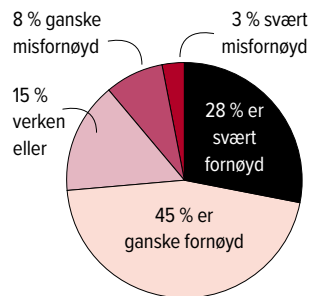
Det viser en leserundersøkelse Opinion har gjort for Første steg i januar og februar i år. Sju av ti, eller 73 prosent, som leser Første steg, er svært eller ganske fornøyd med tidsskriftet. 87 prosent av leserne leser papirutgaven av Første steg. Tidsskriftet er den mest foretrukne kanalen for stoff om barnehagefeltet, ifølge undersøkelsen. Første steg har 69 000 lesere, ifølge Kantar.

TAR VARE PÅ TIDSSKRIFTET

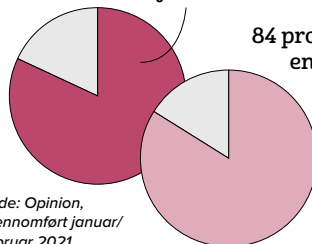
– Det er hyggelig at så mange av våre lesere synes tidsskriftet er relevant for jobben de gjør, og er fornøyd med produktet vi leverer. Vårt mål er å gi leserne faglig påfyll og bidra til at ansatte reflekterer over sin rolle som barnehagelærere og jobben de gjør, sier ansvarlig redaktør Line Fredheim Storvik. Hun sier tidsskriftet skal være relevant, sannferdig og gjøre kompliserte problemstillinger lettere tilgjengelig for leserne.

– Vi skal være et verktøy for de ansatte,

73 prosent av leserne er svært fornøyd eller ganske fornøyd med Første steg.

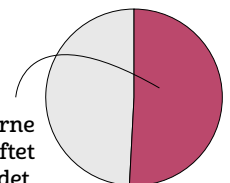
82 prosent er helt eller ganske enig i at Første steg er relevant for jobben.

Kilde: Opinion, gjennomført januar/februar 2021.

84 prosent er helt eller ganske enig i at Første steg tar opp aktuelle tema og problemstillinger.

51 prosent av leserne tar vare på tidsskriftet når de har lest det.

et sted de kan søke råd, men også et sted med ideer og inspirasjon. Vi skal være praksisnære, det vil si at vi ønsker flere stemmer fra barnehagelærere og ansatte som jobber ute i barnehagene, sier hun. Storvik forteller at tidsskriftet også skal utfordre og provosere og gjerne få leserne til å tenke: wow – er det mulig?

Over halvparten av leserne tar vare på tidsskriftet når de har lest det. Halvparten av leserne bruker mer enn 30 minutter på å lese tidsskriftet. En av fire bruker mer enn 1 time på å lese Første steg.

UVANLIG HØYT TALL

Leserne rangerer tidsskriftet som relevant, nyttig og inspirerende.

– Til tross for veldig gode tilbakemeldinger fra våre lesere vil vi fortsette å utvikle tidsskriftet til det beste for målgruppen. Det vil alltid være noen som ikke liker det vi lager, eller ønsker mer eller mindre av noe, slik er det i alle medier, påpeker Storvik. 55 prosent av leserne er kjent med at saker fra Første steg også publiseres på utdanningsnytt.no. 62 prosent vet ikke at Første steg har en egen Facebook-side. Det håper Storvik de får gjort noe med gjennom blant annet egenannonser.

28 prosent av leserne er *svært fornøyd* med tidsskriftet.

– Normalt ser vi at andelen *svært tilfredse* lesere ligger på mellom 10 og 20 prosent målt på en fempunktsskala fra svært misfornøyd til svært fornøyd, sier seniorrådgiver Ola Gaute Aas Askheim i Opinion.

– I spredte tilfeller ser vi at andelen ligger under 10 eller over 20 prosent. Ligger det over 20 prosent, så får leserne et veldig godt produkt, og mediet leverer svært godt på lesernes forventninger og ønsker. I 10 prosent av tilfellene ligger skåren over 20 prosent, og det er ikke vanlig, sier Askheim.

**« Jeg har en god
følelse når jeg
leverer Oliver.
For oss var dette
et verdivalg.»**

ROLIGE DAGER: Fredrik Aakrann ønsket at sønnen Oliver skulle få en myk overgang til livet utenfor familien. I familiebarnehagen til Tone Bjellvåg fant far og sønn den roen de søkte.

STADIG FÆRRE FAMILIE- BARNEHAGER

For 25 år siden var det 250 plasser i familiebarnehager i Asker. **Nå er det 12 igjen.** Barnehagerådgiver Liv Knatten tror likevel ikke de vil forsvinne.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL JENSEN

«**H**ei, Torjus. Var det gøy på teater i går?» spør fritidspedagog Vibeke Frafjord Saint-Victor og smiler hjertelig. Hun driver AYNØ Vår familiebarnehage, på Midtbygda i Asker. Torjus (3) smiler tilbake og snakker entusiastisk om Trollmannen fra Oz, den onde hekse og den feige løven. Saint-Victor og Tone Bjellvåg, som driver Høymyrmarka familiebarnehage i Asker, sier at noe av det mest unike, og litt magiske, ved en familiebarnehage er at den voksne som møter barna om morgenen, også er den som tar farvel om ettermiddagen. Hver dag.

– Som voksen er du tett på barna. Vi blir veldig godt kjent og vet litt om hva som rører seg i barnas liv også utenfor barnehagen, sier Saint-Victor.

ALENE VOKSEN PÅ JOBB

I en familiebarnehage er man stort sett alene som voksen. Den voksne er til stede for barna hele dagen uten å gå i møter. Innimellom har de besøk av en pedagog og veileder, som både kjenner barna godt og bidrar til inspirasjon og variasjon. I AYNØ Vår familiebarnehage får de også besøk av Saint-Victors svigerfar, som er musiker, med jevne mellomrom. Han spiller og synger sammen med barna. Mange ønsker at barna skal få en myk overgang til livet utenfor familien. I en familiebarnehage finner mange foreldre og barn den roen de søker.

ET VERDIVALG

– Å velge barnehage er et av de viktigste valgene jeg

PIKNIK: – Hysj! Vi må være stille, sier Victoria til Torjus. De tar med seg bollene og lager piknik, så fritidspedagog Vibeke Frafjord Saint-Victor kan legge Ole.

har gjort noensinne. Vi la ned mange timer med research, og da vi kom over nettsiden til Høymyrmarka familiebarnehage, ble vi overbevist. Her lå det tilbakemeldinger fra foreldre om hvorfor denne barnehagen er et godt valg. Overgangen fra hjemmet til barnehagen blir mykere. Du slipper institusjonspreget. Jeg har en god følelse når jeg leverer Oliver. For oss var dette et verdivalg, sier pappa Fredrik Aakrann. Han legger til at det ligger en barnehage med 100 barn bare et steinkast fra huset deres, men at de ikke ønsket at sønnen skulle starte der.

– Den lange reiseveien til familiebarnehagen er verdt det. Oliver lærer sosiale ferdigheter i en liten gruppe, og jeg tror det vil gjøre ham rustet til å ta bedre valg i en større gruppe når den tid kommer, sier Aakrann.

BIDRAR TIL MANGFOLD

Det er totalt ni familiebarnehager i Asker i dag. Tre av dem ligger i gamle Asker kommune – og tilbyr plass til totalt 12 barn. Til sammenligning var det 250 plasser i familiebarnehager i gamle Asker på 90-tallet. Den gangen hadde familiebarnehagene en egen vikarbase, noe de mangler i dag.

I 2020 var det 422 familiebarnehager i Norge, mot 689 i 2014, viser de nyeste tallene fra Utdanningsdirektoratet. 3189 barn går i familiebarnehage. Barnehagelærer Liv Knatten har jobbet med familiebarnehager fra 1987 til 2014. I dag er hun rådgiver for barnehagene i Asker kommune – med et stort hjerte for familiebarnehagene.

FAMILIEBARNEHAGER

- 3189 barn går i familiebarnehage. Det er 1,1 prosent av alle barnehagebarn.
- 65 prosent av barna er under to år.
- En familiebarnehage er en liten barnehageenhet som drives i et privat hjem, der hver enhet har inntil fem barn.
- Én assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år. Er flertallet under tre år, må antallet reduseres.
- Et hjem kan godkjennes for dobbel gruppe med maks ti barn over tre år. Er flertallet av barna under tre år, må antallet reduseres.
- I hovedsak er det en assistent som utfører det daglige arbeidet, mens en barnehagelærer eller en med annen treårig pedagogisk utdanning med videreutdanning i barnehagepedagogikk gir pedagogisk veiledning hver uke.
- En pedagogisk veileder kan ha maks 30 barn. Det kan være seks hjem med fem barn hver, eller mer enn seks hjem som har færre enn fem barn hver.
- Kommunen skal godkjenne og kontrollere at familiebarnehagen tilfredsstiller krav i barnehageloven.
- Alle som søker om godkjenning av familiebarnehage, og som oppfyller kravene i barnehageloven, har rett til godkjenning.
- Familiebarnehagene skal være et fellesskap mellom minst to hjem, eller mellom minst ett hjem og en vanlig barnehage.
- De skal som hovedregel ha minst to barn, og minst halvparten av barna må være andre enn hjemmets egne.

Kilder: Forskrift om familiebarnehager (2006) i barnehageloven (1995) og udir.no.

HJEMMEBAKT: Nikoline elsker Tones ferske boller med rosiner.

BARNEHAGE I HAGEN:

Foreldre og ansatte erfarer at små og hjemlige forhold i familiebarnehagen gir ekstra nærhet og oppleves trygt og behagelig for barna.

«Det unike ved familiebarnehager er at atmosfæren er hjemlig og lydnivået lavere, noe som gjør at tilvenningen går raskere.»

TID TIL MUSIKK: Det er mye musikk i familiebarnehagen der Torjus går, og han synger og spiller gjerne både med og uten publikum.

BARNEHAGERÅDGIVER: Liv Knatten i Asker kommune tror ikke familiebarnehagene vil forsvinne, og mener vi trenger mangfoldet. Foto: Privat

– *Hvorfor er det så få familiebarnehager sammenlignet med tidligere?*

– På 80- og 90-tallet var det vanskelig å få barnehageplass – og en del familiebarnehager ble startet på grunn av behov. I dag er det etablert mange store barnehager som tar unna søkermassen, svarer Knatten.

Det var slik Bjellvåg startet. Hun fikk ikke barnehageplass til sin yngste datter – og flere i barselgruppen sto uten plass. Bjellvåg, som egentlig er optiker, ble spurt om ikke hun kunne starte en familiebarnehage. Slik ble det. Det har nå gått 16 år – og hun har ingen planer om å gå tilbake til optikerjobben.

TRENGER MANGFOLDET

Både fritidspedagog Saint-Victor og optiker Bjellvåg elsker jobben i familiebarnehagen. De forteller om en meningsfylt jobbhverdag, der de får lov til å komme tett på barnas utvikling, følelser og lek.

– Å gå tilbake til optikerjobben frister ikke. Her føler jeg virkelig at jeg gjør en viktig jobb, og jeg får så

«Vi har ingen stramtidsplan, men rom for store individuelle tilpasninger.»

mange hjertevarme tilbakemeldinger fra både barna og foreldrene, sier Bjellvåg.

Begge to opplever at mange foreldre er svært positive til familiebarnehager.

– En del tar et verdivalg, andre havner her fordi de ikke får annen plass. Sistnevnte er ofte veldig takknemlige for at det ble sånn, forteller barnehagerådgiver Liv Knatten, som mener at vi trenger mangfoldet. Hun tror ikke familiebarnehagene vil forsvinne.

– Så lenge de har søkere og opprettholder god kvalitet, så lever de jo, sier hun.

Familiebarnehagene i Asker kommune har felles planleggingsdager, og de deler kunnskap, erfaringer og verktøy. Familiebarnehagene følger barnehageloven og rammeplanen.

FLEKSIBLE BARNEHAGER

– Det unike ved familiebarnehager er at atmosfæren er hjemlig og lydnivået lavere, noe som nok gjør at tilvenningen går raskere, sier Bjellvåg. En annen fordel er at overgangen fra hjem til barnehage er mykere. Det kan gjøre barna mindre stresset, ifølge Bjellvåg.

– Siden det bare er fire barn og én voksen til stede hele dagen, blir alle barna sett, og får mye oppmerksomhet. Det er lettere å fokusere på barngruppen når det ikke er andre voksne å skravle med, sier Bjellvåg. I en dobbeltgruppe er det åtte barn og to voksne i familiebarnehagen.

Barnehagelærer Marit Kinserdal, som driver Hallenåsen familiebarnehage, har ti års erfaring fra ordinære barnehager. Hun opplever familiebarnehagene som mer fleksible.

– I en familiebarnehage kan vi tilpasse tilbudet til

SÅPEBOBLER: Nomi koser seg i familiebarnehagen til Tone Bjellvåg, som egentlig er optiker. Men det frister ikke å gå fra barnehage- til optikerjobb igjen, fastslår Bjellvåg.

DELTAR I LEKEN: Fritidspedagogene Tone Bjellvåg (f.v.) og Vibeke Frafjord Saint-Victor er selv aktivt med i barnas lek i familiebarnehagene de driver.

barnegruppen, istedenfor at barnegruppen må tilpasse seg systemet, sier hun.

TID, RO OG NÆRHET

Rigmor Børve driver familiebarnehagen Utsikt 1 i Sætre. Hun trekker frem tid, ro og nærhet som tre fordeler med familiebarnehagene – og sier at rammeplanen blir brukt som et viktig verktøy for å fremme læring og utvikling. Børve har jobbet med barn i alle aldre siden 80-tallet.

– I år har vi vært så heldige å bli plukket ut til et prosjekt ved Universitetet i Sørøst-Norge som handler om barnehagebasert kompetanseutvikling, der vi får tett oppfølging innen språk og kommunikasjon.

MINDRE SYKDOM

Carina Karlsen, som har bakgrunn fra kunstfaget, driver Utsikten i Åros. Hun liker at det er en liten barnegruppe, som også gir mindre sykdom blant barn og voksne.

– Utfordringen er at vi får mindre tilskudd enn ordinære barnehager. Dessuten burde vi hatt den samme bemanningsnormen, sier Karlsen.

Saint-Victor synes det er verdifullt at barna i en familiebarnehage får være med på å forme kulturen.

– Vi har ingen stram tidsplan, men rom for store individuelle tilpasninger. Her er det plass til at alle barn kan være seg selv, sier hun.

godkommunikasjon@gmail.com

ANNONSE

Englebarnekspressen

Barn lærer og utvikler seg gjennom alt de opplever og erfarer. Derfor er det viktig at de stadig får nye impulser og opplevelser som utfordrer både motorikken og sansene deres. Englebarnekspressen gjør det enkelt å ta med 1-3 åringene til de mange spennende læringsarenaene som finnes i barnehagens nærområde. Steder hvor de små kan få leke og undre seg - og underveis har barn og voksne gode muligheter for samspill med sang og moro.

Englebarnekspressen på YouTube Søk: Englebarnekspressen

Kampanjetilbud kr.11.300,- eks.mva.

Ord. pris kr.12.900,- eks.mva. Tilbudet gjelder frem til 1.juni. Frakt tilkommer.

Bestilles på www.transport4kids.com

Englebarnekspressen har:

- et lavt inngangsparti som tillater små barn å komme seg inn og ut av vognen. Gøy for barna. Bra for ryggen.
- store hjul som enkelt forserer de fleste underlag og fortauskanter.
- en solid brems. En god brems er en forutsetning for sikker transport. Bremsenhåndtaket er utstyrt med et håndbrekk som enkelt settes på når vognen står parkert.
- et håndtak som kan justeres etter brukerens høyde.
- fire solide armlener, fire sikkerhetsseler, refleks på alle sider og vannavstøtende sitteunderlag på setene.

Englebarnekspressen er et norsk produkt, utviklet for å tilfredsstille barnehagenes ønsker og behov.

GOD TUR

Familiebarnehagene har ikke krav om pedagoger

De har heller ikke samme krav til **antall voksne per barn.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK OG KJERSTI SALVESEN
ILLUSTRASJON: SHUTTERSTOCK

Det finnes ingen pedagognorm i familiebarnehager. Her har lovgiver valgt at det skal være pedagogisk veiledning i stedet, sier seniorrådgiver Arve Bjørndahl i avdeling for barnehageloven i Utdanningsdirektoratet.

OBSERVERE SAMSPILL

Veiledningen skal gis av en med barnehagelærerutdanning eller annen treårig pedagogisk utdanning på høyskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk. Veiledningen må foregå i barnehagens åpningstid.

– Det er fordi veiledningen skal bygge på observasjoner av samspillet barn til barn og barn til voksen. Veilederen bør også delta i arbeidet med barna, for å være en tydelig modell for assistentene, påpeker Bjørndahl. Veilederen bør også holde kurs for ansatte i ulike pedagogiske emner.

KAN HA 30 BARN

En pedagogisk veileder kan ha ansvar for inntil 30 barn. Det kan være seks hjem med fem barn, eller flere enn seks hjem som har verre enn fem barn hver. I en ordinær barnehage er kravet én voksen per seks barn over tre år, og én voksen per tre barn under tre år. I en familiebarnehage kan én ansatt ha ansvar for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år. Er flertallet under tre år, må antallet reduseres. I tillegg må bemanningen være forsvarlig i forhold til barnas alder og forutsetninger.

ULIKE TILSKUDD

Familiebarnehagene får mellom 112 500 og 172 000 kroner per barn for en heltids-

KAN LOVEN: En pedagogisk veileder kan ha ansvar for inntil 30 barn, og veiledningen må skje i familiebarnehagens åpningstid, forklarer seniorrådgiver Arve Bjørndahl i avdeling for barnehageloven i Utdanningsdirektoratet. Foto: Udir

ROLLEMODELL: Den pedagogiske veilederen i familiebarnehagene skal observere samspillet barn til barn og barn til voksen og holde kurs for ansatte i ulike pedagogiske emner.

plass avhengig av barnets alder og i hvilken arbeidsgiversone barnehagen ligger.

Ordinære private barnehager får tilskudd beregnet ut fra gjennomsnittlige driftsutgifter per heltidsplass i kommunale ordinære barnehager. Det betyr at tilskuddet til private ordinære barnehager er forskjellig fra kommune til kommune. Grunnen til at familiebarnehagene har lavere satser enn ordinære barnehager, er at de har betydelig lavere kostnader enn ordinære barnehager, ifølge undersøkelser fra Utdanningsdirektoratet.

– En annen årsak er at driftsutgiftene per heltidsplass i kommunale ordinære barnehager varierer fra kommune til kommune, forklarer seniorrådgiveren.

LAGER FELLESSKAP

Tre av familiebarnehagene i Asker kommune har, ifølge barnehagerådgiver Liv

Knatten, en kommunalt ansatt veileder, mens familiebarnehagene i Røyken og Hurum har ansatt sin egen veileder. Den pedagogiske veilederen skal sette av en time per barn pluss 15 minutter til planlegging per uke.

– Vi er nå i gang med å lage et fellesskap for alle familiebarnehagene i Asker med blant annet felles planleggingsdager og møter og samarbeid, forteller barnehagerådgiveren.

line@utdanningsnytt.no

BØKER TIL BARNEHAGEN

Faktabok om kroppen

Fine illustrasjoner, store utbrettsider og en miniquiz - slik at du blir en ordentlig ekspert.

KROPPEN MIN - SÅNN SER JEG UT
PIERRE WINTERS OG ELINE VAN LINDENHUIZEN

Anton – en sta og herlig hund!

Anton er stor og myk og snill og verdens aller beste lekekamerat. Men når han bestemmer seg for noe, er han ikke til å rikke.

ANTON VIL IKKE LEGGE SEG/ ANTON VIL IKKE GÅ PÅ TUR
AMADEUS BLIX OG JENS A. LARSEN AAS

Ny småbarnsserie!

Blafre-bøkene er fargerike og lekne, med tekster på rim for de aller minste.

HURRA FOR LILLE KANIN/ SOV GODT, LILLE KANIN

Barnas nye bestevenn!

To nye bøker i serien om Pelle Propell. Serien er morsom, fargerik og full av fantasi!

PELLE PROPELL BLANDER ALLE SMAKER I HELE VERDEN/
PELLE PROPELL VIL ABSOLUTT IKKE MISTE EN TANN
CHRISTINE SANDTØRV OG ELLA ØKSTAD

En inkluderende bildebok

En gledesstrålende feiring av den huden du er født med, av å være brun, fantastisk og av å være deg!

JEG ER BRUN
ASHOK BANKER OG SANDHYA PRABHAT

Den gode samtalen

Bestselgeren *Hva er følelser?* i en ny og oppdatert utgave, med nye illustrasjoner og to nye følelser. Sammen med *Rett eller galt?* inviterer den til gode samtaler med barna.

HVA ER FØLELSER?/ RETT ELLER GALT
BIRTE SVATUN OG TIRIL VALEUR

Ny bok i serien!

Lett og tilgjengelig sakprosa for de yngste. Teksten er enkel, med ord og uttrykk fra barnas egen verden.

SKOGEN FOR SMÅFOLK
MARIT RØGEBERG ERTZEID

Du har sett dem på NRK Super!

Let etter Diddi og Bobbo, og når du finner dem tar de deg med på lydleik og språkutvikling.

TITT TE, BABBLARNA/ BURS DAG HOS BABBLARNA

– Bør ikke defineres som barnehager

Nestleder **Hege Valås** i Utdanningsforbundet sier familiebarnehager ikke bør defineres som barnehager.

TEKST: KJERSTI SALVESEN OG LINE FREDHEIM STORVIK
ILLUSTRASJON: SHUTTERSTOCK

Utdanningsforbundet mener at familiebarnehager ikke burde underlegges barnehageloven.

– Grunnen er at familiebarnehagene har en mye dårligere regulering av bemanning og kompetanse enn det som gjelder for vanlige barnehager. Derfor legges det heller ikke til rette for at disse barnehagene kan oppfylle andre krav til mål og innhold i en barnehage, sier nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet.

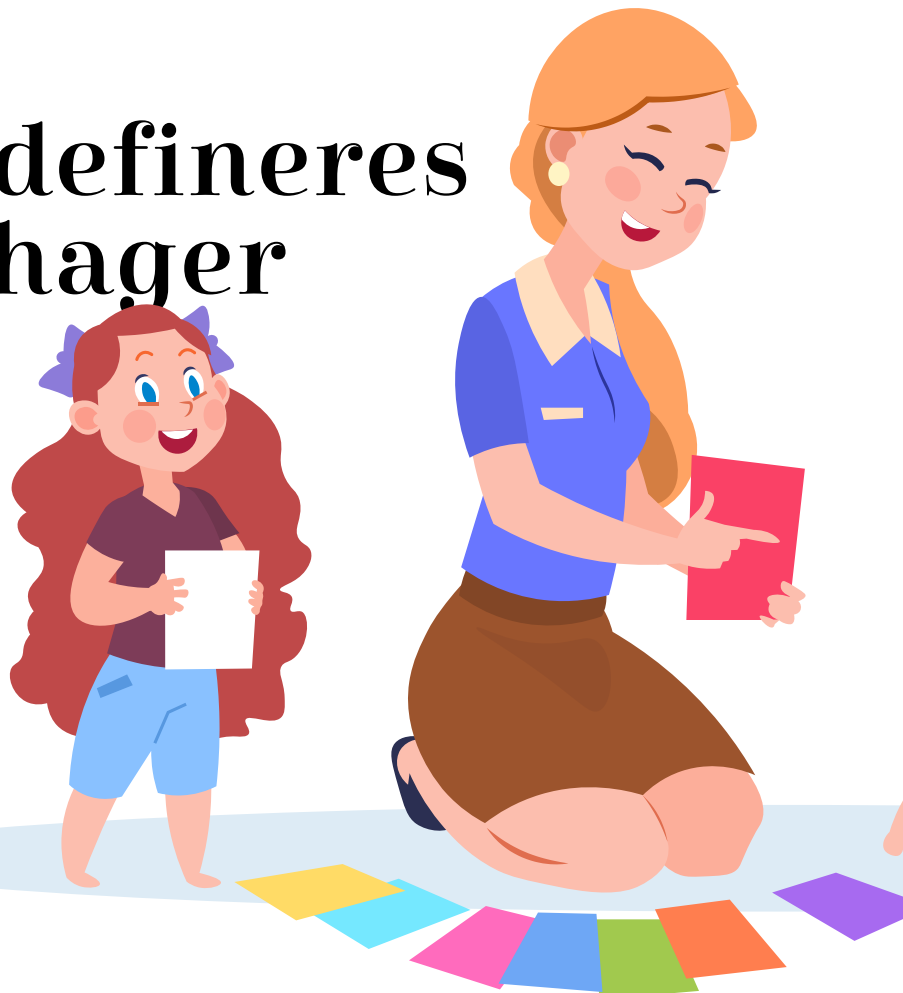
MÅ HA PEDAGOGER TIL STEDE

En annen grunn er, ifølge Valås, at familiebarnehagene bare er en pedagogisk veiledet virksomhet.

– Vi mener at det å oppfylle rammeplanen og barnehagens intensjoner fordrer pedagogisk tilstedeværelse, og at dette er grunnen til at vi har en barnehagelærernorm. Når det er sagt, så finnes det helt sikkert et stort mangfold blant familiebarnehagene, og det finnes sikkert også noen som oppfyller rammeplanen og barnehagelovens ulike krav, sier Valås. Tallet på barn i familiebarnehager har gått ned flere år på rad. I 2020 var det 422 familiebarnehager i Norge, mot 689 i 2014, viser de nyeste tallene fra Utdanningsdirektoratet. 3189 barn går i familiebarnehage. 65 prosent av barna er under 2 år. Valås tror det er blitt færre familiebarnehager i Norge fordi barnehageutbyggingen har ført til at det er nok barnehageplasser til barna.

FÅ VOKSNE

– Det var særlig de yngste barna som

NESTLEDER: Hege Valås i Utdanningsforbundet sier familiebarnehagene har en mye dårligere regulering av bemanning og kompetanse enn andre barnehager, men at det helt sikkert finnes noen som oppfyller rammeplanen og barnehagelovens krav.
Foto: Stig Weston

brakte familiebarnehager. De fleste foreldre foretrekker nok en vanlig barnehageplass, også for de yngste barna. Barn er en sårbar gruppe, og i alle barnehager kan det forekomme praksis som ikke er bra for barna. Familiebarnehager kan være særlig utsatt, fordi det ofte bare er én voksen sammen med barnegruppa hele dagen. Dette er den samme problematikken som mange opplevde da de fleste var prisgitt en privat dagmamma, sier Valås. Hun sier Utdanningsforbundet som fagforening har grunn til å stille spørsmål ved praksis i noen familiebarnehager.

– De som jobber med barna, kan ha arbeidstid langt ut over vanlig normalarbeidsdag, og de får ikke pauser eller andre ordninger som følger et godt arbeidsmiljø eller fagmiljø. Dette er uheldig både for barna og de ansatte, påpeker Valås.

– TRENGER MANGFOLD

– Jeg stiller meg undrende til Valås sine

«Vi mener at det å oppfylle rammeplanen og barnehagens intensjoner fordrer pedagogisk tilstedeværelse.»

Hege Valås

ET GODT ALTERNATIV: Tone Bjellvåg, som driver familiebarnehage i Asker, sier kommunen passer på at familiebarnehagene oppfyller krav til mål og innhold, og hun mener det er et godt alternativ til ordinære barnehager.

MINDRE MILJØ: Vibeke F. Saint-Victor, som driver familiebarnehage i Asker, sier en del barn blir anonyme i en større barnehage.

uttalelser. Vi trenger mangfold, og i Asker kommune legges det godt til rette for at vi skal oppfylle krav til mål og innhold i barnehagen. Vi blir solid ivaretatt med kurs, planleggingsdager og en kommunalt ansatt pedagog og veileder. Dette bidrar til å kvalitetssikre familiebarnehagen som et godt alternativ til en ordinær barnehage, sier Tone Bjellvåg. Hun driver Høymyrmarka familiebarnehage i Asker.

Vibeke F. Saint-Victor, som driver AYNO Vår familiebarnehage i Asker, peker på at mange har erfaring fra store barnehager som ikke fungerer så godt, selv med pedagoger på plass.

– En del barn blir anonyme, og deres indre drivkraft blir ikke lagt merke til i en større barnehage, sier hun.

ET GODT RENOMMÉ

Ifølge barnehagerådgiver Liv Knatten har Asker kommunes familiebarnehager et godt renommé.

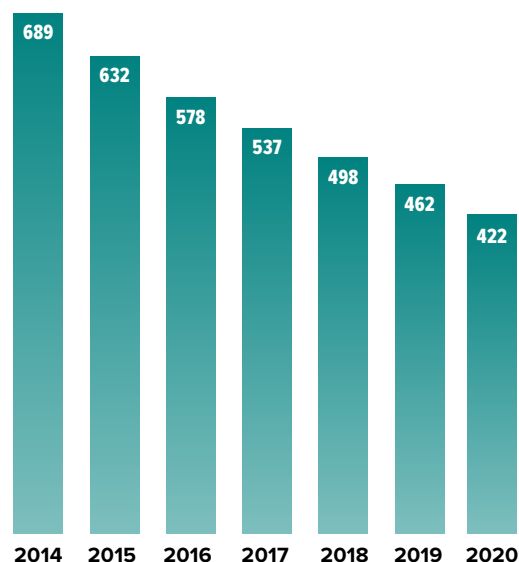
MANGFOLD VIKTIG: Barnehagerådgiver Liv Knatten i Asker kommune sier argumentene fra Utdanningsforbundet er kjente, men påpeker at familiebarnehagene i Asker har et godt renommé.

– Vi har en kommunalt ansatt veileder som er ansvarlig for familiebarnehagene, sier hun og legger til at hun opplever at politikere og skole- og barnehageadministrasjonen i Asker oppmuntrer til mangfold av barnehager.

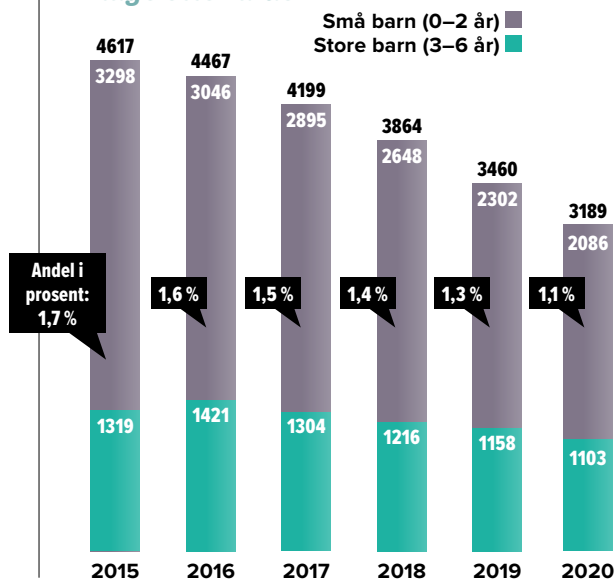
– Argumentene som fremmes av Valås, er kjente. Det er positivt at hun uttaler at det helt sikkert finnes familiebarnehager som oppfyller rammeplanen, sier Knatten.

line@utdanningsnytt.no

Antall familiebarnehager i Norge

Antall barn i familiebarnehager etter alder

Kilde: udir.no

Ordene du velger, kan påvirke barnas selvbilde

Å bytte ut ord som *sta* og *klengete* med *viljesterk* og *kosete*, kan **endre barnas selvfølelse og syn på seg selv**, sier psykolog.

TEKST OG FOTO: MARTHE INGEBOG HAMMER

Ved å være bevisst på ordene du bruker for å omtale barnet, kan du bedre samspillet med barnet og dermed også styrke barnets selvfølelse, mener psykolog Charlotte Mjelde ved Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) i Vestfold. Dette kan man gjøre ved å «swipe» i ordvalget, sier hun.

HVA FORTELLER ORDET DEG?

– Legg merke til hvilke ord du bruker, og hvilke assosiasjoner disse ordene gir deg. Ord som *hyper*, *sta* og *klengete* er ofte forbundet med noe negativt. Bytt ut disse ordene med ord som gir deg gode assosiasjoner, som *energisk*, *viljesterk* og *kosete*. Sannsynligvis vil du oppleve å se barnet fra et annet perspektiv, og dermed reagere mer hensiktsmessig på barnets signaler, sier psykologen og forsetter:

PSYKOLOG: Charlotte Mjelde mener relasjonen til barnet kan styrkes gjennom språket.
Foto: Privat

Slik kan du bygge barnas selvfølelse

- Bli bevisst på hvilke ord du bruker når du snakker om barnet og tenker på barnet, og legg merke til hvilke assosiasjoner disse ordene har.
- Øv deg på å bytte ut ord. Om noen ord føles unaturlige nå, kan de bli mer naturlige etter hvert. Opplever du et barn som «hyper» eller «sta» – prøv å bytt ut med «energisk» og «viljesterk».
- Minn deg selv på at de egenskapene som kan være utfordrende å håndtere, ofte er blant barnets mest verdifulle styrker, som å være energisk eller viljesterk.
- Når du skal gi ros, må det være genuint. Barnet ønsker å bli sett, ikke vurdert. Sett ord på opplevelsen og del den med barnet. Om barnet bruker sklia eller huska, kan du si: «Nå ser jeg at du koser deg, kiler det i magen?»
- Senk skuldrene. Hvis det du sier, kommer fra et godt sted, er det som regel godt. Barn tåler at vi er ekte mennesker og ikke alltid gjør ting etter boka. Da er vi gode rollemodeller.

Kilde: psykolog Charlotte Mjelde ved Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) i Vestfold

TRENGER GODE ORD: Får barn som Adriana og Summaya høre at de er omtenksomme og hjelpsomme i stedet for snille og flinke, vil det gjøre noe med hvordan de ser på seg selv, forteller pedagogisk leder Randi Nermo i Kongsvegen barnehage i Trondheim (bak).

**«VI BYTTER UT PRESTASJONSORD
SOM *SNILL* OG *FLINK* MED
EGENSKAPSORD SOM
OMSORGSFULL OG *HJELPSOM*.»**

– Måten du snakker til barnet på, blir barnets indre stemme.

Når du bytter ut prestasjonsord som *snill* og *flink* med egenskapsord som *omsorgsfull* og *hjelpsom* swiper du, eller flytter fokuset i språket.

– Ved å tenke over ordvalget vårt i møte med barn kan vi bevisstgjøre dem på hvilke egenskaper de har. Med et gjennomtenkt språk og kroppsspråk kan vi bidra til å styrke barnas selvfølelse, sier pedagogisk leder Randi Nermo Leer ved Kongsvegen barnehage i Trondheim. Barnehagen jobber med å styrke barna selvfølelse gjennom måten de snakker på.

GENNOMTENKTE ORDBYTTET

Kollega og pedagogisk leder Kristine Fjelde Botten påpeker at alle som jobber med barn har en viktig jobb i å gi barna trygghet.

– Vi lever i et prestasjonssamfunn med mange krav om å være «flink» og ha god selvtillit. Men vi må skille mellom god selvtillit og god selvfølelse, som vi ønsker å bygge hos barna, sier Botten.

– Vi bytter ut prestasjonsord som *snill* og *flink* med egenskapsord som *omsorgsfull* og *hjelpsom*, forklarer hun. Dørkarmene i garderoben i barnehagen er dekorert med

ORD SKAPER: Egenskapsord er laminert og hengt opp i garderoben. Prestasjonsord som *snill* og *flink* er byttet ut med egenskapsord som *oppmerksom* og *ryddig*.

BEVISST ORDVALG: De to pedagogiske lederne Randi Nermo (t.h.) og Kristine Fjelde Botten i Kongsvegen barnehage i Trondheim er bevisst på hvilke ord de bruker når de snakker med Adriana Beatriz Abeleva Barrera, Summaya Tahir og Konrad Indstrand Sæther.

laminerte ark med positivt ladete ord som *omsorgsfull*, *hjelpsom* og *omtenksom*. Det er egenskaper de ønsker å fremme hos barna. Å jobbe aktivt med barnas egenskaper har ført til positive endringer både hos barn og ansatte i barnehagen.

– Vi har blitt mer bevisst på måten vi ser og omtaler barnet på. Vi forklarer begreperne og gir barna eksempler, slik at de forstår hva det vil si å være hjelpsom eller omsorgsfull. Vi ser at barna identifiserer seg med egenskapene og nettopp blir mer hjelpsomme med hverandre, forklarer Nermo Leer.

ORDVALGET PÅVIRKER OSS

Psykolog Mjelde påpeker at ordvalget vårt påvirker måten vi møter barnet på. Et barn som akkurat har fått et nytt søsken, kan bli omtalt som *sjalus*. Denne merkelappen kan gjøre at man raskere blir irritert på barnet, og det blir vanskelig å møte barnet på en god måte. Byttes dette ordet ut med *sorg*, kan man lettere møte barnets følelser på en mer hensiktsmessig måte, mener Mjelde. For når voksne bruker ord med negative assosiasjoner, er det større sannsynlighet for at man møter barnet med frustrasjon og irritasjon.

– Sjalousi undergraver det ungen faktisk føler. Ved å forklare barnets atferd med at det opplever sorg, kan voksne lettere reagere på den uønskede atferden med empati og forståelse. Språket kan være med å styrke relasjonen mellom barn og voksne, og det bidrar positivt til barnets selvfølelse, forklarer psykologen.

Psykologen understreker likevel at det ikke er ordene som sies som er viktigst, men måten det blir sagt på, og at det oppleves genuint hos mottakeren.

– Hvis man bruker ord som er unaturlige for en selv, blir det rart og kunstig. Barn enser signaler og kroppsspråk. Hvis det føles veldig rart ut for den som sier det, er det ikke sikkert at effekten blir like god hos mottakeren, sier psykologen.

martheihammer@hotmail.com

«VED Å TENKE OVER ORDVALGET VÅRT I MØTE MED BARN KAN VI BEVISSTGJØRE DEM PÅ HVILKE EGENSKAPER DE HAR.»

Dette bør du tenke på dersom du blir skadet på jobb

Ikke alle skader på jobb dekkes av reglene om yrkesskade. Her er reglene og noen unntak.

Heldigvis har vi en velferdsstat som gir nødvendige ytelser i mange tilfeller. En godkjent yrkesskade kan gi deg bedre rettigheter og større ytelser. Vi tilbringer en stor del av livet på jobb, og det er derfor ikke usannsynlig at skader oppstår også på arbeidsplassen. Yrkesskaderregelverket er ikke laget for å dekke alle skader som skjer på jobb. Regelverket er utformet for å fange opp noen hendelser som går utover det ansatte i det yrket kan regne med.

KOMPLEKSE REGLER

Yrkesskaderregelverket er detaljert og komplekst. Reglene om yrkesskade står i folketrygdelovens kapittel 13 samt yrkesskadeforsikringsloven. De er i stor grad presisert og videreutviklet i rettspraksis, og lovteksten gir derfor ikke et helt presist bilde av hva reglene er. I denne artikkelen kan du lese om hvilke typer tilfeller som faller utenfor regelverket, og hva du bør tenke på dersom du blir utsatt for en skade på jobb.

DET ER VIKTIG Å SØKE

For alle avgrensningene jeg skriver om, er det gråsoner og detaljer i regelverket som gjør at det kan stille seg annerledes i den enkelte sak. Derfor er det svært viktig å søke om yrkesskade hvis du blir skadet på jobb, uansett. For at en hendelse skal regnes som en yrkesskade, er det krav om at den ansatte er i arbeid på arbeidstiden. Skaden må videre ha oppstått som følge av en

arbeidsulykke. Det vil si at for eksempel skader som bærer preg av slitasjelidelser i de fleste tilfeller vil falle utenfor. I de fleste tilfeller må du også vise at hendelsen som har ført til skaden, skiller seg fra de ordinære arbeidsoppgavene til den ansatte. For noen skadetyper, som ryggskader og psykiske problemer, er det også flere avgrensninger som vi ikke kan gå nærmere inn på her.

SAMMENHENG ULYKKE OG SKADE

Det må også være sammenheng mellom arbeidsulykken og skaden – årsakssammenheng. Rettspraksis har utviklet strenge krav til årsakssammenheng. Dette er en veldig vanlig grunn til at mange får avslag. Derfor er det særlig viktig å sørge for at bevis er 1) tidsnært og 2) detaljert.

Derfor er det viktig å oppsøke lege, helst samme dag som ulykken finner sted. Det er avgjørende at du forteller om alle plager, små som store. Dersom du er den uheldige som får vedvarende problemer, så er det svært viktig at du har fortalt om plagen på første legebesøk. Og selv om du får godkjent noe som en yrkesskade, kan det være vanskelig å få vise at problemet du har i dag er på grunn av yrkesskaden. Det er også svært viktig å være nøye når du skriver skadeforklaringen. Være detaljert og presis om hendelsesforløpet.

Les mer:
utdanningsforbundet.no.
 Søk på «yrkesskade».

Rut Severinsen

juridisk rådgiver i
 Utdanningsforbundet
rut.severinsen@utdanningsforbundet.no

NATURENS GANG: Emma Rose er et av barna i den første kommunale samiske barnehagen i Alta. Hun får tidlig være med i tradisjonelt arbeid, som reinslakt.

FANGER DEN SAMISKE KULTUREN

Emma Rose ser reinen bli slaktet i den nye samiske barnehagen i Alta. **Ønsket er å styrke den samiske kulturen og det truede språket.**

TEKST: ANN-MARI GREGERSEN FOTO: ALF OVE HANSEN

— **H**va er det? spør Emma Rose.
— Blod og et hode.
Vil dere ta på det?
svarer reineier

Johnny Henrik Skum.

- Neeeeeiii, kommer det fra barneflokken.
- Det er ikke farlig. Bare prøv!

Emma Rose stikker forsiktig en finger på reinsdyrhudet. Hun går i Altas første kommunale samiske barnehage, Guovddáš mánáidgárdi, og er med på å skille og slakte rein.

LÆRER Å BRUKE KNIV

– Jeg trives med å lære fra meg, og det er viktig at tradisjonskunnskap går videre, sier Johnny Henrik Skum fra reindistrikt 22 Fiettar. Han er med i reindriften og vikarlærer på barneskolen i den lille bygda

Máze. Det er musikk i ørene til styrer Monika Skum i Guovddáš mánáidgárdi.

Målet med samiske barnehager er å fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier og kultur.

– *Hva betyr det i praksis, og er den veldig ulik en norsk barnehage?*

– I vår barnehage er samisk hverdags-språket. Vi prater, synger og leser på vårt språk. Noe av pedagogikken og metodikken er nok litt annerledes. Vi har også et større fokus enn mange norske barnehager på at barna tidlig skal gjøre seg erfaringer, selvsagt med voksenstøtte. De får lære å bruke kniv og være med i tradisjonelt arbeid, forteller styreren.

Derfor er de her i Áisoráive, midt på fjellet 50 kilometer fra Alta sentrum der barnehagen er. Lavvoene er oppslått,

LASSO-TIME: Den finske barnehagelæreren Bigga Aiko lærer Emma Rose lassokunsten. Ikke alt kan læres på barnehagelærerutdanningen, så samisk kunnskap er også avgjørende for å få jobb i barnehagen.

Barnehagen Guovddáš mánáidgárdi

- Den ligger i Alta kommune og har to avdelinger: 9 plasser til barn mellom 0 og 3 år og 14 plasser for barn fra 3 til 5 år.
- Alta er Finnmarks største by med 20 000 innbyggere.
- Kommunen eier og driver 13 av 27 barnehager. Den har to samiske barnehager, én privat og én kommunal.

Aktuelt Samisk barnehage

→

KULTURFORMIDLER:

Reindistrikt 22 Fiettar i Alta har i flere år tatt imot barnehager som vil på besøk. Denne dagen er det to barnehager på besøk, en norsk og en samisk.

SAMISK HISTORIE

På Nordkalotten har samene eksistert som et folk med eget språk og egne tradisjoner før etableringen av nasjonalstatene.

Etter grensetrekkingen i 1751 ble samene ett folk med bosetting i fire stater: Norge, Sverige, Finland og Russland.

Fornorskning: I 1902 vedtok Stortingets ny jordsalgslav for Finnmark. Bare norske statsborgere kunne være kjøpere, og det skulle legges vekt på at den som fikk erverve jord «... kunne tale, lese og skrive det Norske Sprog og benytte det til daglig Bruk». Loven gjaldt til 1965.

Ingen kultur: I 1924 sier en parlamentarisk skolekommisjon at «Samisk åndsliv og kultur er noe som ikke finnes. Hele folkets egenart og begavelse peker ikke i den retning».

Alta-aksjonen: Alta-aksjonen i 1979/80 markerer et tidsskille i samepolitikken i Norge. Samene ble anerkjent som en minoritet og urfolk.

Språk i dag: De samiske språkområdene strekker seg over deler av Norge, Sverige, Finland og Russland. Alle samiske språk er karakterisert som truede eller nesten utdødde språk. De mest brukte i Norge er nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk.

Penger til barnehager: Sametinget har gitt 2,1 millioner til barnehageprosjekter. Det har gått til dem som arbeider aktivt med å styrke og utvikle samisk språk i barnehagen. Guovddáš mánaidgárdi i Alta har fått 300 000 kroner.

Kilde:
sametinget.no

Les mer:

Facebook-sidene «Samisk blikk i barnehagen» og «Budaldanidæat» gir tips, råd og forslag til aktiviteter med samisk innhold.

reinskrotter på bakken er fri for innmat, mens andre er klargjort for tapping av blod. Blodet går til mat, tarmene til å lage pølser og skinn skal tørkes på veggen.

– De får være med på salting og tørking av kjøtt. Skinnet fra en av reinene tar vi også med oss til barnehagen og spikrer det på veggen til tørk. Alt dette er med på å skape identitet, sier Monika Skum.

TRENGER FLERE

Leder for oppvekst i Alta kommune, Rikke Raknes, sier de startet en egen samisk kommunal barnehage da behovet for samiske barnehageplasser var større enn

det den private samiske barnehagen Áltta Siida klarte å tilby. Det var også et ønske fra politikerne. Alta er også en kommune i vekst, med mange samiske innbyggere fra indre Finnmark samt sjøsamer.

– Vi har mange som har mistet sitt samiske språk opp gjennom generasjoner. De ønsker nå å gi sine barn en samisk språkopplæring. Tidligere har vi hatt samiske avdelinger i norske barnehager, men vi syntes ikke det fungerte godt nok, sier oppvekstlederen.

TRUET SPRÅK

Sametinget sier det er en grunnleggende

PÅ JOBB: Monika Skum er styrer i Guovddáš mánáidgárdi, Alta kommunes første samiske barnehage. – Vår barnehage skiller seg fra de norske ved at språket er samisk, og noe av pedagogikken er litt annerledes, sier hun.

MYKT HODE: Etter litt oppmuntring fra Johnny Henrik Skum våger barna seg på å røre reinhodet. Emma Rose konstaterer at det var mykt og ikke så skummelt.

«Vi har fokus på at barna tidlig skal gjøre seg erfaringer, selvsagt med voksenstøtte. De får lære å bruke kniv og være med i tradisjonelt arbeid.»

menneskerettighet å ha mulighet til å bruke sitt eget språk.

– Det er viktig med samiske barnehager, fordi språket vårt er truet. Selv om alle har samiske foreldre, er det ikke alle foreldre som snakker språket selv på grunn av fornorskningprosessen. Samehetsen florerer, selv om den er redusert. Vi trenger å gjøre barna oppmerk-

somme på og stolte av sin kultur, sier styreren.

LEKELAVVO OG LASSO

I selve barnehagen har de derfor en lekelavvo med hjemmesydd bål. Ute har de en ekte lavvo. I dukkevogner ligger det samiskkledd dukker, og lassoser er snart på plass.

RØREJOBB: Ailo Mateo har fått i oppdrag å sørge for at blodet røres helt til det blir kaldt, slik at det ikke stivner. Det brukes blant annet i blodpannekaker.

LAVVOLIV: Lunsjen inntas i lavvo, og barnehagelærer Kristine Skum Skorpen (t.v.) sier hun setter pris på å få prate morsmålet sitt på arbeid. Barnehagelærer Bigga Aiko (t.h.) forbereder lunsjen.

STOR ETTERSPORSEL: Oppvekstleder Rikke Raknes i Alta sier de har startet en samisk barnehage fordi etterspørselen er stor, og det ikke har fungert godt nok med samiske avdelinger i norske barnehager. Foto: Privat

I en spesiell kiste – Giisa – gjemmer det seg egenlagde, samiske sangkort.

– En giisa brukes ofte til sølv og fine ting. Barna vet det skjer noe spesielt når den tas frem. Vi skulle gjerne lest enda mer samisk litteratur for barna, men utvalget av bøker, læremidler og pedagogisk materiell på samisk er ikke stort, sier styreren.

ANSATTE MÅ KUNNE SAMISK

Kommunen ønsker to pedagoger per avdeling, for å få barnehager med høy kvalitet og god voksentetthet. Oppvekstleder Rikke Raknes sier at de har bedre voksentetthet enn mange andre steder. De ansatte må kunne samisk.

– Vi ønsker samisktalende med høy kompetanse. Samtidig ønsker vi ansatte med ulik bakgrunn, fordi Alta er en by med mange innflyttere. Så vi søkte etter ansatte med reindriftsbakgrunn, sjøsamisk bakgrunn og noe vi kaller for «bysamisk» bakgrunn, forteller Raknes.

Barnehagelærer Kristine Skum Skorpen liker å jobbe i barnehagen fordi hun

TØRKING: Et stykk reinskinn ble med Ailo Mateo og de andre tilbake til barnehagen, og tradisjonen tro spikres det på veggen slik at det kan tørke.

TRADISJON: – Jeg trives med å lære fra meg, og det er viktig at den tradisjonelle kunnskapen går videre, sier Johnny Henrik Skum, som viser barna reindrift.

får brukt det samiske språket og formidlet samiske tradisjoner og kunnskap til barna.

VIL STYRKE DET SAMISKE

Oppvekstlederen tror barnehagen vil få en stor betydning for foreldre og barn som ønsker å ta vare på samisk språk og kultur. Hun synes også det er flott at Alta nå har to samiske barnehager som kan samarbeide og utveksle erfaringer.

– Dette vil styrke den samiske kulturen og språket i Alta. Gjennom et godt samisk barnehagetilbud håper vi også å kunne rekruttere flere samiske barn inn i et samisk opplæringsløp i skolen, sier Raknes. Styrer Monika Skum har gitt Ailo Mateo en viktig oppgave: å røre reinblodet i bøtta til det blir kaldt, så det ikke stivner. Det skal brukes til blodpannekaker.

– Er det hardt arbeid? spør vi og får et blick tilbake som sier: «Det ser du vel. Her jobber jeg.»

amg@argusmedia.no

Tusenvis av barn utsettes hvert år for vold og overgrep. Gjennom Barnas verneombud vil vi gi barnehageansatte kunnskap om hvordan de kan oppdage det, **skriver Anne Lindboe.**

Barnehagebarn får eget verneombud

Anne Lindboe
administrerende direktør
i Private barnehagers
landsforbund (PBL)
anne.lindboe@pbl.no

”Målet er at alle barnehager skal ha en ansatt med ekstra kompetanse om sårbare barn.

Vold og overgrep mot barn er høyst sannsynlig det største folkehelseproblemet vi har blant barn og ungdom, som får sin fysiske og psykiske helse ødelagt. En god del av dem i så stor grad at de mislykkes i utdanningsløpet og verken kommer seg i et stabilt arbeidsforhold eller klarer å etablere sunne og trygge relasjoner. Overgrep, omsorgssvikt og vold mot barn koster også samfunnet flere milliarder kroner i året.

STYRKE ANSATTES KOMPETANSE

Nesten 300 000 barn går i norske barnehager. Barnehagen blir derfor den aller viktigste arenaen for barn utenfor hjemmet. Derfor er det viktig at de ansatte vet hva de skal se etter, og hvordan de skal handle ved bekymring for et barn. Ett av PBLs viktige satsingsområder de neste årene er nettopp å styrke ansattes kompetanse om vold og overgrep blant barn. Det gjør vi gjennom barnas verneombud. Målet er at alle barnehager skal ha en ansatt med ekstra kompetanse om sårbare barn. En slik kompetanseheving, som vi gjør i tett samarbeid med Stine Sofies Stiftelse gjennom opplæringsprogrammet *Stine Sofie Barnehagepakke*, vil bidra til å styrke og trygge nettopp de faglige vurderingene som gjøres i forkant av en mulig melding om at noe ikke er som det skal.

300 BARNEHAGER ER MED

120 kommunale og private barnehager i Bodø, Asker og Agder er i gang som pilotbarnehager. I tillegg har Fylkesmannen i Oslo og Viken

vurdert satsingen som så viktig at de deltar i en egen pilotering i om lag 170 barnehager i Sarpsborg, Kongsberg og Oslo. Tilbakemeldingene så langt er veldig gode. Deltakerne opplever programmet som svært nyttig, og det er allerede flere bekymringer for barn som er meldt videre som et resultat av programmet. Arbeidet legges også merke til politisk.

GRATIS TILBUD

Det ble bevilget fem millioner kroner til barnas verneombud over revidert nasjonalbudsjett. Og Frp vil i sitt alternative statsbudsjett for 2021 bruke ytterligere ti millioner over statsbudsjettet. Dersom barnas verneombud får midlene over årets statsbudsjett, betyr det at målet vårt om å rulle ut denne satsingen gratis til alle landets barnehager fra 2021 er en realitet. Og vi kan fortsette å utvikle programmet vårt med del to og tre, som omfatter mobbing og barn med behov for spesiell tilrettelegging. Det vil koste om lag 30 millioner kroner å implementere den første delen av barnas verneombud – *Stine Sofie Barnehagepakke* – ut i landets 6000 barnehager. Ett ødelagt barn koster samfunnet om lag 15 millioner kroner. Barnas verneombud er en billig og viktig investering i fremtiden vår.

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager, til å skrive om et tema de brenner for.

NY SAMISK FORSKNING:

Om noen år kan samiske barnehager i Norge få en håndbok i samisk pedagogikk basert på en ny studie av samiske barnehager. Her fra reindriftsbarnehagen Badjemánáid beaiveruoktu i Karasjok. Illustrasjonsfoto: NTB

NY FORSKNING PÅ FREMTIDENS SAMISKE BARNEHAGE

Om to år kan alle samiske barnehager i Norge **jobbe ut fra samme pedagogikk og språkoplæring.**

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK**

Det er målet med den femårige studien *SáMOS – Sámi mánat ođđa searvelanjain* i regi av Sametinget. Det betyr *samiske barn i nye pedagogiske rom*. Resultatet skal bli en håndbok om samisk pedagogikk.

– Vi får tilbakemelding om at mange sa-

LEDER FORSKNING: – Det er veldig ulike nivå på samiske barnehager, sier prosjektleder Ol-Johán Sikku for Sametinget.

miske barn møter et system bygd for norske barn og et norsk perspektiv. Noen går i samiske barnehager i storbyer og utenfor samiske kjerneområder. Andre vokser opp i sterke samiske miljøer. Vi ønsker at samiske barn skal lære seg samisk språk og bli kjent med samisk kultur og hvem de er. Det er helt grunnleggende at samer selv er med på å utforme innholdet i barnehagene, sier sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen.

ULIKT NIVÅ PÅ BARNEHAGENE

Prosjektet er et samarbeid mellom fire pilotbarnehager og Samisk høgskole. Bar-

«Vi ønsker å styrke identiteten til samiske barn og gi dem nøkler og verktøy for å klare seg som samer i norske og samiske samfunn.»

nehagene startet pilotprosjektet i februar i år.

– Vi ønsker å styrke identiteten til samiske barn og gi dem nøkler og verktøy for å klare seg som samer i norske og samiske samfunn. Vi vet at jo sterkere identitet barn har, jo sterkere tilknyttet de er samisk språk og kultur, jo bedre vil de klare seg i voksenlivet, sier Mikkelsen. Han påpeker at samiske barn, ifølge Barnekonvensjonen, har rett til å vokse opp med sterk tilhørighet til samisk kultur og språk. En annen bakgrunn for prosjektet er at det er store forskjeller mellom samiske barnehager.

– Det er veldig ulike nivå på samiske barnehager. Den samiske og norske kulturen krasjer ofte, og kulturelle forskjeller som i barneoppdragelse er tydelig, sier Ol-Johán Sikku. Han er prosjektleder for Sametinget og forteller at forskere har laget en læreplan som pilotbarnehagene nå skal utvikle.

– Målet er at alle samiske barnehager skal jobbe ut fra en samisk pedagogikk og språkstruktur, sier Sikku. Ønsket er at barnehagene skal jobbe ut fra et samisk tankesett, og at alle ansatte har samme kunnskap. Resultatene skal være klare i 2022.

TRENGER SAMISK FORSKNING

Prosjektet tar utgangspunkt i forskningen

LÆRE SAMISK KULTUR:

– Vi får tilbakemelding om at samiske barn møter et system bygd for et norsk perspektiv. Vi ønsker at samiske barn skal lære seg samisk språk og bli kjent med samisk kultur, sier sametingsråd Mikkel Eskil Mikkelsen. Foto: Kenneth Hætta

TRENGER FORSKNING:

– Styrken til samiske barnehager er at vi fortsatt har samisktalende personer til tross for en hard fornorskning, sier dosent emerita Asta M. Balto ved Samisk høyskole.

til Asta M. Balto. Hun har skrevet bøker og forsket på samisk barneoppdragelse i over 35 år.

– Vi mangler mye forskning på samiske barnehager, sier dosent emerita Asta M. Balto ved Samisk høyskole. Hun sier vi også trenger mer kunnskap om språkopplæringen i samiske barnehager.

– Styrken til samiske barnehager er at vi fortsatt har samisktalende personer til tross for en hard fornorskning, og at vi har folk som gjerne vil jobbe med barn og bidra til at den rike samiske kulturen skal videreføres, sier Balto. Hun sier samisk barneoppdragelse er opptatt av å lære barn å bli selvstendige, som å mestre å bruke en kvass kniv og å vite hvordan de skal krysse farlige bekker.

– Barn vokser opp med fjordfiske og reindrift og må klare seg på egenhånd. Derfor må de få et reservoar av verktøy til å takle ulike situasjoner, sier Balto.

53 SAMISKE BARNEHAGER

I Norge finnes det 53 barnehager med et samisk tilbud, der 31 er rene samiske barnehager eller har en avdeling for samiske barn, viser de nyeste tallene fra 2019. Tallene er hentet fra rapporten *Samiske tall forteller nummer 13*. Totalt 850 barn har et samisk tilbud i barnehagen, og flesteparten, 740 barn, går i rene samiske barnehager eller på en avdeling for samiske barn.

– Resten av barna er spredd utover Norge, fordi samiske barn har krav på språkopplæring der de bor, sier seniorrådgiver Anders Sønnebø i Statistisk sentralbyrå (SSB).

I 2018 hadde 61 barnehager et samisk tilbud, der 32 av dem var rene samiske barnehager eller hadde en avdeling for samiske barn. Totalt omfattet det 853 barn, der 686 barn gikk i rene samiske barnehager eller på en avdeling for samiske barn.

line@utdanningsnytt.no

SÁMOS – Sámi mánát odda searvelanjain

Det betyr *samiske barn i nye pedagogiske rom*.

Målet er å utvikle en felles samisk barnehagepedagogikk og språkopplæring.

Et annet mål er å forandre samisk barnehagestruktur ut fra samisk filosofi og tradisjonskunnskaper.

Det er et femårig prosjekt fra 2018 til 2023.

Det er i regi av Sametinget.

Fire pilotbarnehager: Suaja barnehage i Snåsa, Álttá siida AS i Alta, Vuonak Mánájároj AS på Drag i Hamarøy og Badjemánáid beaiveruoktu AS i Karasjok.

Kilde: sametinget.no

PÅ TIGGERFERD: Mamma Haage var leder på Bergens Barneasyl fra 1910 og tok ofte med barna på bytur for å tigge leker og utstyr til asylet som barna kunne lage noe av når regnet plasket ned og alle 100 måtte være inne. FOTO: Gustav Brosing.

FØR OG NÅ: Bergens Barneasyl ble startet i 1841 og er ennå barnehage under samme navn. Her er bygget fra 1918 og 2018. FOTO (gammelt bilde): Olai Schumann Olsen, Universitetsbiblioteket i Bergen, Marcus Spesialsamlingene. FOTO (nytt bilde): Bente Bolstad

Bergen har hatt barneasyl i 180 år

Et av Norges første barneasyl eksisterer fremdeles. **I 1850-årene var det 150 barn på 90 kvadratmeter her,** og styreren lot gjerne barna overnatte hos seg.

TEKST OG FOTO: **BENTE BOLSTAD**

I et stort, gult trehus på Asylplass 2 i Bergen ligger Bergens Barneasyl. Her har det vært sammenhengende drift fra 1851, men asylet startet i andre lokaler ti år før. På det meste var det 150 barn i barneasylet, mens det i dag går rundt 60 barn her.

FRIVILLIGE JOBBET GRATIS

To veteraner viser oss det gamle gule huset. Bente Borgen arbeidet her i 29 år, alle år som styrer. Tidligere pedagogisk leder Eva Hop Johannessen har fått medalje fra *Selskapet*

Barnehagehistorie

TILBUD TIL FATTIGE: Barneasylene skulle få barna bort fra gata. Her fra smugene i Bergen rundt 1910. FOTO: Ralph L. Wilson, Spesialsamlingene ved Universitetet i Bergen.

STYRER: – Barneasylet har alltid hatt en sterk sosial profil, det har det også i dag, forteller tidligere styrer Bente Borgen i Bergens Barne asyl, som har vært barnehage i 180 år.

for *Norges Vel* for sine 43 år i asylet. Fortsatt jobber pensjonisten som vikar.

Et stort rom gjør særlig inntrykk.

– Her var det daglig 100 barn på 90 kvadratmeter helt fram til andre verdenskrig, forteller Borgen.

En fast ansatt hadde ansvaret for barna, og frivillige kvinner jobbet gratis på avdelingene. Til sammen 48 damer vekslet på å være med på å oppdra barna. To og to var på barneasylet om gangen. Disse kvinnene kom i stor grad fra borger- og embetsmannsstanden. De første årene fikk jentene opplæring i håndarbeid og sang, og guttene i lesing, skriving, sang og fysisk fostring. Oppholdet kostet to skilling om dagen. De fattige slapp å betale.

KAFFE-FRIELES DATTER

På en av veggene i storsalen til barneasylet henger maleriet av en mørk og alvorlig dame: Margrethe Arentz. Hun var datter av Herman Friele, han som skapte kaffedynastiet i Bergen i 1799. Margrethe giftet seg og fikk 13 barn. Hun ble en av kvinnene fra bedrestilte

familier som viet tiden sin til barneasylet og hadde ansvar for 92 barn sammen med tre andre fruer.

Concordia Forvald gikk på Bergens Barne asyl på 1880-tallet. I barneboken *Concordia, en Bergens-historie fra gamle dager* har Bente Borgen beskrevet livet til den lille jenta med utgangspunkt i gamle dokumenter. For fattige Concordia ble asylet et fast holdepunkt i livet.

SENDE FULLE FEDRE BORT

Mamma Haage var styrer på asylet fra 1910 til 1952. Hun var en liten vever dame med en sterk personlighet. Mamma Haage bodde i en leilighet i samme hus som asylet. Barn som ikke ble hentet, fikk gjerne sove hos henne. Kom det en full far og skulle hente et barn,

Bergens Barne asyl

- opprettet 1. november 1841 og flyttet til de nåværende lokalene i 1851
- eies av stiftelsen Bergens Barne asyl og har fått økonomisk støtte fra kommunen fra 1900-tallet

BARNEASYLBARN: Fredrikke Nielsen gikk i Bergens Barneasyl på 1840-tallet. Som voksen ble hun en populær skuespiller under Henrik Ibsen. FOTO: Charles Foss, Digitalmuseum.no

«Mamma Haage var mye mer enn en leder for asylet. Mange kom til henne med problemene sine. Hun var sosialkontoret i byen, før det fantes et sosialkontor.»

ble han sendt av gårde, og barna overnattet hos mamma Haage.

– Mamma Haage var mye mer enn en leder for asylet. Lå noen for døden, kom mamma Haage på besøk. Mange kom til henne med problemene sine. Hun var sosialkontoret i byen, før det fantes et sosialkontor, forteller Borgen. Asylet fikk levert mat fra et suppekjøkken i nærheten. Ofte var det for få svisker i havresuppa, noe som irriterte mamma Haage. En dag plukket hun en sviske ut av suppespannet og marsjerte ned til suppekjøkkenet. Her klasket hun den ene svirken i bordet og ba kokkene være så snill å dele den i 100. Etter det ble det svisker nok til alle i suppen.

PÅ TIGGERFERD FOR BARN

Et vanlig syn i Bergens gater i disse årene var mamma Haage med ei håndkjerre og en hærske med barn rundt seg. Kanskje var de på tur, eller på tiggerferd. Mamma Haage ba om stoffrester, tapetrester, garn og filler som barna kunne lage noe av når regnet plasket ned og alle 100 måtte være inne. I en leke-

Fredrikke var asylbarn

Fredrikke Nielsen begynte i Bergens Barneasyl i 1844. Bare 16 år gammel ble hun Henrik Ibsens favorittskuespiller.

På denne tiden hadde barneasylene også skoleundervisning for de eldste. «I løpet av skoletimene hadde vi ikke fri, men en time etter middagen og en time før kveldsmaten fikk vi leke ute i gården. Der ute fantes det verken et tre eller en blomst, bare den svarte jorden. Det var svært skittent, for det hadde regnet. Men så snart det var litt oppholdsvær, skulle barna ut», skriver Fredrikke i sine dagboknotater, som er gitt ut i boka *Minnen från min barndom och mina första ungdomså*.

FØDT UTENFOR EKTESKAP

Fredrikke var født utenfor ekteskap og bodde hos en tante på en gård ved Haugesund de første årene. Uten forvarsel ble hun tatt med til Bergen av en kvinne og hennes alkoholisererte mann. Kvinnen viste seg å være jentas biologiske mor. På asylet måtte Fredrikke sy et forkle uten å bli fortalt hvordan. Da hun ikke fikk det til, måtte hun sitte igjen. På lille julaften var det fest på asylet. «Flere av byens fine damer delte ut gaver til barna. De fikk underklær, kjoler, forklær og lignende. De som syntes å være fattigst, fikk mest», forteller Fredrikke i dagboken sin.

KJÆRESTEN TIL IBSEN?

Som 16-åring fikk hun fast jobb ved Det norske Theater i Bergen, der hun spilte flere hovedroller og ble instruert av Henrik Ibsen. Han inspirerte Fredrikke til å bli en moderne skuespiller som vakte betydelig oppsikt. I Bergen var hun høyt elsket. Flere litteraturvitere mener det var et kjærlighetsforhold mellom de to. Hun var uansett et av de første barnehagebarna i Norge.

LANG ERFARING: Eva Hop Johannessen har jobbet 43 år i Bergens Barneasyl, er nå pensjonist, men jobber ennå som vikar. Her ser hun over klær som brukes til jonsokfesten.

«Asylet hjelper dem som ikke har det så bra. Fra gammelt av bodde det mange svært fattige mennesker i denne delen av Bergen. Det preger barnehagen.»

butikk fikk hun leker som var gått i stykker. På fisketorget kunne det hende hun fikk med seg en torsk eller to. Bente Borgen har fått fortalt fra personer som jobbet med Mamma Haage, at hun kunne gi ungene en lusing hvis hun mente de ikke oppførte seg som de skulle. Det var vanlig den gang.

BARNEARBEID OG BARNEBRYLLUP

Det er uvisst akkurat hvor lenge det var barnearbeid i asylet i Bergen. Da de feiret sitt 150-års jubileum i 1991, kom det flere eldre damer som hadde gått i asylet på 1920-tallet. De fortalte at de pusset trehåndtak til bærenett. De små barnehendene ble også brukt til å pirke ut trådene av striesekker, som ble til fyll i puter. Borgen forteller at barneasylet fortsatt har en sosial profil.

– Asylet hjelper dem som ikke har det så

bra. Fra gammelt av bodde det mange svært fattige mennesker i denne delen av Bergen. Det preger barnehagen. Den har utstyr for å hjelpe dem som ikke har god råd. Er det skidag, får de som vil, låne klær og utstyr, forteller Borgen.

Eva Hop Johannessen viser oss klærne som skal brukes til den årlige jonsokfesten, en tradisjon i over 80 år. Tidligere ble festen kalt barnebryllup.

– Da pynter barna seg i gammeldagse klær som de får låne på asylet. Alle er like fine, det er så flott, forteller Johannessen.

DEN SOSIALE ARVEN

– Barn som er midlertidig plassert på barnehjem, hentes og bringes ved behov. Hvis foreldrene ikke er så ressurssterke, eller de mangler språk, hender det at de blir fulgt til møter med PPT, BUP, barnevern og på sykehus. Dette er den sosiale arven etter mamma Haage og mange sterke kvinner før henne, sier Borgen. Bergens Barneasyl har en utrolig stabil stab. For få år siden ble tre av de ansatte tildelt medalje fra Selskapet for Norges Vel for lang og tro tjeneste, til sammen 116 år.

Les også fagartikkelen om barnehagenes historie på side 58.

bente.bolstad@gmail.com

Hva som er barnets beste, endrer seg

Hva vi definerer som barns beste, endrer seg i takt med utviklingen av fagkunnskap, viser ny forskning.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: NORGES ARKTISKE UNIVERSITET

Jeg undret meg over hva folk egentlig tenkte og snakket om, inkludert meg selv, når det ble henvist til barnets beste, sier førsteamanuensis Evelyn Eriksen ved UiT Norges arktiske universitet. Hun har tatt doktorgrad på prinsippet om barnets beste.

BARNETS BESTE I BARNEHAGEN

Eriksen oppdaget at rettigheten og prinsippet barnets beste ofte ble brukt som om det hadde et avklart og bestemt innhold. Og at mye ble begrunnet i barnets beste.

– Barnets beste-prinsippet har blitt kritisert for å være vagt og innholdsløst, men også for å være individuelt orientert. Jeg ønsket å se nærmere på prinsippet i barnehagen, fordi det fantes lite forskning på området, sier forskeren. Hun sier at det som ofte sees som en svakhet ved prinsippet, nemlig det uklare og vage, tvert imot kan være prinsippets pedagogiske styrke.

– Det at barnets beste stadig diskuteres, skaper en utvikling og gjør prinsippet aktuelt, sier Eriksen.

BEGREP I ENDRING

Eriksen stilte spørsmål om hvilke verdier og elementer som bør legges til grunn for å vurdere barns beste i barnehagen. Hun kom fram til at vi må anerkjenne at innholdet i barnets beste-standard må fastlegges og forankres ut fra kunnskap og normer som ligger utenfor loven. Det betyr at innholdet endrer seg i takt med utviklingen av fagkunnskap innen praksisfeltet.

– Barnets beste-standard må fylles av fagfolk og yrkesgrupper som har barnefaglig kompetanse. Det innebærer faglig skjønn, sier hun.

EVELYN
ERIKSEN (49)

Fra: UiT Norges arktiske universitet, campus Alta.

Disputerte: Desember 2020.

Doktorgrad: *Prinsippet om barn(et)s beste i barnehage (kon)tekster.* Prinsippet om barnets beste bygger på en forståelse om at alle beslutninger om barn må ta utgangspunkt i det enkelte barns situasjon, behov og forutsetninger og hva som er best for barnet. Fra januar 2021 ble prinsippet og rettigheten barnets beste lov hjemlet i barnehageloven § 3, med et nytt 4. ledd.

Mål med forskningen: Å finne ut hva som forstås med prinsippet om barnets beste.

ET PEDAGOGISK PRINSIPP

– Ved at barnets beste også tolkes som et pedagogisk prinsipp, får barnehagelærere et særlig ansvar. Både for å realisere prinsippet – og for å utvikle det gjennom praktisk pedagogisk arbeid. Barnets beste-prinsippet knyttes til holdninger som ikke er statiske, men som forandrer seg, sier Eriksen. Hun understreker at normen for hva som er «best», kan tolkes som det som er ideelt for barnet i den enkelte situasjon, og mener barnehagelærere kan gjøre en viktig forskjell her. Fra januar i år ble rettigheten *barnets beste* hjemlet i barnehageloven med et nytt ledd.

– Det var på høy tid. Jeg forstår barnets beste-tenkningen som både

en rettighet barn har, og som en pedagogisk framgangsmåte for å ta beslutninger som angår barn, for eksempel i barnehagen, sier Eriksen.

Professor Kirsten Sandberg ved Institutt for offentlig rett ved Det juridiske fakultetet ved Universitetet i Oslo sier at det unike ved avhandlingen er at den knytter forbindelse mellom det overordnede prinsippet om barns beste – og barnehagens hverdag.

– På den måten kan prinsippet være retningsgivende for alle sider av barnehagens virksomhet, sier hun.

godkommunikasjon@gmail.com

Mitt barnehageminne

UTRYGG BARNDOM: Forfatter Tore Renberg vokste opp med en alkoholisert far og mye utrygghet i barndommen, men var svært knyttet til foreldrene.

TRYGT I BARNEHAGEN: For Tore Renberg ble barnehagen viktig. – Den var bare forbundet med glede og trygghet, forteller han. Han likte høytlesning og utelek i barnehagen.

Tore Renberg (48)

Forfatter, musiker og manusforfatter

Fra: Stavanger

Bor i: Stavanger

Familie: gift med Hilde, to egne barn og tre bonusbarn

Aktuell med: romanen Tollak til Ingeborg

Barnehagen ga Tore

TRYGGHET

Forfatter Tore Renberg var mye redd som liten.

Barnehagen ga ham trygghet og glede.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: MARIE VON KROGH OG PRIVAT

Min mor sier at jeg gledet meg til å gå i barnehagen hver eneste dag, og jeg protesterte, gjerne gråtende da pappa kom og hentet meg, sier forfatter og musiker Tore Renberg.

Faren hentet Tore i to-tre-tiden, så han hadde en god del tid hjemme også i barndommen.

Tore er oppvokst i et rekkehus på Madla, litt utenfor Stavanger sentrum – og gikk i Gosen barnehage, som lå et lite steinkast fra hjemmet.

GRÅT SEG TIL BARNEHAGEPlass

Det siste året før skolestart fikk ikke Tore plass i Gosen barnehage, der han hadde gått de siste årene.

– Mamma var fortvilet – og satt til slutt og gråt på kontoret til barnehagenemnda, og argumenterte for hvor viktig det var for meg å få være sammen med andre barn det siste året. Dermed fikk jeg plass i Tjensås barnehage, som lå i bydelen Tjensvoll, mye lenger unna huset vårt, forteller Tore.

Minnene fra begge barnehagene er gode.

– Broren min er ti år eldre enn meg, så jeg vokste på mange måter opp som enebarn. Jeg var utadventt og sosial og syntes folk, lek og sang var spennende, så barnehage var helt som hånd i hanske for meg, forteller Tore.

LIKTE HØYTLESNING

Tore har flere minner fra barnehagen. Minnet om å rutsje på den sølvblanke sklia og kjenne det dunke i rumpa og lande i søla, av å klatre i lekehuset, av å grave i sandkassen, av å være i Gosens skogen, som lå like ved barnehagen, av å dra på skitur med de andre, og å lage påskepynt.

– En fantastisk aktiv og flott tid, sier Tore.

Han minnes også at det var mye høytlesning og mange bøker i barnehagen.

– Jeg har alltid vært en hund etter fortellinger, så dette likte jeg godt.

VAR MYE REDD SOM LITEN

– Hjemme hos oss var det dessverre mye uro i barndommen min, både med min fars alkoholproblemer, hans depresjon og raseri og mine foreldres lite fungerende ekteskap. Jeg var svært knyttet til både mamma og pappa, men jeg var mye redd da jeg var liten. Barnehagen var sånn sett ekstra viktig for meg. Den var bare forbundet med glede og trygghet, sier Tore.

Han trekker pusten dypt.

– Med voksen tenkemåte og voksne ord kan jeg si at jeg lærte at det finnes et samfunn der ute, et system, en større orden som prøver å gi deg gode vekstvilkår.

«En god barnehage er et sted som makter å se det enkelte barnet, se identiteten, potensialet, og få øye på hva det trenger.»

FRAVÆR AV UTRYGGHET

– Hva er en lykkelig barndom i dine øyne?

– Det er et overveldende og stort spørsmål. Det som skaper lykkfølelse hos den ene, kan skape skrekk hos den andre, ikke sant? En lykkelig barndom er fraværet av utrygghet, fraværet av uro. En lykkelig barndom er å slippe

vold, kjefting og smelling. En lykkelig barndom er å slippe å se sine kjære i kamp med hverandre. Dette må være på plass, barnet må få slippe alt dette tullet vi voksne påfører dem. Får de fri fra dette, så kan de fint tåle alt det andre. Gråten, å tryne i sørpa, feber eller døden til et kjært kjæledyr, svarer Tore.

I Tores øyne er en god barnehage et sted hvor barna kjenner seg ønsket, der de får leke og lære, og hvor tryggheten er første prioritet.

– En god barnehage er et sted som makter å se det enkelte barnet, se identiteten, potensialet, og få øye på hva det trenger. Dette er en stor og viktig utfordring for fellesarenaene i oppveksten, mener Tore.

Var det opp til han, ville barnehageansatte bli vurdert på lik linje med andre ansatte i skoleverket, og gitt en like viktig utdannelse, og like god lønn.

godkommunikasjon@gmail.com

Lag leker i ull

Lag trær, eventyrfigurer, ringer og spir av tovet ull. Det blir både vakre og bærekraftige leker.

Du kan få tak i mange varianter av vasket og farget ull på ullvarefabrikker, hobbybutikker og nettbutikker som Etsy. Ved hjelp av grønnsåpe og varmt vann kan du tove åpent lekemateriell som ringer, skåler og baller.

Lag morsomme leketøysfigurer ved at barna dypper ull i grønnsåpevann og ruller den i hendene, slik at den tover seg og får slangeform. Øynene kan nålefiltes (les forklaring på neste side) eller limes på.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård studentbarnehage i Bergen. Hun gir deg inspirasjon til å lage og tilby naturlig, estetisk og miljøvennlig lekemateriell.

Barna kan være med og lage grantrær som kan kombineres med byggelek og dyr. Da trenger dere pinner som skal bli stammer, og en plankebit som skruses fast som sokkel i den ene enden av trærne. Dere lager «skjørt» til grana ved å legge en håndfull ull mellom to lag bobleplast. Spray ullen godt med varmt grønnsåpevann, legg over plasten og kjevele eller rull bobleplasten i ca. ti minutter slik at ullen toves og blir en liten feltbit. Lag skjørt i minst tre ulike størrelser. La dem ligge til tørk og klipp et lite hull i midten av de største. Deretter trer du dem ned på pinnen og limer dem fast med pistollim – det største skjørtet nederst og det minste uten hull på toppen.

Nålefilting er en teknikk som tover ullen uten såpe og vann. Du får kjøpt spesielle filtenåler på hobbybutikken. Teknikken går ut på å stikke i ullen mange ganger slik at nålen drar fibre frem og tilbake og tover den. Du finner demonstrasjonsfilmer blant annet på YouTube under søkeordene «needle felting». Et enkelt leketøy du kan lage, er spir til byggekroken. Surr først et stykke ull tett formet som et spir, deretter stikker du til den blir fast i formen. Jo fastere, jo mer tåler den av lek. Vil du ha mønster, kan du nålefilte det inn i spiret til slutt. For at spiret skal stå støtt, limer du en trebrikke under med limpistol.

Når du får tak på nålefiltingen, kan du avansere og lage figurer og dyr til lek og eventyrformidling. Ull inneholder lanolin som kan nøytralisere bakterier, men om du likevel vil vaske lekene en gang imellom, dypp dem i grønnsåpevann og la dem tørke i sola. Hvis du ikke har brukt lim, kan du sette dem på 30° i ovnen (60 grader siste fem minutter).

Ekstratipset!

Lesehjerter

Noen barn liker å ha noe å fikle med mens dere leser. Du kan enkelt nålefilte et knippe hjerter som passer godt i barnehånd. La barna velge seg et hjerte å klemme på, mens de reiser inn i litteraturens verden sammen med deg.

– Barn ønsker å lære, og VI MÅ TA DEM PÅ ALVOR

Med forskning vil Elin Reikerås bidra til at barn får det bedre i barnehagen. **Da må matte være en del av pakken,** på barnas premisser.

TEKST: JANNE HÅLAND FOTO: MARIE VON KROGH

Egentlig var det matematikk i barne- skolen hun interesserte seg for som høyskolelektor på lærerutdanningen i Stavanger. Helt til en student spurte: *Hva skjer før barna begynner på skolen?*

Hva kan de om matematikk da?

– Jeg kunne ikke svare på det, sier Elin Reikerås. På nittitallet fantes det verken norsk litteratur på feltet, eller forskning på barnehagematematikk i en norsk sammenheng. Hun dro selv ut i barnehagene for å observere. Det ble starten på en karriere innen barnehageforskning. Nå er Reikerås professor ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger (UiS) og leder for Filiorum – Senter

ANNERLEDES ÅR: Egentlig har hun kontor på Universitetet i Stavanger, men det siste året har det blitt mye hjemmekontor for barnehageforsker Elin Reikerås.

for barnehageforskning. De har fått 25 millioner fra Norges forskningsråd til å forske på barnehagene frem til 2023.

– Vi skal bidra til at det blir bedre kvalitet i barnehagene. Å være med på at barn får det bedre i barnehagen, er virkelig meningsfylt, sier professoren.

BARN KAN AVANSERT MATTE

Interessen for matematikk viste seg tidlig hos Reikerås. I toårsalderen stakk hun av med brettspillet til sine eldre søsken for å telle brikkene. Fortsatt får hun frysninger på ryggen av å tenke på øyeblikket da hun oppdaget tallinjen som var festet på pulten i første klasse. Så fantastisk mange tall det fantes!

– Alle har en driv til å finne og lage systemer i verden. Noen mer enn andre. De aller fleste barn synes det er spennende å sortere og klassifisere. Tømmer man en haug med ulike knapper foran en treåring, begynner han å sortere. Det er matematikk, sier professoren.

Først i 2006 ble matematikk et eget fagområde i rammeplanen. Opprinnelig var det ikke en del av høringsforslaget. Bare to uker før forslaget gikk i trykken, ble Reikerås og en kollega spurt om å skrive matematikkdelen.

– Barnehagene presset selv på for å få det med. Barn har jo talt og lekt med rom og former til alle tider, selv om det ikke sto i rammeplanen. Det var en slags oppfatning om at jo, matematikk var en del av barnehagen, men at barna sikkert ville lære det av seg selv. Det hadde man aldri sagt om språk, sier Reikerås.

HANDLER IKKE OM REGNING OG TALL

– Det tok tid å snu tankegangen om hva matematikk er i barnehagen. Det handler ikke om regning, tall og rett og galt svar, men om antall, rom og form, sier Reikerås.

I en barnehage hun besøkte, la hun merke til et barn på et og et halvt år som stappet et Brio-tog i en tunnel, før han prøvde å gjøre det samme med en ring fra et ringspill.

A woman with short brown hair, wearing a thick grey knit sweater, is laughing heartily. She is standing in front of a vertical wooden fence. The background is a warm, golden-brown color, suggesting an outdoor setting with dry grass or autumn foliage. The overall mood is joyful and candid.

**«DET TOK TID Å SNU
TANKEGANGEN OM
HVA MATEMATIKK ER
I BARNEHAGEN.»**

FORSKER: Leder for Filiorum Elin Reikerås likte selv godt å gå i barnehagen som liten. Nå vil hun bidra til at barn får det bedre i barnehagen gjennom sin barnehageforskning.

– Dette er egentlig ganske avansert matematikk, som man ikke lærer før på universitetet. Barnet utforsket lekenes egenskaper, og det som kalles topologi. Hullet i tunnelen og ringen gjør at de har samme topologiske form. Barn kan lære mye, og de ønsker også å lære. Vi må ta dem på alvor, mener Reikerås.

SEKS EKSTRA TIMER I DØGNET

Filiorum ble opprettet ved Universitetet i Stavanger for tre år siden. Senteret forsker på barnehagebarns trivsel, utvikling og læring. Filiorum er latin, og betyr «for barn». En kollega kom på navnet, som Reikerås er veldig glad i.

– Det er et nydelig navn. Lekent og litt «hokus pokus». Det signaliserer også veldig sterkt hva som er sentrum for det vi jobber med. «For barn», hele tiden, sier professoren.

Hun leder nå senteret ved siden av å drive egen forskning og undervisning. I Filiorum handler jobben hennes om å nå målene som er satt, fordele penger, søke om støtte til nye prosjekter, nettverksbygging og å få all forskningen ut til barnehagene. Reikerås har

LIKER MATTE: Barnehageforsker Elin Reikerås sier matte i barnehagen ikke handler om at barna skal sitte rundt et bord for å regne, men å integrere matte i det de holder på med.

også ansvaret for å lage en ressursbank til barnehagene som bygger på forskningen Filiorum har gjort.

– Det er en fantastisk kjekk jobb. Vi har ivrige folk som er gode på forskning, og vi har fått masse penger til mange ulike prosjekter. Det er travelt, men når ting er kjekt og meningsfullt, klarer man å gjøre mye. Jeg har i hodet omgjort timene mine til lærertimer på 45 minutter, og dermed får jeg seks ekstra klokketimer i døgnet, spøker Reikerås.

ELIN KIRSTI LIE REIKERÅS (57)

VOKST OPP: I Haugesund.

JOB: Leder for Filiorum – Senter for barnehageforskning, og professor ved Institutt for barnehagelærerutdanning ved Universitetet i Stavanger.

BAKGRUNN: Utdannet cand.scient. med hovedfag i matematikk fra Universitetet i Bergen.

Var høyskolelektor i matematikk på Stavanger Lærarhøgskule, før hun ble universitetslektor, og senere førstelektor ved UiS.

Har doktorgrad i spesialpedagogikk med tema *Sammenhengen mellom leseferdighet og regneferdigheter*.

Har vært med på å utvikle matematisk materiell for barnehager og foreldre, slik at barna skal bli bevisste på antall, rom og form. Hun har skrevet pensumbøker for barnehagelærerutdanningen, blant annet *Det matematiske barnet*.

BOR: I Stavanger.

FAMILIE: Mann, tre voksne barn.

LIKER: Å bade, hele året. Er en ivrig strikker, og elsker sjokolade. Er på fritiden leder for en speidergruppe i Stavanger.

AKTUELL: Leder for Filiorum – Senter for barnehageforskning i Stavanger som har fått 25 millioner over fem år frem til 2023 til å forske på barnehage.

ISBADING

Smilet og glimtet i øyet er noe kollegaer trekker frem, og hun blir også omtalt som engasjert og produktiv. Til glede for mange finner hun stadig anledninger for å ta i bruk sjokoladefontenen sin på jobb. En gang i uken inviterer hun dessuten kollegaer til utendørs bading, uansett vær og årstid. I vinter var fjorden islagt, men noen hadde hugget et hull det gikk an å senke seg ned i.

– Det gir et fantastisk kick, og sørger for å få blodsirkulasjonen i gang. Å gjøre slike sosiale ting er viktig for trivselen på jobb, sier hun.

Barnehageforskeren er også en ivrig strikker, og var med da folk over hele landet strikket Peer Gynt-gensere i et stort strikkeprosjekt. På fritiden er hun leder for en speidergruppe i Stavanger.

– Når jeg steiker pinnebrød på bål, føler jeg at jeg er der jeg skal være. Det er en lomme av lykke,

slik badingen er, sier Reikerås.

Å DEKKE BORDET ER MATTE

Professoren er ikke redd for å si hva hun mener, og har flere ganger tatt til motmæle når noen mener at barnehagen kun bør bestå av lek uten innblanding fra de ansatte.

ISBADER: Barnehageforsker Elin Reikerås elsker å bade, året rundt. En gang i uken inviterer hun med kollegaer fra Universitetet i Stavanger i vannet.

– Barnehagehverdagen skal bestå av lek, men barna kan lære gjennom leken. Matematikk er en del av pakken, men selvfølgelig på barnas premisser. De ansatte har ansvar for å støtte læring både i lek og hverdagsaktiviteter. Borddekking er for eksempel en fantastisk situasjon, fordi ungene må telle og finne ut hva som trengs. Man kan også snakke om størrelser, og bruke tallord i ulike situasjoner. Det er ikke snakk om å sitte rundt et bord for å regne eller lære navn på former, men å integrere matematikken i det man holder på med, sier Reikerås. Kritikken takler hun stort sett greit. Av og til kan det være berettiget; kanskje var hun for tøff i det hun sa, eller hadde misforstått noe. Det ble først vanskelig da noen kalte forskningen hennes for uetisk.

KRITIKK FOR UETISK FORSKNING

– Er det uetisk å finne ut hva barn kan? Skal man vente med å finne ut hva barn kan til de begynner på skolen? Den kritikken var veldig rar. Det må da være mer uetisk å lukke igjen øynene for barn som trenger ekstra oppfølging? Vi har sett at barn som er svake i matematikk før de er tre år, strever når de begynner på skolen. De må få den støtten de trenger, tidlig, sier Reikerås.

Dette kom frem i Stavangerprosjektet, som Reikerås var prosjektleder for. For 15 år siden sto hun og kollegaene på UiS ved kaffetrakteren og lurte på om livets første år kunne ha betydning for hvordan det gikk på skolen. Ved å følge 1345 barnehagebarn fra de var to

«DET ER IKKE SNAKK OM Å SITTE RUNDT ET BORD FOR Å REGNE ELLER LÆRE NAVN PÅ FORMER, MEN Å INTEGRERE MATEMATIKKEN I DET MAN HOLDER PÅ MED.»

til ti år gamle, fant de sterke sammenhenger mellom språk, matematikk, sosial kompetanse og motorikk.

– Det har vært lite forskning på tvers av disse utviklingsområdene. Ofte forsker man på ett av dem og glemmer resten, sier professoren. De fant blant annet ut at barn med svake språkferdigheter lett faller utenfor i leken, og at de som var svake motorisk, ofte var svake matematisk.

– Det blir fort en ond sirkel. Får man ikke leke med de andre, får man heller ikke nødvendig språkstimulering. Og har man ikke den matematiske interessen for å leke med klosser, faller man utenfor i leken der også. Det understreker viktigheten av å jobbe helhetlig, og å se hele barnet, sier Reikerås.

ELSKET Å GÅ I BARNEHAGEN

På sekstitallet var det ikke mange som gikk i barnehagen, men Reikerås var blant de få prosentene som gjorde det. Moren var hjemme, men Elin trengte noen å leke med mens søsknene var på skolen. Derfor gikk hun halv dag i barnehagen i fødebyen Haugesund.

– Da jeg gikk hjem, husker jeg at jeg misunte dem som fikk lov til å være lenger. Jeg syntes det var helt fantastisk å være der, minnes Reikerås. Hun har ingen ønsker om at alle barnehager skal bli mest mulig like hverandre.

– De ansatte er forskjellige og er interessert i ulike ting. Men slik det er nå, vet vi at det er ulik kvalitet i barnehagene. Kvaliteten må være den samme. Det kan ikke være sånn at vi skal sende barn i barnehagen uten å få god kvalitet, sier professoren. De ansatte bør kjenne barna og foreldrene godt, vite bakgrunnen og verdiene deres og bruke det aktivt i barnehagehverdagen.

– Det er ikke slik at én metode passer for alle barn. I tillegg må de være gode på barns utvikling, læring og lek. De ansatte skal oppleve samarbeidet med hverandre som utviklende og raust. De skal lytte, og vite hvordan de responderer på det barna sier og gjør. Både de ansatte og barna skal glede seg hver dag til å gå i barnehagen for å leke og lære, sier Reikerås.

– Drømmebarnehagen har kompetente ansatte som er nysgjerrige, fleksible og kunnskapsrike.

jahaland@gmail.com

Monica Bjerklund

seniorforsker velferd og dosent i spesialpedagogikk ved Telemarksforskning, Midt-Telemark
monica.bjerklund@tmforsk.no

Ingvild Åmot

professor ved Dronning Maud Minnes Høgskole, Trondheim
ingvild.amot@dmmh.no

Samiske barnehager kan fremme barns livsmestring

Skal samiske barn oppleve livsmestring, må barnehagen gjenspeile barnas kultur og språk og skape sammenheng mellom hjemmets oppdragelse og pedagogikken.

FOTO: LEIKNY HAVIK SKJÆRSETH

Denne artikkelen bygger på en litteraturgjennomgang om samiske barn og livsmestring i barnehagen og viser hva som skal til for at samiske barn skal oppleve livsmestring i barnehage. Studien er finansiert av Samisk nasjonal kompetansetjeneste (SANKS).¹ Det er to områder som løftes frem: *livsmestringsfremmende miljøer og opplevelse av sammenheng*.

HVA ER LIVSMESTRING?

Livsmestring knyttes til verdigrunnlaget i rammeplanen der det er forventet at barnehagene skal arbeide med «livsmestring og helse» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Begrepet defineres ikke i rammeplanen. Men rammeplanen fremhever sentrale begreper som *forebygging* og *helsefremming*. Det betyr å fremme barns fysiske og psykiske helse, trivsel, livsglede, mestring og egenverd. Det betyr også å fremme samspill, fellesskap og vennskap og å bli kjent med egne og andres følelser. Det innebærer å støtte barna i å mestre motgang, å håndtere utfordringer og å etablere gode vaner for hvile, søvn, mat og fysisk aktivitet. I tillegg

til disse områdene inkluderer WHOs (2003) definisjon av livsmestring endringer i omgivelser for å skape gode psykososiale miljøer.

ET URFOLK

Det har vært en jevn økning i antall *samiske barnehager* i Norge. I 2019 var det 65 ulike samiske avdelinger eller barnehager i hele Norge. Samiske barnehager skal styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap (Kunnskapsdepartementet, 2017). Samiske barn er en minoritet, tilhører et urfolk og inngår i et kollektivistisk samfunn. De inngår i flerspråklige og flerkulturelle kontekster, og samiske barn kan være både like og ulike ikke-samiske barn.

OPPLEVELSE AV SAMMENHENG

Begrepet *opplevelse av sammenheng* (OAS) kommer fra Antonovskys teori. Antonovsky knytter helsen vår til opplevelsen av sammenheng (OAS) og om hverdagen vår er begripelig, håndterbar og meningsfull. Han peker på at minst fire faktorer må være til stede for at mennesker skal utvikle en sterk OAS: meningsfylte aktiviteter, eksistensiell

¹ Denne artikkelen er en forkortet og omarbeidet versjon av denne artikkelen: Bjerklund, M. & Åmot, I. (2020). Livsmestring i den samiske barnehagen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. Nr. 7.

SAMISK KULTUR: Opplever samiske barn sammenheng mellom barnehagens pedagogikk og oppdragelsen de får hjemme, bidrar det til livsmestring, ifølge studie. Her er Jávva (f.v.), Elias, Emanuel og Even i den sørsamiske barnehagen Suaja Maanagierte i Snåsa.

refleksjon, kontakt med indre følelser og sosiale relasjoner (Lindström & Eriksson, 2015).

STYRKER SAMISKE BARNs LIVSMESTRING

En sentral faktor for å fremme samiske barns livsmestring ser ut til å være at barnehagen fremmer samisk språk og kultur på en måte som gjør at barnet opplever sammenheng mellom barnehagens pedagogikk og hjemmets oppdragelse. Det er derfor viktig at barnehagen har ansatte som kjenner samisk språk og kultur.

I en kollektivistisk kultur, som den samiske, engasjerer flere voksne seg i barns utvikling (Nergård, 2011, Jåvo, 2010, s. 67). Å styrke barns livsmestring vil dermed handle om å styrke tilhørighet til samfunnet rundt barnet. Her kan barnehagen støtte seg på barnas nærkontakter utenfor barnehagen. Storfamilie, slekt og gudforeldre danner barnets sosiale nettverk og kan gi psykososial støtte. I lys av dette kan det tenkes at barnehage-hjem-samarbeidet for

” Det er ikke samiske barns ansvar å mestre psykososiale utfordringer som skyldes at de får et pedagogisk tilbud som ikke gjenspeiler deres kultur og språk.

samiske familier bør utvides til å inkludere samarbeid med rituelle slektninger og siidaer, for å styrke barnets livsmestring og OAS.

SAMISK NATURFORSTÅELSE

Å arbeide med OAS innebærer også å verdsette sentrale verdier i samisk naturforståelse og tradisjonsnæringer i barnehagen, som å bruke åtteårstids-hjulet eller delta i

LEKER I LAVVO: Historisk har utdanningsinstitusjoner for samiske barn vært preget av norsk kultur. Den sørsamiske barnehagen Sua-ja Maanagierte i Snåsa er opptatt av å lære barna om samisk kultur. Jávva og Even leker reinfangst ved lavvoen i hjerterommet.

reindrift. Verdier i samisk kultur vil påvirke hva som fremmer livsmestring hos samiske barn.

I samisk kultur forventes ofte barn å opptre mer autonomt enn i norsk kultur. Samiske barn kan ha færre faste regler og flere indirekte kulturelt kodete kontrollmetoder (som å skremme noen med overnaturlige vesen). Det er forventet at samiske barn er uavhengige og styrer spisetider, sovetider og andre deler av hverdagen selv (Stoor, 2016; Javò, 2010). Slik tenkning kan kollidere med norske pedagogers tro på hverdagsrutiner for å styrke barns livsmestring. Skal man styrke barns OAS med tanke på sammenheng mellom hjem og barnehage, er det viktig først å diskutere forholdet til rutiner med foreldrene for å få innsikt i hvordan de praktiserer det hjemme. Deretter er det nødvendig at barnehagen åpner for en fleksibilitet som både kan samsvare med samisk tradisjon og er forenlig med fellesskapet i barnehagen.

LIVSMESTRING ER IKKE BARNETS ANSVAR

Det kan være problematisk å redusere livsmestring til en serie enkeltfaktorer som barnet må mestre for å ha en sunn utvikling og bli en god samfunnsborger, fordi det vil

” Den samiske barnehagen trenger ansatte som har kunnskap om samisk kultur, tradisjoner og næringer.

BARNEKUNST: Barna i den sørsamiske barnehagen Sua-ja Maanagierte i Snåsa har fargelagt bilder av det samiske flagget med både fargeblyanter og krepp-papir.

redusere barnehageverdiens kompleksitet og mangfold (Bjærke mfl., 2019). Historisk har utdanningsinstitusjoner for samiske barn vært preget av norsk kultur (kalt kolonisering). Ved at vi skaper barnehager basert på samisk kultur kan samiske barn tilbys barnehager som samsvarer med deres kulturbakgrunn fra hjemmet og nærmiljøet sitt. Det er ikke samiske barns ansvar å mestre psykososiale utfordringer som skyldes at de får et pedagogisk tilbud som ikke gjenspeiler deres kultur og språk.

PROFESJONSROLLEN ER SENTRAL

Den samiske barnehagen trenger ansatte som har kunnskap om samisk kultur, tradisjoner og næringer. Yngre ansatte har ofte mindre kulturell kompetanse innen duodji, samisk mattradisjoner og fortellertradisjoner enn eldre (Sametinget, 2013). Profesjonsrollen til barnehageansatte betyr å reflektere over egen identitet, språk, kultur og tradisjon og se seg selv som del av den samiske institusjonen. Å arbeide i barnehagen krever også kritisk refleksjon rundt valg av didaktisk innhold og sosial praksis. Dersom ikke barnehagen som samisk institusjon har forventninger til yrkesrollen til samiske ansatte, blir samisk identitet oppfattet individuelt og ikke som et institusjonelt ansvar (Storjord, 2008, s. 211).

VEIEN VIDERE

Det vi har drøftet hittil, påvirker barns psykososiale fungering i hverdagen. Vi kan forstå livsmestring som det å forebygge forhold som påfører barn sårbarhet og belastninger (Drugli & Lekdahl, 2018). Ved å arbeide for å styrke

de samiske miljøene rundt barnet, kan vi bidra til å bryte fortidens assimilasjons- og koloniseringshistorie. Samefolkets identitet som urfolk favner solidaritet ikke bare med hverandre, men også med økosystemet (Nystad mfl., 2014, s. 653). Det vil være et godt utgangspunkt når den samiske barnehagen arbeider med livsmestring. Det er en utfordring å finne en måte å utvikle samiske barnehager på for å ivareta og utvikle den samiske kulturen, og samtidig være bevisst på å ivareta de lokale variasjonene i samiske bosettinger i urbane og rurale strøk i hele landet. Samisk kultur er ikke statisk, og både oppdragelse og pedagogikk har store variasjoner innen både norsk og samisk kultur. De samiske barnehagene er ulike. Noen steder er den samiske urbefolkningen i minoritet, andre steder i majoritet (Indre Finnmark). Allsamiske perspektiver betyr å legge vekt på at samene bor på hele Nordkalotten og i Russland (Sápmi), og at samene har flere språk (Sametinget, 2013). Å styrke samisk kultur og språk for å bidra til livsmestring kan derfor ikke gjøres på samme måte i hele Sápmi. Ett tiltak for å bevare samisk språk og kultur kan være å gi samiske barn plass i samisk barnehage, noe ikke alle samiske barn får i dag.

Denne artikkelen kan du også lese på sørsamisk på de neste sidene, og du finner den på nordsamisk på [utdanningsnytt.no/forste-steg](https://www.utdanningsnytt.no/forste-steg).

Litteratur

- ANTONOVSKY, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- BJÆRKE, L.O., HUTH, Y. & AANDSTAD, I. (2019). *Å lære barna livsmestring i barnehagen er ikke så enkelt som det kan se ut som*. Utdanningsnytt.no <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel/a-laere-barna-livsmestring-i-barnehagen-er-ikke-sa-enkelt-som-det-kan-se-ut-som/111714>
- DRUGLI, M.B. & LEKHAL, R., (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- JÅVO, C., (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse. Veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2017). *Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.
- LINDSTRÖM, B., & ERIKSSON, M. (2015). *Haikerens guide til salutogenese. Helsefremmende arbeid i et salutagent perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NERGÅRD, V. (2011). Fler-foreldre-systemet i samisk barneoppdragelse. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift 1, 2011, Årgang 95*, side 30–4. <https://www.idunn.no/file/pdf/46618143/art04.pdf>
- NYSTAD, K. (2016). *Sami Adolescents Pathways to Adulthood*. Ph.d.-avhandling: Universitetet i Oslo.
- SAMETINGET (2013). Sametingsmelding om samisk barnehage tilbud.
- STOOR, P. (2016) *Kunskapssammanställning om samers psykosociala ohälsa*. Sametinget 2016-06-20.
- WHO (2003). *Skills for health. Information series of school health*, document 9. Atlanta, Georgia, USA. <https://www.unicef.org/lifeskills/files/SkillsForHealth230503.pdf>

OVER 8 100 FØLGER

Første steg på Facebook

Bli med og følg oss du også!

[@facebook.com/forstesteg](https://facebook.com/forstesteg)

**FØRSTE
STEG**

Monica Bjerklund

seniordotkije tryjjesvoete jñh dosente sjjerepedagogihkesne, Telemarkforskning, Midt-Telemark
monica.bjerklund@tmforsk.no

Ingvild Åmot

proffesovre jñlleskuvlesne Dronning Maud Minnes Høgskole, Tråante
ingvild.amot@dmh.no

Ellen Jonassen

jarkoestæjja
ellen.jonassen@gmail.com

Saemien maanagierth maehtieh maanaj jieledehaalvemem eevtjedh

Jis saemien maanah edtjieh jieledehaalvemem dääjredh, maanagierte tjuara maanaj kultuvrem jñh gielem vuesiehtidh jñh ektiedimmiem sjugniedidh hñejmen bijjiedimmiem jñh pedagogihken gaskem.

ILLUSTRASJOVNEGUVVIE: LEIKNY HAVIK SKJÆRSETH

Daate tjaalege lidteratuvregiehtjelimmiem saemien maanaj jñh jieledehaalvemem bijre maanagiertesne vääroeminie åtna, jñh vuesehte mij lea daerpies ihke saemien maanah edtjieh jieledehaalvemem maanagiertesne dääjredh. Saemien nasjonaale maahtoejarnge (SANKS) lea goerehtimmiem maakseme.¹ Göökte suerkieh mah åvtese vaaltasuvvieh: Byjresh mah jieledehaalvemem eevtjieh jñh dääjrese ektiedimmeste.

MIJ JIELEDEHAALVEME?

Jieledehaalveme lea viedteldihkie aarvoevåaroemasse learoesojkesjisnie gusnie veanhtede maanagierth edtjieh «jieledehaalveminie jñh healsojne» barkedh (Maahtoedepartemeente, 2017). Ij leah baakoetjierterem tjjelkestamme mieriesojkesjisnie. Men mieriesojkesje vihkeles baakoetjierth tjjerteste goh heerredimmiem jñh healsoe-eevtjeme. Daate sæjhta jiehtedh maanaj fysiske jñh psykiske healsoe, tråjjem, jielede-aavoem, haalvemem jñh jñjtse-aarvoem eevtjedh. Aaj sæjhta jiehtedh ektiespielem, ektievoetem jñh vienevoetem eevtjedh jñh jñjtse jñh mubpiej domtesigujmie åahpenidh. Sæjhta jiehtedh

maanide dääarjoehtidh triegkenassem haalvedh, haestemh gietedidh jñh hijven lïegkedimmievoeth, nahkerveoeth, beap-moevoeth jñh fysiske darjomevoeth tseegkedh. Lissine daejtie suerkide dle WHO:n (2003) tjjelkestimmie jieledehaalvemistie aaj meatan åtna jarkelimmieh byjreskinie, juktie hijven psykososijaale byjresh sjugniedidh.

AALKOEÅÅLMEGE

Lea jñebne lissiehtimmiem *saemien maanagiertierte* Nöörjesne orreme. Jaepien 2019 lij 65 ovmessie saemien goevtesh jallh maanagierth abpe Nöörjesne. Saemien maanah edtjieh maanaj saemien identiteetem nænnoestidh, jñh saemien aarvoeh, saemien kultuvrem jñh aerpievuekien daajroem jærhkedh (Maahtoedepartemeente 2017). Saemien maanah leah unnebelåhkoe, aalkoeåålmegidie govlesuvvieh jñh bielie aktede kollektivisteles seabradahkeste. Dah leah bieline gelliengïeleldh jñh gellienkulturelle kontekstine, jñh saemien maanah maehtieh dovne seammalaakan jñh joekehts årrodh goh daaroen maanah.

DÄÄJRESE EKTIEDIMMESTE

Baakoetjierthe *dääjrese ektiedimmeste* (DE) Antonovskyn

¹ Tjaalege lea åneniedamme jñh jeatjahtahteme versjovne daehtie tjaalegistie: Bjerklund, M. & Åmot, I. (2020). Livsmestring i den samiske barnehagen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*. Nr. 7.

SAEMIEN JAEPIEGIEVLIE: Goerehtimmieh vuesiehtieh gosse saemien maanah ektiedimmiem dääjroeh maanagierten pedagogihken jñh bijjiedimmiem gaskem maam gâetesne åadtjoeh, dellie dihte jieledehaalvemem vadta. Alfred daajroem saemien jaepiegievlien bijre åadtje Suaja Maanagiertesne Snåasesne.

BOVTSE-STÅÅKEDIMMIE: Histovrijen tjñrrh nõörjen kultuvre lea vääjnesisnie orreme õõhpehtimmieinstitusjovnine saemien maanide. Suaja Maanagierte Snåasesne tuhtje vihkele Jávvmam jñh doh jeatjah maanah saemien kultuvren bijre leerehtidh.

teorijeste båata. Antonovsky mijjen healsoem *dääjresasse ektiedimmeste* (DE) ektede, jñh mejtie maehtebe mijjen aarkebiejjiem guarkedh jñh gñtetidh jñh mejtie tuhtjebe mijjen aarkebiejje mielem vadta. Dihte tjñrteste unnemes njielje faktovrh tjuerieh stñeresne årrodh ihke almetjh edtj-ieh aktem nænnoes dääjresem ektiedimmeste evtiedidh: Darjomh mah mielem vedtieh, eksistensielle refleksjovne, gaskese sisnjelds domtesigujmie jñh sosijaale relasjovnh (Lindström & Eriksson, 2015).

MAANAJ JIELEDEHAALVEMEM NÆNNOSTE

Vååjnoe goh vihkeles faktovre juktie saemien maanaj jieledehaalvemem eevtjedh lea gosse maanagierte saemien gñlem jñh kultuvrem eevtjie, naemhtie guktie maana ektiedimmiem dääjroeh maanagierten pedagogihken jñh hñejmen bijjiedimmiem gaskem. Dan åvteste vihkele

„lj leah saemien maanaj diēdte psykososijaale haestemh haalvedh mej skåltoe lea akte pedagogeles faalenasse mij ij maanaj kultuvrem jñh gñlem våaroeminie utnieh.

maanagierten leah barkijh mah saemien gñlem jñh kultuvrem demtieh.

Aktene kollektivisteles kultuvresne, goh saemien kultuvre, jienebh geerve almetjh leah iēdtjje meatan maanaj evtiedimmesne (Nergård 2011; Jávo 2010, s 67). Maanaj jieledehaalvemem nænnoestidh sæjhta dan åvteste årrodh vñedteldimmiem seabradahkese maanan bijre nænnoestidh. Daesnie

KULTUVREN L̄IHKE: Ávtehe Morten Berg Suaja Maanagiertesne Sn̄aasesne J̄ávvese dam saemien jaepiegievliem vuesehte, mij lea vihkeles bielie maanagierten pedagogihkeste.

maanagierte maahta maanaj l̄ihke almetj̄h maanagierten álkolen d̄áarjone utnedh. Stoorrefuelhkie, maadtoeladtj̄h j̄ih krist-eejhtegh leah maanan sosijaale viermie, j̄ih maeh-tieh psykososijaale d̄áarjoem vedtedh. Tjoevkesisnie daestie maahta s̄án m̄ajhtelidh saemien fuelhkiej maanagierte – h̄iejme-laavenjostoe bȳoroe væjranidh guktie aaj siejhme maadtoeladtj̄igujmie j̄ih sijtigujmie laavenjostoe, juktie maanan jieledehaalvemem j̄ih *d̄áájresem ektiedimmeste* n̄ænnoestidh.

SAEMIEN EATNEMEGOERKESE

DE:ine barkedh s̄ajhta aaj aarvoem biejedh vihkeles aarvojde saemien eatnemegoerkesisnie j̄ih aerpievuekien jielieminie maanagiertesne, goh gaektsie jaepieboelhki gievl̄iem nuhtjedh, jallh meatan árrodh báatsosne. Aarvoeh saemien kultuvresne sijhtieh baajnehtidh dam mij jieledehaalvemem eevtjie saemien maanaj luvnie.

Saemien kultuvresne daamtaj veanhtede maanah edtj̄ieh vielie j̄ijtjeraarehke d̄áemiedidh goh n̄óorjen kultuvresne. Saemien maanah maeh-tieh vaenebh vihties njoelkedassh j̄ih jienebh ovrȳoktesth kulturelle kodadamme giehtjedimievuekieh utnedh (goh naakenidie beltedh staaloejgumie). Akte veanhtadimmie saemien maanah leah j̄ijtjeraarehke j̄ih j̄ijtj̄h stuvrieh ḡaessie edtj̄ieh bȳopmedidh, áeredh j̄ih aaj jeatjah bielieh aarkebiejjeste stuvrieh (Stoor, 2016; Jávo, 2010). Dagkeres ussjedimmie maahta n̄óorjen pedagogi jaahkoem aarkebiejjien rutijni b̄ijre vuastalidh, juktie

” Saemien maanagierte barkijh daarpesje mej daajroe saemien kultuvren, aerpievuekiej j̄ih jielemi b̄ijre.

maanaj jieledehaalvemem n̄ænnoestidh. Jis edtja maanaj d̄áájresem ektiedimmeste n̄ænnoestidh gosse tsiehk̄iem m̄ajhte le h̄iejmen j̄ih maanagierten gaskem dellie vihkeles voestegh rutijnide eejhtegigujmie digkiedidh juktie áadtjodh daejredh mah rutijnh dah ḡáetesne utnieh. Dan m̄ænngan daerpies maanagierte aktem fleksibilitetese s̄j̄iehteladta, mij dovne maahta saemien aerpievuekiej mietie árrodh j̄ih maanagierten ektievoeten mietie.

JIELEDEHAALVEME IJ LEAH MAANAN D̄IEDTE

Maahta geerve árrodh jieledehaalvemem gellide aktegsfaktovridie giehpiedidh mejtie maana tjuara haalvedh juktie eensie evtiedimmiem utnedh j̄ih hijven árroejinie seabra-dahkesne s̄j̄idtedh, dan ávteste d̄ihte s̄ajhta maanagierte-aavoen gellievoetem j̄ih r̄ajhkoesvoetem giehpiedidh (Bjærke, j̄ih jienebh 2019). Histovrijen tj̄jrrh saemien maanaj ȫohpehtimmieinstitusjovnh n̄óorjen kultuvrem v̄áaroeminie átneme (koloniseradimmie). Gosse maanagierte s̄j̄ugnede mah saemien kultuvrem v̄áaroeminie utnieh, saemien maanah maeh-tieh faalenassem maanagierte b̄ijre áadtjodh mah leah h̄iejmen j̄ih l̄ihkes byjresen kultuvren mietie. Ij leah saemien maanaj d̄iedte psykososijaale haestemh haalvedh mej sk̄ált̄oe lea akte pedagogeles faalenasse mij ij maanaj kultuvrem j̄ih ḡielem v̄áaroeminie utnieh.

PROFESJOVNERÁÁLLA VIHKELE

Saemien maanagierte barkijh daarpesje mej daajroe saemien kultuvren, aerpievuekiej j̄ih jielemi b̄ijre. Nuerebe barkijh daamtaj vaenebe kulturelle maahtoem utnieh duedtien, saemien beapmoevuekiej j̄ih soptsestimmiievuekiej b̄ijre goh báarasábpoe barkijh (Saemiedigkie 2013). Maanagierte barkiji profesjovneráálla s̄ajhta jiehtedh j̄ijtse identiteeten, ḡielen, kultuvren j̄ih aerpievuekien bijjeli ussjedadtedh, j̄ih j̄ijtjemse bieline dehtie saemien institusjovneste vuejnedh. Maanagiertesne barkedh aaj kreava laejhtehkslaakan ussjedadtedh gosse edtja didaktihkeles sisvegem j̄ih sosijaale praksisem veeljedh. Jis maanagierte goh saemien institusjovne ij veanhtadimmieh saemien barkiji barkoerááll̄ese utnieh, saemien identiteete vuajnelge goh akte j̄ijtse d̄iedte, j̄ih ij goh institusjovnen d̄iedte (Storjord 2008, s. 211).

GEAJNOE GUHKIEBASSE

D̄ihte maam mijj̄ieh daan mearan digkiedamme maanaj psykososijaale funksjovnem aarkebiejjien baajnehte. Maeh-tebe jieledehaalvemem guarkedh goh tsiehk̄ieh heerredidh mah maanide s̄áájrehke darjoeh j̄ih v̄aejvieh vedtieh (Drugli & Lekdahl 2018). Gosse barkebe saemien byjresh maanan b̄ijre n̄ænnoestidh, maeh-tebe viehk̄iehtidh ávtetj̄e aejkien

assimilasjovne- jñ koloniseradimmiehistovrijem tsööp-kestidh. Saemiej identiteete goh aalkoeåålmege, ij leah ajve solidariteeten bijre sinsitnine, men aaj ekosysteemine (Ny-stad jñ jienebh 2014, s. 653). Daate sæjhta hijven vääroe-minie årrodh gosse saemien maanagierte jieledehaalvemi-nie barka. Akte haesteme vuekiem gaavnedh guktie edtja saemien maanagiërth evtiedidh juktie saemien kultuvrem gorredidh jñ evtiedidh, jñ seamma tijjen voerkes årrodh voenges joekehtsh saemiej luvnie gorredidh, dovne staare-dajvine jñ unnebe sijjine abpe laantesne.

Saemien kultuvre ij leah tjåadtjoen, jñ dovne bijjie-dimmie jñ pedagogihke stoeer jeerehtsh utnieh dovne nöörlen jñ saemien kultuvresne. Saemien maanagiërth leah joekehts. Säämies lehkesne saemien aalkoeåålme-ge unnebelååkosne, jeatjah lehkesne jienebelååkosne (Sisnjelds Finnmarhke). Abpesaemien perspektijvh leah måjhtelidh saemiej abpe Noerhtekalohtesne jñ Russla-antene veasoeminie (Saepmie) jñ saemiej leah jienebh gñelh (Saemiedigkie, 2013). Saemien kultuvrem jñ gñelem nænnoestidh dejnie aajkojne jieledehaalvemem vedtedh, ij maehtieh seammalaakan dorjesovvedh abpe Saepmesne. Akte rääjvarimmie juktie saemien gñelem jñ kultuvrem vaarjelidh maahta årrodh saemien maanide sijjiem ved-tedh saemien maanagiertesne, naakede maam eah gaajhkh saemien maanah åadtjoeh daan biejjien.

Lidteratuvre

- ANTONOVSKY, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- BJÆRKE, L.O., HUTH, Y. & AANDSTAD, I. (2019). *Å lære barna livsmestring i barnehagen er ikke så enkelt som det kan se ut som*. Utdanningsnytt.no <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel/a-laere-barna-livsmestring-i-barnehagen-er-ikke-sa-enkelt-som-det-kan-se-ut-som/111714>
- DRUGLI, M.B. & LEKHAL, R., (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- JÅVO, C., (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse. Veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2017). *Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet.
- LINDSTRÖM, B., & ERIKSSON, M. (2015). *Haikerens guide til salutogenese. Helsefremmende arbeid i et salutagent perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NERGÅRD, V. (2011). Fler-foreldre-systemet i samisk barneoppdragelse. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 1, 2011, Årgang 95, side 30–4. <https://www.idunn.no/file/pdf/46618143/art04.pdf>
- NYSTAD, K. (2016). *Sami Adolescents Pathways to Adulthood*. Ph.d.-avhandling: Universitetet i Oslo.
- SAMETINGET (2013). Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud.
- STOOR, P. (2016) *Kunnskapssammanstilling om samers psykososiale ohälsa*. Sametinget 2016-06-20.
- WHO (2003). *Skills for health. Information series of school health*, document 9. Atlanta, Georgia, USA. <https://www.unicef.org/lifeskills/files/Skills-ForHealth230503.pdf>

* Opinion 2021

7 av 10 lesere er svært eller ganske fornøyd *

8 av 10 lesere mener Første steg er relevant for jobben *

9 av 10 leser papirutgaven av Første steg *

Første steg er den mest foretrukne kanalen for stoff om barnehagefeltet *

Nå ut til **69 000** lesere

Annonserer du i Første steg, når du barnehagelærere, styrere, studenter, universitets- og høyskoleansatte og andre barnehagefolk i Norge. Første steg er et tidsskrift med reportasjer, fagartikler og debatter om barnehage og oppvekst.

Ta kontakt med Mona Jørgensrud mj@hsmedia.no Telefon 62941032 / 91173473

Neste utgave kommer 1. okt. Annonsefrist er 1. sep.

FØRSTE STEG

Les mer: utdanningsnytt.no/forste-steg

Bente Bolstad
barnehagelærer og frilansjournalist
bente.bolstad@gmail.com

Her er starten på den norske barnehagen

100 barn på en voksen var ikke uvanlig i barneasylene, som var de første norske barnehagene. De ansatte var ofte eldre enker med plettfri vandel.

Barneasylene var forløperne for dagens barnehager. Asyl betyr fristed fra forfølgelse. Fra 1837 ble det etablert asyl på flere titalls steder i Norge. Asylene skulle beskytte barna, og få dem vekk fra den farlige gata. De skulle lære å lese og skrive, og bli flittige og nøysomme arbeidere. Dette var første gang førskolebarn ble ivaretatt på dagtid i institusjoner.

– Motivene for å opprette barneasyl var flere. Barnets sjel måtte reddes, det religiøse var viktig. Samtidig skulle den framtidige arbeidskraften sikres, sier Tora Korsvold, professor emerita i førskolepedagogikk ved Dronning Mauds Minne Høgskole, med spesialområde barndommens historie.

ENDRINGER I SAMFUNNET

På 1800-tallet skjedde det store endringer i det norske samfunnet. Befolkningen ble fordoblet, barnedødeligheten sank,

og mange emigrerte til Amerika. Byene vokste eksplosivt, og en gryende industri sendte både kvinner og menn ut i lønnsarbeid. Mange barn vokste ikke lenger opp på gårder og husmannsplasser. Nå var de ofte ute i gatene, blant tiggere, prostituerte og fattigfolk. Ofte måtte de tigge eller arbeide. Barna utgjorde en tredjedel av befolkningen. Ungenes arbeidsinnsats bidro vesentlig til at de fattige familiene overlevde. Det gjaldt også førskolebarn. Byenes borgere hadde sett med medlidenhet og avsky på at de fattige barna hadde gatene som sine oppholdssteder. Nå gikk mange borgere med liv, sjel og penger inn i opprettelsen av barneasyl.

TRONDHEIM FØRST UTE

Det første norske barneasylet så dagens lys i Trondheim i 1837. Målet var, ifølge formålsparagrafen til selskapet, «at bevare de opptatte Børn mod Fare og Skade, legemlig som aandelig, dels at vække og befordre deres Udvikling i begge disse Henseender, og fornemmelig at aapne dere Hjerter

En barnehagedag på 1800-tallet

06.00–08.00: Barna levert av foreldrene. Morgenbønn.

08.00–20.00: De største barna fikk undervisning i lesing, skriving, regning og bibelhistorie og øvelse i hoderegning. De største barna hadde 5 timer undervisning daglig i tre økter. Barna var delt i tre aldersgrupper. Den mellomste gruppen fikk noe «skoleundervisning». De yngste lærte regning ved hjelp av kuleramme, fikk trening i å snakke rent og utvide ordforrådet og måtte lære klokka.

Etter første økt på «skolebenken» var det frokost med melk. Etter det gikk barna ut på lekeplassen og hadde gymnastikk.

12.00: Middag: suppe servert i blikk-kopp med melk. Barna som trengte det, ble vasket. Etter middag mer undervisning og ettermiddagsmat.

17.00: Sangøvelser, håndarbeid og håndverk. «De små legges på Brixser med madrasser for at sove.»

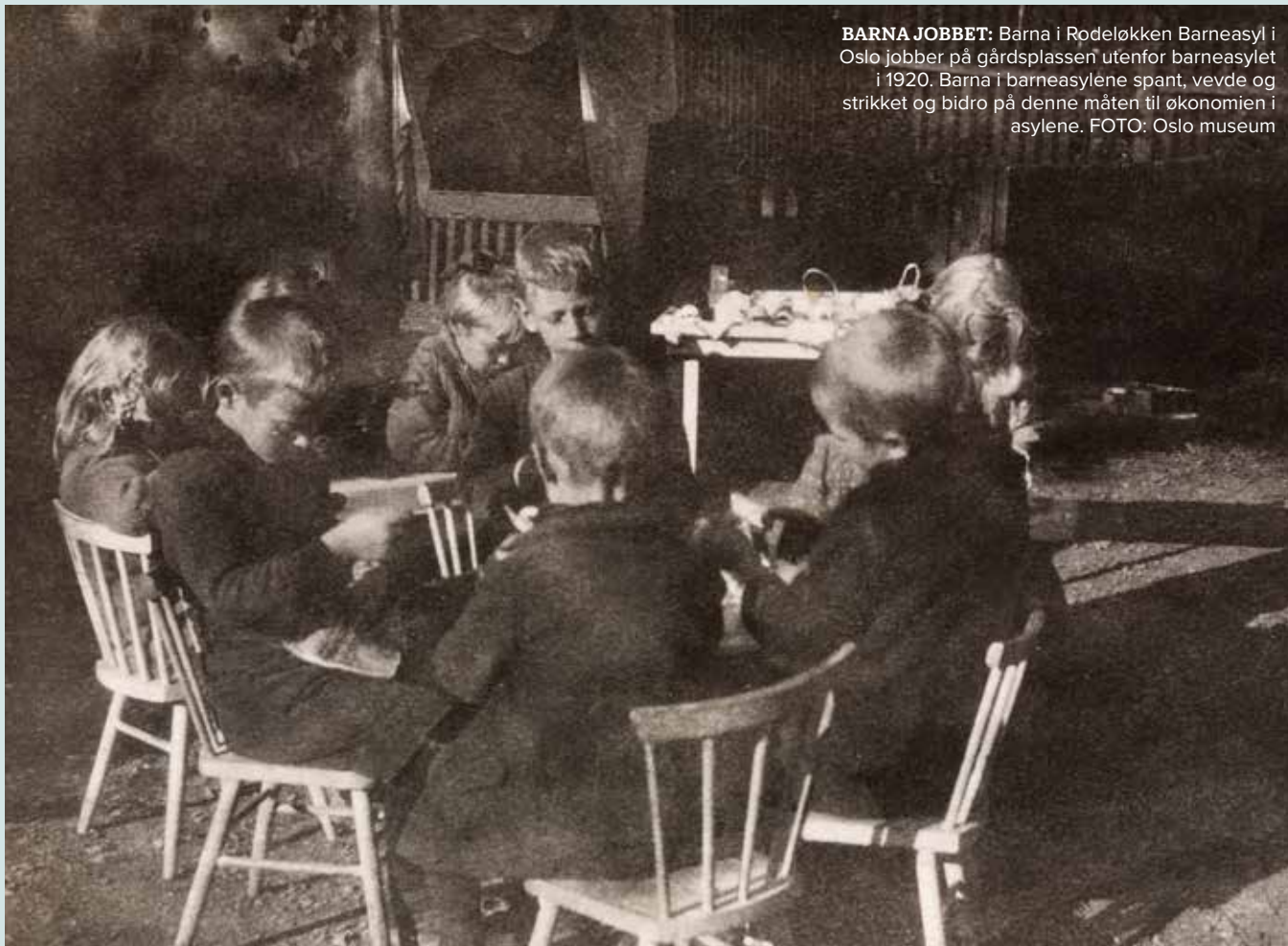
18.00: Aftenbønn med sang.

18.00–20.00: Barna hentes.

Kilde: Asylet i Christiania, brukt som mønsterplan for andre barneasyl i Norge.

MANGE BARN: På barneasylene i Trondheim var det ikke uvanlig med tre voksne på 100 barn. Her er barn og ansatte i Lademoen barne asyl i Trondheim i 1943. FOTO: Schrøder, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

” Motivene for å opprette barneasyl var flere. Barnets sjel måtte reddes, det religiøse var viktig. Samtidig skulle den framtidige arbeidskraften sikres.

BARNA JOBBET: Barna i Rodeløkken Barneasyl i Oslo jobber på gårdsplassen utenfor barneasylet i 1920. Barna i barneasylene spant, vevde og strikket og bidro på denne måten til økonomien i asylen. FOTO: Oslo museum

for Guds frygt.» Det lille gruvesamfunnet Kåfjord i Alta i Finnmark, der også mange kvinner jobbet i gruvene, fulgte etter med eget barneasyl i 1838.

SØKER SAKTMODIG FRUENTIMMER

Hvem jobbet i de første norske asyler? Ifølge en utlysning av stilling som bestyrerinde i et asyl i Christiania skulle den som ville jobbe i barneasylet, helst være: «... et aldrende, saktmodig Fruentimmer av ulastelig Rygte, helst en Enke».

Asylene skulle være trygge oppholdssteder med matservering og kroppsvask, ifølge en stortingsmelding fra 2009. Barna ble undervist i kristendom, lesing, regning og gym. Asylmoderen lærte barna å skrive med griffel på tavle eller i sandkasser. Guttene fikk undervisning i skomakerfaget, og jentene lærte håndarbeid.

TRE VOKSNE PÅ 100 BARN

Med stor fart ble det opprettet flere barneasyl i Norge; i Bergen, Kristiansand og flere i Oslo. De første årene var barneasylene preget av undervisning. I Trondheim underviste lærere og flinke skolejenter fra allmueskolene barna, som også måtte lære å arbeide. Barneasylene var heldags daghem, som skulle

gi tilsyn, omsorg og oppdragelse for fattige barn, eller barn fra familier som ikke maktet å ta vare på barna selv. Bemanningen varierte. I Trondheim var det ikke uvanlig med tre voksne på 100 barn. Asylene var tidlig ute med både gymnastikk og håndarbeid, lenge før det ble vanlige skolefag.

ALTERNATIV TIL TUKTHUSENE

I 1844 hadde Levanger, Stavanger, Drammen, Moss og Halden også fått barneasyl. Så fulgte Stavanger, Fredrikstad, Horten, Hamar og Arendal. I starten av 1900 var det etablert 27 asyl med rundt 2400 barn. «Barneasylene var et supplement til de første barnehjemmene. Asylene skulle være et alternativ til tukthusene, som man mente var mindre egnet for barn», skriver journalist og lokalhistoriker fra Stavanger Engwall Pahr-Iversen.

BARNA SYDDE SYDVESTER

I Stavanger ble ei driftig enke ved navn Christiane Hede Johnsen Fugelli tilsatt som bestyrer ved Stavanger Børneasyl i 1843. Her ble barna satt til å lage sydvester. De vel hundre barna klarte å lage mellom 300 og 400 sydvester i året. Sønnen til Christiane videreførte produksjonen av

TILBUD TIL DE MINSTE: Etter hvert ble det opprettet egne barnekrybber for de minste. Her er barn og ansatte i Tøyenkirkens barnekrybbe i 1930. FOTO: Esther Langberg, Oslo museum

Historien

1837: Første norske barneasyl startet i Trondheim.

1838: Gruvesamfunnet Kåfjord i Alta i Finnmark fikk barneasyl.

1840: Strømsøe Børne-Asyl åpnet i Drammen.

1843: Stavanger Børneasyl startet.

1844: Første barneasyl åpnet i Levanger, Drammen, Moss og Halden.

1941: Bergens Barneasyl ble opprettet, fremdeles barnehage under samme navn.

Asylene var heldags daghjem, som skulle gi tilsyn, omsorg og oppdragelse for barn fra to til sju år.

Asylene var ment for fattige barn, eller barn fra familier som ikke klarte å ta vare på barna selv.

Bemanningen varierte, ikke uvanlig med tre voksne på 100 barn.

Barna fikk matservering og kroppsvask.

Målet var å få barna vekk fra gata, gi dem mat og lære dem håndarbeid og å lese og skrive.

Barna spant, vevde, strikket eller gjorde annet håndarbeid og bidro til økonomien i asylene.

ANSATT PÅ BARNEASYL: Mamma Haage var leder for Bergens Barneasyl fra 1910. Her er hun på bytur og tiggerferd med barna. Hun skaffet tilskudd til mat og leker på disse turene. FOTO: Gustav Brosing, Universitetsbiblioteket i Bergen

ASYL FRA 1881: Asylene var ment for fattige barn, eller barn fra familier som ikke klarte å ta vare på barna selv. Her får barna middag på Rodeløkken barneasyl i Oslo rundt 1920. FOTO: Oslo museum

sydvester i større skala, og virksomheten produserte etter hvert flere titusen sydvester i året, hovedsakelig sydd av kvinner og barn i nærområdet.

– På et av asylene i Trondheim sto små vevestoler og rokker på rekke og rad. Disse kunne jentene jobbe på, forteller Tora Korsvold. Barna spant, vevde og strikket og bidro på denne måten til økonomien i asylene.

TO SKILLING OM DAGEN

På adressen Asylplass 2 i Bergen har det vært sammenhengende drift fra Bergens Barneasyl ble opprettet i 1941, til i dag. På det meste hadde barneasylet 150 barn mot rundt 60 i dag.

Frivillige kvinner hadde tilsyn med barna og kom fra borger- og embetsmannsstanden. Til sammen 48 damer vekslet på å være på barneasylet to og to om gangen. Undervisningen ble gjort av lærere som arbeidet gratis. Opphold kostet to skilling om dagen. For fattige barn var det mulig å bli «adoptert» av bedrestilte borgere, som betalte for oppholdet.

MED KONGELIG STØTTE

Drammen by mottok hele 1000 spesidaler fra svensk-norske

” Barneasylene hadde en viss forståelse for lek og lekens betydning i barnas liv. Dette så man ikke i samme grad i samfunnet på 1700-tallet. Da ble barna sett på som små voksne.

kong Carl Johan for å opprette barneasyl. Det rakk til fire asyl i byen. Strømsøe Børne-Asyl åpnet i 1840 i et av byens vakreste hus. Jomfru Knudsen var den første bestyrerinnen. Hun måtte selv sørge for lys, brensel og husvære til asylet. For dette ble hun betalt 40 spesidaler årlig. Hun påtok seg å servere barna 3 dl varm suppe for en skilling. Fattige barn fikk maten gratis.

Asylene var mest for fattige barn fra to til sju år, men det var ikke uvanlig at de gikk der til de var både ti og elleve. Trolig var mangel på skoler en årsak til dette. Interessen for barneasylene var stor de første årene, både fra foreldre og byens bedrestilte. De ga barneasylene gaver og holdt teaterforestillinger til inntekt for asylene. I 1850

HELDAGSPASS: Barneasyllene, som Rodeløkka barne asyl fra 1881 (bildet), var heldags daghjem, som skulle gi tilsyn, omsorg og oppdragelse for barn fra to til sju år. FOTO: Oslo museum

var antall søkere til barneasylet i Drammen så stort at ikke alle fikk plass.

MINDRE SKOLE – MER LEK

Rundt 1850 gikk barneasyllene mer bort fra ren undervisning, og asyllene la mer vekt på å utvikle barna gjennom lek og uformelle læringsaktiviteter.

Tora Korsvold forteller at barnas lek ble positivt verdsatt, ifølge studier av barne asyl i Norden. Leken skulle gjøre barna «muntre, glade og lykkelige».

– Barneasyllene hadde en viss forståelse for lek og lekens betydning i barnas liv. Dette så man ikke i samme grad i samfunnet på 1700-tallet. Da ble barna sett på som små voksne, forteller Korsvold.

I Byens asyl i Trondheim anskaffet eierne moderne lekeapparater. Med enkle gynger, vipper og klatrestiger kunne barna fryde seg. Leken gikk livlig med kjente asylsanger og salmer.

ASYLLENE VAR REDNINGEN

Fra 1850-tallet kom det nye impulser fra Europa. Den tyske pedagogen Friedrich Fröbel endret det rådende synet på barn med sine tanker om betydningen av leken. I Norge

var det noen få Fröbel-barnehager, drevet i private hjem av velstående kvinner.

Utover 1900-tallet ebbet asylbevegelsen sakte, men sikkert ut. Noen få institusjoner ser ut til å ha hatt sammenhengende drift fra barne asyl til barnehagene overtok. I sin tid var barneasyllene redningen for mange barn. De slapp å sulte og fikk kunnskap som de kunne ha nytte av senere i livet. Barna slapp å ende opp som tiggere og gatebarn.

Litteratur

- TØMMERBAKKE, E. R. OG MILJETEIG-OLSEN, P. (red.). 1987. *Fra asyl til barnehage. Barnehager i Norge i 150 år*. Universitetsforlaget.
- KORSVOLD, T. (2014). *Bort fra gata. Oppretting av Byens Asyl for de yngste barna i 1837*. Foredrag i Kunnskapsbyen, NTNU.
- KORSVOLD, T. (2016). *Perspektiver på barndommens historie*. Fagbokforlaget.
- NATVIG, A. (2007). *Strømsø Børne-asyl*. Terra Buskerud / historieboka.no
- RUDI, I. B. *Barneasyllenes opprinnelse*. Kildenett.no Skole og folkeopplysning. Historisk kilde- og kunnskapsbase for Trøndelag
- GUSTAVSEN, J. (2013). *Fra Lapplands helvete til fiolen i bergmesterens hage*. Manus til foredrag i Naturvernforbundet 1.11.2013.
- PAHR-IVERSEN, E. *Bonden som ble sydvestfabrikant*. I avisen Sørlyket.
- KRÆMMER, E. (1928). *Asylet*. Gyldendal norsk forlag.
- BORGEN, B. (2011). *Concordia. En Bergens-historie fra gamle dager*. Forlaget Livskunst.

Bushra Fatima Syed
universitetslektor i pedagogikk,
barnehagelærerutdanningen, OsloMet
bushra-fatima.syed@oslomet.no

Måre Helander
daglig leder i samisk
barnehage
mare.helander@bga.oslo.kommune.no

Samiske barns «identitet» og oppvekst i en storbykontekst

I den samiske barnehagen Cizás forteller àhkueene (bestemødrene) om samiske tradisjoner, og femåringer drar på kulturreiser til Sápmi. Målet er å styrke samisk språk.

FOTO: MÅRE HELANDER

Cizás samiske barnehage er en kommunal barnehage som ligger i Tøyenparken i Oslo. Den ble startet i 1986. Barnehagen har to avdelinger: Allat (Snøspurv) med barn fra null til to og et halvt år, og Béstor (Linerle) med barn fra to til fem år. Barnehagen er et tilbud for samiske barn og barnefamilier i Oslo og omegn. Barnegruppen og foreldregruppen i denne barnehagen er mangfoldig. Samfunnsmandatet til samisk barnehage er å fremme samisk språk, kultur og identitet på en positiv måte. Cizás barnehage ledes av samiskspråklig personale fra ulike steder i Sápmi (Utdanningsdirektoratet, 2017 s, 24). Vi er opptatt av å synliggjøre og implementere samiske verdier i barnehagen. Vårt mål er også at alle barn skal få bli kjent med elementer fra sitt opprinnelige miljø, som lule-, sør- og nordsamiske tradisjoner.

BARNES LEK I SAMISK BARNEHAGE

Stoagus/leken har en sentral plass og egenverdi i samisk barneoppdragelse. I det samiske samfunnet er barnet midtpunkt. Barnet har en naturlig og viktig rolle i familien. Det er flere paralleller til de voksnes verden i lekens organisering, innhold og de gjenstander barna lekte med i tidligere tider. Gjennom leken tilegner barnet seg ferdigheter, kunnskaper og verdier som har stor betydning i den samiske sosialiseringprosessen (Balto, 1997). Barnehagepersonalet er opptatt av at

barna også får mulighet til å bruke samiske leker. *Riebangårdi*/reveinnhegning er en vinterlek. Det er en tverrfaglig kroppslig lek, som handler om å utforske uterommet sammen med de voksne. *Boazu*/reinsdyrleken er annen populær lek, som går ut på at barna kaster lasso på de andre barna som løper rundt med reinsdyrhorn på hodet. Samiske barn leker ofte rollelek, under leken kodeveksler de ved å bruke norsk og samisk (Kleemann, 2015). Barnas lek er ikke bare begrenset til det typisk samiske, men leken kan inneholde flere kulturelle aspekter i form av deres oppvekst i en storby. Det er mye mer enn reindriftsnæring. Barna har ofte rollelek der de leker: Brannmann Sam, Ole Brumm, Karius og Baktus, Kaptein Sabeltann, Elsa og Anna i Disneys film *Frost*¹. Gjennom hele året jobber vi med tema som lek og vennskap. Innen vennskap er vi særlig opptatt av å fremme temaet følelser, for at barna skal bli kjent med egne følelser og lære å sette ord på dem.

ÅTTEÅRSSTIDSKALENDEREN

I Cizás samiske barnehage bygger vårt arbeid på den samiske åtteårstidskalenderen, *gávccijahkeaigodagakaleeandera*. Året er delt inn i åtte årstider: høst, høst-vinter, vinter, vår-vinter, vår, forsommer, sommer og sensommer. Det tradisjonelle arbeidet med jordbruk og reindrift er sterkt knyttet til årets gang og naturens endringer. Når de ulike aktivitetene settes i gang, avhenger av barnehagens beliggenhet, kulturtilhørighet, tradisjoner, nærmiljø og mulighet

¹ I Disneys film *Frost 2* vises både samer, gammer, reinflokk og norsk natur. *Frost*-produsent Peter del Vecho har samarbeidet med Sametingene i Norge, Sverige og Finland, og reist til Sápmi for å få hjelp med storfilmene. *Frost 2* er også dubbet til samisk, og for en del samer har dette vært en glede og av betydning (Versstad, 2019).

EGENVERDI: Barna er ikke bare samer, med de er også unike individer. Det er den samiske barnehagen i Oslo opptatt av å formidle

TID FOR HVILE: Barna er med på en meditasjonsstund i lāvuen i den samiske barnehagen Cizás, som ligger i Oslo.

GAMME: Goahti eller gammen er en viktig del av den samiske barnehagens uterom.

til å gjennomføre dem. Vi ønsker med dette å synliggjøre bredden i den samiske kulturen og har tilpasset åtteårstidskalenderen til vår egen bybarnehage (Syed, 2019).

SAMISK TEATER OG TRADISJONSMAT

Det er viktig at samiske barn får kjennskap til den tradisjonelle samiske kunnskapen selv om barna bor i en storby. Kultur utvikles i spenningen mellom å ta vare på det gamle og fornye seg for å skape noe nytt. Noen av de aktivitetene som hører til den samiske åtteårstidskalenderen, er utfordrende å gjennomføre i en storbykontekst. Derfor må vi tilpasse oss gjennom bruk av sosiale medier, digitale verktøy og konkrete. Barna besøker Samisk Hus i Oslo med samiske utstillinger, teater, kunstutstillinger, barneforestil-

„ Samiske barn leker ofte rollelek, under leken kodeveksler de ved å bruke norsk og samisk.

linger og joikekurs for barn. Samisk tradisjonsmat som reinsdyrkjøtt, skogsfugl, ryper, laks og multer får barna kunnskap om gjennom delaktighet og måltider. Gjennom åtteårstidskalenderen jobber barnehagen også med bydelens satsingsområder som er psykisk og fysisk helse, lek og vennskap, kost og ernæring og språk. Barna lærer å kjenne ulike årstider og hvilke arbeidsoppgaver som blir utført i de forskjellige deler av året. Barna lærer også på

SAMISK ÅRSHJUL: Barna lærer om den samiske åtteårstidskalenderen, som er viktig i samisk tradisjon. Barna lærer hvilke arbeidsoppgaver som blir utført i de forskjellige deler av året.

KULTURREISE: Bushra Fatima Syed på vei til Alta for å gjøre feltarbeid. De samiske barna skal være sammen med familier, besteforeldre og forskjellige samiske kulturinstitusjoner, som Sametinget, NRK-Sàpmi og gårdsbesøk i Karasjok. FOTO: Bushra Fatima Syed

å bli bevisste på at man ikke høster mer enn naturen er i stand til å reprodusere. Dette er en overføringsverdi som blir viktigere å formidle for en bærekraftig fremtid.

ÀHKUT/BESTEMØDRENE

«Det er viktig å hegne om den samiske barnehagen i Oslo. Det er en særs viktig kulturinstitusjon som aldri må bli borte», sier den sørsamiske bestemoren/aahka Ingrid Jåma.

Bestemødrene er verdifulle ressurspersoner i Cizàs. Den daglige kontakten mellom generasjoner i de urbane områdene utenfor samisk forvaltningsområde er ofte mindre enn i kjerneområdene. Den tradisjonelle overføring av kunnskaper, ferdigheter og verdier mellom generasjonene blir derfor marginalisert. I Cizàs har vi to åhkuer/bestemødre. De har sin egen rolle i barnehagen. Forutsetningen for at samisk kultur og språk skal leve i fremtiden, er at vi gir barna mulighet til å ta del i den samiske kulturarven som våre forfedre og besteforeldregenerasjonen har dannet

” Det er viktig at samiske barn får kjennskap til den tradisjonelle samiske kunnskapen selv om barna bor i en storby.

BESTEMØDRE: Barnehagen har flere åhkut (bestemor) som er verdifulle kulturformidlere. De forteller barna om samiske tradisjoner som ikke står i noen bøker.

grunnlaget for. Åhkuene er viktige samiske kulturformidlere, og deler raust av sine kunnskaper. Gjennom muntlig fortellertradisjon lærer de oss tradisjonskunnskaper som ikke finnes nedskrevet i noen bøker. Bestemødrene er «bibliotekene» våre. Tidligere hadde barnehagen et fast sted i naturen de besøkte, Ulsrudvannet. Der var en av bestemødrene ofte med for å formidle samisk naturfilosofi til barna. Samene har et spesielt nært forhold til naturen, og i samisk tradisjon finnes det ikke noe strengt binært skille mellom «natur» og menneskeskapt «kultur». Mennesket og menneskelig aktivitet oppfattes som en del av naturen (Becher, Nutti & Syed, 2019; Ritchie, 2012).

«Barna må fra de er små av, lære å ta vare på naturen og vise ydmykhet og takknemlighet til omgivelsene våre», sier bestemor/akku Ester Grosman.

KULTURREISE TIL KARASJOK

Hvert år reiser femåringer fra barnehagen i Oslo på kultur-reiser til de samiske kjerneområdene i Sàpmi. Hensikten er å gi samiske barn i Oslo opplevelser og erfaringer på eget språk og kultur i nord. Universitetslektor Bushra Fatima Syed gjorde feltarbeid om samisk barnehage og barns kul-turreise for å studere stedsidentitet og betydning av de tra-disjonelle kunnskaper for barns meningsskaping (Becher et al., 2019). Barna besøkte sine respektive familier, beste-foreldre og forskjellige samiske kulturinstitusjoner, som Sametinget, Riddu Duottar Museat / De Samiske Samlinger i Karasjok, samiske barnehager, NRK-Sàpmi og gårdsbesøk. Barna lekte og utforsket ulike steder, rom og omgivelser. De

rei og stelte hester, og senere besøkte vi áhkku Ingá, bestemoren til et av førskolebarna. Bestemor inviterte barna på middag og serverte kortreist mat.

SAMISK IDENTITET I EN STORBYKONTEKST

Den samiske barnehagen Cizàs er ikke bare en barnehage for nordsamiske barn, men også for lule- og sørsamiske barn. Samiske foreldre oppdrar barna sine forskjellige, og det er språklige og kulturelle variasjoner. I barnehagen er det viktig å synliggjøre språklig mangfold med ulike samiske dialekter. Selv om barna har samisk bakgrunn, varierer barnas språkferdigheter på samisk. Barna velger og kodeveksler mellom det samiske og norske språket i barnehagehverdagen. Selv om personalet har planlagt å synge samiske barnehagesanger i gamma, så hender det at barna selv ønsker å synge «Kaptein Sabeltann». Barnehagen feirer både Samefolkets dag 6. februar og 17. mai i barnehagen. Samiske barns identitet kan ikke kategoriseres til noen statisk identitet. Samiske barn i urbane områder er preget av en oppvekst i en storbykontekst, som alle andre barn. Barna forholder seg til de tradisjonelle samiske aktivitetene i barnehagen, samtidig som de forholder seg til ulike sosiale og kulturelle kontekster gjennom lek, materialer og digitale verktøy. Vi skal være fremtidsrettet i det samiske og være i takt med den pedagogiske forskningen.

Bushra hadde en samtale med Mikkel (6 år) om Karasjokturen på flyet tilbake fra Alta, og hun spurte hva han synes om turen. Han fortalte at det var et fint sted, og han kunne vært der i fem ekstra dager. Han likte både Karasjok og barnehagen i Oslo. Selv om han likte Karasjok, var Oslo fortsatt best, og han elsket det. Det beste med turen var å spille på iPad og se på TV i hytta på Karasjok campingplass.

Litteratur

- BALTO, A. (1997). *Samisk barneoppdragelse i endring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- BECHER, A. A., NUTTI, L. A. & SYED, B. F. (2019). Place sensitive pedagogy and the importance of traditional knowledges in Sami early childhood institutions. I Kroeger, J., Myers, C. Y. & Morgan, K. (red.), *Nurturing Nature and the Environment with Young Children – Children, Elders, Earth*. (Red.) London: Routledge.
- KLEEMANN, C. B. (2015). Lek på to språk En studie av språkalternering og kodeveksling i tospråklig rollelek på nordsamisk og norsk i en samisk barnehage. Doktoravhandling, Institutt for språkvitenskap, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. UiT Norges arktiske universitet / UiT Norgga árkálaš universitehta.
- RITCHIE, J. (2012). Early childhood education as a site of ecocentric counter-colonial endeavour in Aotearoa New Zealand. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 13(2), 86–98.
- SYED, B. F. (2019). Pedagogisk ledelse av utviklingsarbeid om bærekraftig utvikling i barnehagen. I Kasin, O. (red.), *Bærekraftig utvikling – pedagogiske tilnærminger i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- VERSTAD, A. B. (2019, 4. oktober). Disney reiste til Sápmi for å få hjelp med storfilm. NRK Sápmi. Hentet fra: <https://www.nrk.no/sapmi/disney-reiste-til-sapmi-for-a-fa-hjelp-med-storfilm-1.14720223>

Foto: Adobe Stock

Som medlem i
Utdanningsforbundet
får du bladet
Utdanning
og ett valgfritt
tidsskrift.

Du kan velge mellom tidsskriftene:

Første steg (for barnehage), **Bedre Skole** eller **Yrke**. Du kan også abonnere på fagbladet **Spesialpedagogikk** til medlemspris. Bladene utgis både i papiirutgave og som e-blad.

Du kan bestille og endre dine abonnement her (for medlemmer):

Min side: udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsservice: medlem@udf.no / Tlf. 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement? E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

ANMELDT AV

Monica Bjerkklund
dosent i spesialpedagogikk og seniorforsker
Telemarkforskning
monica.bjerkklund@tmforsk.no

Samer og nasjonale minoriteter i barnehagen

Tone Aarre
Fagbokforlaget (2020)
118 sider

Inspirerer deg til å jobbe med mangfold

En kortfattet, engasjerende og lærerik bok om samer og nasjonale minoriteter.

Rammeplan for barnehagen sier at barna skal kjenne til nasjonale minoriteter og til samene, og «utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet». Boka gir barnehagelærerne hjelp til å gjøre det.

MANGE ARBEIDSFORMER

Boka tilfører leseren både kunnskaper og holdninger om kulturelt mangfold. Den tar opp samers fire ganger høyere risiko for å bli diskriminert enn majoritetsnordmenn, hets i sosiale medier så vel som etnisk stolthet, språklig revitalisering og joikens status som samisk folkemusikk. Boka beskriver historisk politikk mot nasjonale minoriteter fram til i dag.

Boka fremmer et læringssyn hvor barna er delaktige i egen og andres læring. Boka har forslag til arbeid med samer og nasjonale minoriteter som kvener, skogfiner, norske rom, romanifolk og jøder. Barnehagen skal fremme mangfold som ressurs, og de arbeidsmåtene som omtales i boka, synes jeg egner seg til å gjøre

nettopp det. Barnehagene oppfordres til å arbeide med urfolks- og minoritetsspråk, estetiske uttrykksformer, sanserom, musikk, sagn og fortellinger, matkultur, uteaktiviteter, etnisk stolthet og barns egenopplevde identitet. Altså en bred vifte av arbeidsformer som stimulerer barnas egen refleksjon. Her vil selv den mest fantasiløse barnehagelærer få inspirasjon til å fremme mangfold som ressurs.

KORT OG ENGASJERENDE

En styrke ved boka er at den er forankret i rammeplanen, slik at mandatet for arbeid med urfolk og nasjonale minoriteter i barnehagen blir synlig. Selv om forfatteren presenterer noen tradisjonelle samiske praksiser som reindrift, poengterer hun at mange samer har vanlige yrker og kjøper maten sin på supermarkedet.

Noen ganger går boka litt fort og unyansert fram. Som en kortfattet, engasjerende og informasjonsrik lærebok fungerer den fint.

Erfaringer i spill
Aksjonsveiledning i barnehagen
Børge Kristoffersen
Fagbokforlaget (2020)
159 sider

Nyansatte barnehagelærere trenger veiledning, og denne boka gir deg innsikt i veiledningsmetoden aksjonsveiledning, som er inspirert av en teaterpraksis. Du kan lese om den norske veiledningstradisjonen, det teoretiske grunnlaget, aksjonsveiledning i praksis i møte med nyutdannede og mentorer og hvordan den virker.

Barnehagens fysiske inne- og utemiljø
Inspirasjon til lek
Ellen Beate Hansen Sandseter og Rune Storli (red.)
Universitetsforlaget (2020)
232 sider

Her får du ny forskning om hvordan barn bruker det fysiske miljøet inne og ute i barnehagen, og hva miljøet betyr for barns lek, læring og trivsel. Du får praktiske verktøy og eksempler fra flere barnehager på hvordan lage gode lekesoner og bruke materialer til å forbedre det fysiske miljøet. En antologi med bilder.

Mobbing i barnehage og skole
Nye perspektiver
Ingrid Lund og Anne Helgeland
Cappelen Damm Akademisk (2020)
176 sider

Hvordan forebygge og håndtere mobbing, er tema i denne boka. Du får innsikt i ulike former for mobbing, barnets opplevelser og anerkjennelse av mobbing. Andre tema er behovet for å høre til, sårbarhet, voksne som mobber, plikt til å undersøke, konsekvenser av mobbing, nye perspektiver på mobbing, om etiske utfordringer, ledelse og foreldresamarbeid.

Perlet furunål

En innføring i barns lek

Birgitte Fjørtoft

Universitetsforlaget (2020)
130 sider

ANMELDT AV

Ingeborg Tveter Thoresen
tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i
Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent
t-thores@online.no

Et kampskrift for barns lek

En engasjerende bok der forfatteren tar et oppgjør med lettvinde forestillinger om lek.

Birgitte Fjørtoft gjør et dypdykk i barns lekeverden slik hun ser den som barnehagelærer. Hennes fagbok engasjerer. Den er basert på erfaringer så vel som solid teori.

LEKENS EGENART

Forfatteren overbeviser oss om at barnehagepedagogikkens kjerneelementer er barnet og leken. Det vet barnehagelærerne, men ikke alle de som mener noe om barnehagen. Det må skrives om leken, sier Fjørtoft. I boka's første del peker hun på lekens egenart, leken i barnets liv og barnets rett til lek. Men det som bærer fremstillingen, er forfatterens innstilling til lek, hennes fascinasjon og respekt for barn og fenomenet lek. André Bjerke viser det samme i sin prolog til kunstnerforbundets jubileum, «mister du evnen til lek, da mister du livet». Både Bjerke og Fjørtoft formidler lekens betydning med stort alvor. Hun tar et oppgjør med lettvinde forestillinger om lek og viser hvor viktig

det er at også voksne har en lekende innstilling til livet. Barn merker om den er til stede.

BØR LESES AV POLITIKERE

Boka har fem praksisfortellinger. De er utgangspunkt for drøftinger av ulik lek, den ville leken og risikofylt lek. Fjørtoft viser hvordan voksne kan bringe barnet inn i *lekende relasjoner*, en nøkkel til en ny start for et barn. Fjørtofts uttrykk *lekende sensitivitet*, hennes profesjonsetiske holdninger og profesjonsfaglige kunnskap er tankevekkende. Hun vet og viser hva kyndig pedagogisk ledelse er. Den siste fortellingen avdekker boktittelens mening. På fascinerende vis viser Fjørtofts profesjonskunnskap at barnehagepedagogikk er annerledes enn skolens. Det gjør denne boka til en enestående fagbok og et kampskrift for barns lek. Den bør ikke bare leses av barnehagelærere og studenter, men av politikere og andre som forsyner barnehagene med oppgaver og redskaper.

Kunsten å samles

Anne Eriksen og Bjarne Isaksen (red.)
Universitetsforlaget
(2021)
143 sider

Hva kan en samlingsstund være? Hvordan lede den slik at barn får lyst til å leke, utforske, lære og mestre? Det gir boka svar på. Du får innsikt i tyske og greske samlingsstunder, dramaturgi, kunsten å undre seg med barn, å samles ute eller på et museum og forming og musikk i samlingsstunden. Boka har konkrete eksempler. En antologi.

Små barns hjerneutvikling

Charlotte Ringsmose,
Jonas Dissing El Kabier,
Thomas Nordahl og Ole Hansen (red.)
Gyldendal (2021)
64 sider

Gjennom flere små bøker i serien *Dette vet vi om barnehagen* får du lett tilgjengelig forskning. Her får du kunnskap om utviklingen av barnas hjerne, som er spesielt formbar de første leveårene. Hvordan barnehageansatte skaper kontakt med barna, gir omsorg, deler oppmerksomhet og møter barnas følelser, er avgjørende for barnas utvikling. Kunnskapen kan gi barn like muligheter for utvikling uavhengig av sårbarhet og bakgrunn.

Barnehagens møte med kulturelt mangfold

Marianne Schram og
Mirjam Dahl Bergsland
Pedlex (2021)
82 sider

Et hefte som skal gi kunnskap og inspirere barnehagelærere til hvordan de kan bidra til at minoritetsfamilier får tilhørighet til barnehagen. En flerkulturell praksis betyr at barn og voksne fra ulike kulturer får ta del i fellesskapet og opplever seg som betydningsfulle. Tema er kulturforståelse, holdninger, foreldresamarbeid og flerspråkighet. Du får konkrete ideer til en bedre praksis.

Katten og كلب beveger seg likt

Jeg har sett barn med et svært fattig ordforråd på norsk, kaste seg inn i rollen som katt. De smyger, klorer og «logrer» som de andre barna. For katten og كلب beveger seg likt.

Tekst og illustrasjon:

Morten Solheim
seniorrådgiver i Utdanningsforbundet. Han skriver spalten *På liksom* på egne vegne.
morten.solheim@utdanningsforbundet.no

«**N**orsk språk er nøkkelen inn i små og store fellesskap», hevder Kunnskapsdepartementet. Jeg er uenig. Det å bli sett og hørt, uavhengig av hvilket språk du har: Det er nøkkelen.

For noen år siden hadde jeg en venn som jobbet i åpen barnehage. Et gratis, kommunalt tilbud til innvandrerbarn og deres foreldre. En mulighet til å komme innom, leke litt og samles for felles utprøving av det nye språket.

I en samling, hvor øvelsen var å sette sammen ord og bilde, løftet vennen min et bilde av en katt. En liten gutt lot seg engasjere. Han løftet håndbakene mot nesa, og med tre sprikende fingre tegnet han værthår som strakte seg fra kinnene og ut i lufta. Det er mange måter å si «katt» på.

Det var stor språkkompetanse gutten utviste.

Om man ikke har ordene, får man finne symbolene. Slik leker barn fra de er små. Man må altså ikke kunne snakke samme språk for å leke sammen. Etter hvert som man blir eldre, er det likevel helt klart en fordel. Men det er

lettere å lære et språk om man først er blitt inkludert. Det er lettere å være katt enn å si det.

DET ER NOE SOM LUGGER

I 2005 gjorde Charlotte Palludan en undersøkelse som viste at minoritetsspråklige barn ble forskjellsbehandlet i danske barnehager. Hun fant at barn med annet morsmål en dansk i utstrakt grad ble møtt med en belærende tone fra pedagogene, hvor begrepsinnlæring var viktigere enn samtalsinnhold. Barna med dansk som morsmål ble møtt med en tone preget av anerkjennelse for det innholdet barnet brakte til samtalen.

Jeg tror svært mange barnehagelærere daglig setter verden på hodet for å forstå hva barn forsøker å si, for å gi dem et rikt språkmiljø, og for å fange opp hvert enkelt barns bidrag til fellesskapet.

Likevel er Palludans forskning fortsatt relevant. Spesielt gir vinterens forslag fra regjeringen, om å vurdere alle barns norskkunnskaper før skolestart, Palludans forskning ny relevans. At det er barnas *norskkunnskaper* som skal vurderes, og ikke deres *språkutvikling*, tydeliggjør hvilken gruppe man ønsker å fange opp. Det er de som ikke har norsk som morsmål. De barna som lærer to eller flere språk samtidig.

Forslaget er skrevet inn i en forståelse om at det å kunne undervisningsspråket når man begynner på skolen vil fungere inkluderende. Det er enkelt å følge resonnementet. Selvsagt er det lettere å lære noe dersom undervisningen

foregår på et språk du behersker.

Likevel er det noe som lugger.

«I norsk politisk ordskifte er det en tendens til at det å ikke ha norsk som morsmål sidestilles med det å ha språkproblemer.»

IKKE ET SPRÅKPROBLEM

Palludans forskning er en påminnelse om at en overdreven vektlegging

av å lære majoritetsspråket fort nok kan virke kontraproduktivt for inkludering. Det er ikke inkluderende å bli møtt med en belærende tone. Og det du som barn bringer av innhold til en samtale, vil ikke oppleves som vesentlig dersom du blir rettet på.

En måte å gi språket verdi på er først å anerkjenne barnets morsmål. I norsk politisk ordskifte er det en tendens til at det å ikke ha norsk som morsmål sidestilles med det å ha språkproblemer. Det er uheldig. Å lære et andrespråk er ikke et problem i seg selv. Problemet oppstår når samfunnet ikke anerkjenner at dette tar tid.

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolkning ved Høgskulen på Vestlandet etterlyser flere tospråklige lærere og morsmålsassistenter i barnehage og skole: «Tospråklig personale med kjennskap til barnets morsmål gir barnet en opplevelse av å bli forstått, de hjelper barnet til å bygge bro mellom kjent og ny kunnskap og med å finne nøkler inn i den norskspråklige leiken og det norske språket.»

En barnehagelærer som både kan urdu og norsk, vil kunne delta i leken når kattene er samlet, og bruke ordene «katt» og «ولب» på en slik måte at forståelsen finner sted. Dermed kan barna som har urdu som morsmål, også få kjenne på den gode følelsen det er at noen synes bidraget ditt er viktig.

Barnets morsmål vektlegges ikke i Kunnskapsdepartementets høringsnotat.

FORNORSKNINGSPOLITIKK?

Jeg pleier å ha en nøktern holdning til politikk: Det meste av politiske forslag har en eller flere gode hensikter. Likevel trengs det alltid kritiske spørsmål av typen «hvem vil forslaget forfordle?» og «hvem kan rammes av forslaget?».

Noen ganger virker svaret på det siste spørsmålet så lite utdypet at jeg nesten bikker mot å betvile intensjonen til den som stiller forslaget. Forslaget om å vurdere alle barns norskkunnskaper er av en slik art.

Professor Jan Inge Sørbo sammenligner

forslaget med fornorskningspolitikken som ble ført mot samer og romanifolket. En politikk hvor andres språk og andres kultur ikke ses på som likeverdig med majoritetens språk og kultur, og hvor det å tilpasse seg majoriteten blir et mål. I *Dag og Tid* skriver Sørbo: «Målinger av hvor norsk man har greid å bli som tre- til femåring, kan ikke ses helt isolert fra måten man har håndtert kulturelle forskjeller på før. Dette er en side som er usynlig i forslaget, men når en kjenner historien til den norske staten på dette feltet, må vi ta det med i vurderingen.»

INKLUDERING ELLER DISKRIMINERING?

Det er en fordel å kunne undervisningsspråket når man begynner i skolen. Men det er likevel for mye å forvente at alle kan det den dagen de trer inn i førsteklasse. Det sier seg selv. Om du kom som flyktning fra Syria som fireåring, har du ikke et ferdig utviklet andrespråk som seksåring.

Det kan tilsynelatende se ut som om at det er et mål i seg selv for regjeringen at færrest mulig barn skal få tilbud om særskilt tilrettelagt norskopplæring i skolen, noe som faktisk er en rettighet. Spørsmålet er om regjeringens politikk vil bidra til at barns norskkunnskaper blir ansett som viktigere enn deres bidrag til fellesskapet. Det er i så fall diskriminering, ikke inkludering.

Og med det, blir alle اایلب mindre verdt enn kattene.

Selv om de beveger seg likt.

INKLUDERENDE

LEK: Man må ikke kunne snakke samme språk for å leke sammen. Men det er lettere å lære et språk om man først er blitt inkludert. Det er lettere å være katt enn å si det.

MANDAG

TIRSDAG

ONSDAG

Hvem imponerer barnehagelæreren egentlig med fulle månedsplaner?

Stress hemmer læring. Likevel møter barnehagebarn fulle månedsplaner og må gjøre aktiviteter innen tidsfrister.

«**N**ora og Lukas sitter og maler. De er dypt konsentrert med å sette sitt personlige preg på årets påskekanin. De forteller hverandre om hvordan deres påskehare kommer med påskeegg. Samspillet er lekent og lystig. Turid, som er voksen på avdelingen, bryter inn og forteller at nå må de avslutte, for nå skal de ut. Nora ser bedende på Turid og spør om de ikke kan vente litt, for hun vil så gjerne bli ferdig. «Nei, vi må rydde og kle på oss nå så vi rekker en tur ut, før vi skal spise», svarer Turid. Nora blir frustrert, og i et forsøk på å skynde seg for å bli ferdig, velter hun vannglasset så maleriet til Lukas blir ødelagt. Gråt, skyldfølelse, frustrasjon og sinne preger garderobesituasjonen i etterkant, og ute vil ikke Lukas leke med Nora.»

BARN HAR RETT TIL Å DELTA

Berit Bae (2018) sier at vi skal ta det barn uttrykker, på alvor, men at det å innhente barns synspunkter og følge dem opp kan utfordre personalets holdninger. Bae poengterer at personalet ikke stiller spørsmål ved sine handlinger og holdninger fordi de har intensjoner om at de vet selv hva som er det beste for barnet. Derfor innhenter de ikke barnets synspunkter. Akkurat som Turid mener at det er til Nora og Lukas sitt beste at de får en tur ut før måltidet, og ikke

Lilly-Marie Deildok
barnehagelærerstudent ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Porsgrunn og jobber med barn og ungdom hos Stendi i Porsgrunn
lilly.deildok@gmail.com

Thea Andersen
barnehagelærerstudent ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Porsgrunn og barnehagelærer i Soria Moria Barnehage i Oslo kommune fra høsten
andersen.thea97@gmail.com

hører på Nora når hun uttrykker at det er viktigere for henne å få fullføre malingen. Til tross for at barn, ifølge barnehageloven, har rett til å uttrykke seg om livet i barnehagen og jevnlig skal ha mulighet til å delta i barnehagens planlegging av månedsplanen, tyder alle undersøkelser Berit Bae har utført på dette området på at dette skjer i varierende praksis. Det er ingen tvil om at barnehageansatte opplever et press fra politikere om å presse inn så mye læring som mulig i månedsplanene. Mange pedagogiske ledere kjenner også et indre press fra styrer, personalet, foreldre og seg selv for å vise sin kompetanse gjennom planene. Dette presset fører blant annet til at Nora og Lukas ikke får sitte og male ferdig, men må slutte fordi de skal ut.

STRESSENDE FOR BARN

Det er lite sammenheng mellom de pedagogiske aktivitetene i barnehagen og senere skoleferdigheter, viser språk- og læringsstudien fra Folkehelseinstituttet. Derimot viser forskningen at det er en klar sammenheng mellom de trygge relasjonene mellom barn og voksne og senere skoleferdigheter. En barnehagedag kan være veldig stressende for et barn når den er fullspekket av pedagogisk innhold, skriver pedagogisk leder Sti-

TORS DAG

FREDAG

an Pedersen i kronikken *Et fortvilet rop om fred fra et utslitt barn*. En stappfull månedsplan er et eksempel på det. Også Berit Bae (2018) er opptatt av at barnehagehverdagen fort kan ha så mye struktur fra de voksne at barns rett til reaksjon blir utelatt. Vi mener barnehageansatte ikke trenger fulle månedsplaner med mange aktiviteter. Noen ganger er det nok å være i barnas lek. Både rammeplanen og forskning viser at lek fremmer læring.

VOKSNE KAN HEMME LÆRING

Den frie leken og barns rett til medvirkning er tydelig beskrevet i rammeplanen for barnehager. Lekens egenverdi, lekende handlinger og ytringer er et mål i seg selv, for her dannes trygge relasjoner, mestringsfølelse og vennskap. Nome (2018) kaller barns måte å samhandle på og kommunisere på for barns sosiale handlingsrepertoar. Han sier det skjer så mye læring i barnas interaksjoner, men at vi voksne bryter inn i barnas lek og påvirker den i en retning fordi vi ønsker å bidra med læring. Nome påpeker at vi voksne hemmer en allerede viktig og naturlig læringsprosess med denne avbrytelsen. Det er de daglige hendelsene i samhandling med andre barn som er viktige for at barna skal oppleve mening og personlig utvikling. Vi mener trygge relasjoner og barns ytringer kan være et flott mål å sette opp på månedsplanen. Da viser personalet at de har barns medvirkning i tankene.

HVEM ER PLANENE EENTLIG FOR?

Vi mener barnets perspektiv bør være synlig på månedsplanen. Kan-

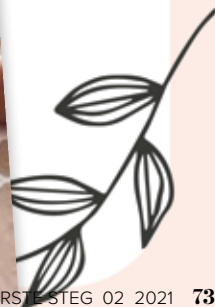
” Hvis månedsplanen mister barnets beste i fokus, mister den også sin hensikt.

FULLE PLANER: Det er ingen tvil om at barnehageansatte opplever et press fra politikere om å presse inn så mye læring som mulig i månedsplanene, mener barnehagelærstudentene Lilly-Marie Deildok og Thea Andersen. Illustrasjonsfoto: Adobe stock

skje bør vi barnehagelærere begynne å reflektere over hvem det er vi lager en fullspekket månedsplan for? Hvis månedsplanen mister barnets beste i fokus, mister den også sin hensikt. Er det ikke bedre at en barnehagelærer med stolthet kan si til foreldrene, politikere og styreren : «Vet du hva, i dag prioriterte vi ikke å være ute, fordi barna har lekt inne og sittet og malt og kost seg i hele dag. Vi ville ikke avbryte leken og malingen, men heller la barna avslutte situasjoner og leken på egenhånd». I en slik barnehage ville Lukas og Nora fått male ferdig, før de kunne gå ut og leke – sammen.

Litteratur

- BAE, B. (2018). *Politikk, lek og læring, barnehageliv fra mange kanter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- CHRISTIANSEN, A. (2018, 3. februar). – Voksne styrer for mye i barnehagen. *Forskning.no*. Hentet fra forskning.no/barn-og-ungdom-partner-pedagogiske-fag/voksne-styrer-for-mye-i-barnehagen
- JELSTAD, J. (2019, 22. februar). – Fant ingen sammenheng mellom pedagogikken i barnehagen og senere skoleferdigheter. *Utdanningsnytt.no*. Hentet fra www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehagelaerer-forskning/fant-ingen-sammenheng-mellom-pedagogikken-i-barnehagen-og-senere-skoleferdigheter
- PEDERSEN, S. (2015, 15. juni). – Et fortvilet rop om fred fra et utslitt barn! *Barnehage.no*. Hentet fra www.barnehage.no/barneperspektivet-barns-medvirkning-kronikk/et-fortvilet-rop-om-fred-fra-et-utslitt-barn

Tilvenning i barnehagene er barnas mest opprivende opplevelse

Barna trenger å bli møtt av sensitive ansatte som er endringsvillige.

Barnet må ut av mor ellers fars trygge favn – det eneste og kjæreste de kjenner, og finne seg i å bli forlatt. På andre siden av grinda står barnehageansatte med mye både formell og uformell kompetanse. Vi blir barnets nest beste omsorgspersoner fra nå av. Hva er det nest beste for barnet i denne prosessen?

MÅ ENDRE RUTINER OG OPPGAVER

Barnet trenger ansatte som er endringsvillige; villige til å endre opp ned på fastsatte oppgaver, rutiner og gjøremål. Ikke fra i morgen eller neste uke, men fra nå. Det kan barnehagene gjøre ved å frigjøre en primærkontakt, slik at barnet kan få den beste servicen vi kan tilby, hvert minutt. Det kan være å gå lange turer i nærområdet, fordi barnet slutter å gråte utenfor porten så lenge vogna er i gang. Ikke så mange minutters fred for mye arbeid og innsats, tenker kanskje du, men det er en kjærkommen hvil for utslitte lunger. Det betyr at det blir en større belastning for de voksne som er igjen med resten av barna, men med barnets nest beste i minne er ikke valget vanskelig. Dette gjelder når den lille sitter klistra på armen til primærkontakten time ut og time inn, mens barnet fortvilet prøver å forstå hvordan det skal overleve alene i verden uten sine vante omsorgspersoner.

LÆRE BARNETS SIGNALER

Barnet trenger også ansatte som er sensitive, som lærer seg å kjenne signaler og kroppsspråk, og som agerer på bitte små hint som barnet sender ut. Barnet trenger voksne som anerkjenner de vonde følelsene, men som sakte men sikkert viser at dagene uten mamma eller pappa også kan være bra. Barnet trenger ansatte som sitter på pinnestol med en sovende toåring i armene. Ryggen er sliten og vond, men å skulle flytte på seg vil vekke barnet og

Mia Madeleine Hellum
pedagogisk leder i Læringsverkstedet
Gonveien barnehage, Larvik
mia.madeleine.hellum@laringsverkstedet.no

”Barnet trenger også ansatte som er sensitive, som lærer seg å kjenne signaler og kroppsspråk, og som agerer på bitte små hint som barnet sender ut.

påføre barnet mer smerte enn den verkende ryggen. Det er ikke bare å se barnets behov, men å sette barnet foran seg selv. Dette er etiske utfordringer i praksis.

«Den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uten at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelt, om den andres liv lykkes eller ej». (Løgstrup, 1956)

ENDRINGSVILJE VIKTIG

Endringsviljen er den viktigste egenskapen de ansatte må ha. Den kan man ikke utvikle med å øke antall studiepoeng. Den ligger mer som en holdning og en vilje til å se barnets beste i alle situasjoner – selv om det vil koste. Dette er en selvfølge, tenker kanskje du. Sannheten er at disse egenskapene ikke er en selvfølge. Jeg vil sammenligne barnets tilvenning med å gå utrent opp Mount Everest. Det er beintøft, og det vil ta tid. Med ansatte som gir trygghet og omsorg og er endringsvillige, er det gode sjanser for at barnet løper oss i møte på tidligvakt – og at vi endelig ikke lenger er «nest best».

Dette er viktig for kvaliteten i barnehagen

For å få en bedre barnehage frem mot 2030 bør vi styrke de ansattes kunnskap og bruke mer tid nær barna.

Kunnskapsminister Guri Melby har invitert barnehagesektoren til en felles dialog og innsats for å løfte kvaliteten fram mot 2030. Dette initiativet ønsker Utdanningsforbundet velkommen. Da er det viktig at vi tar oss tid til å snakke om hva kvalitet er.

ULIKE TYPER KVALITET

Fagfolk har ulike svar, jeg skal nøye meg med å foreslå to typer: den kvaliteten som oppleves og erfares av barn, foreldre og ansatte – og den kvaliteten som rapporteres og måles i ulike systemer.

Den *opplevde kvaliteten* fra et barnehagelærerperspektiv kan være de dagene det er ro på avdelingen i form av at leken og aktivitetene flyter av seg selv. Endelig er det tid til å lese og snakke om hele boka som Per har hatt lyst til å lese. Dette er opplevd kvalitet på mikronivå som kjennes godt på kroppen til de som er involvert, men den kan sjelden registreres eller telles.

Så har vi *måle- og rapportere-kvaliteten*, som er til for å få et overblikk over hvordan det står til på makronivå. Er foreldrene over middels fornøyd, har barnehagene kvalifisert og nok bemanning?

Vi trenger begge former for kvalitet, men må passe på at vi har den rette balansen.

KAN IKKE TESTE OSS TIL KVALITET

Rapportering og måling blir fort et mål i seg selv, ikke et grunnlag for å skaffe mennesker bedre opplevelser og erfaringer. Melby understreket på kickoff for *Barnehager mot 2030* at vi ikke kan teste oss til hva som er god kvalitet i barnehagen. Det skal vi huske å minne henne på i det videre arbeidet. Utdanningsforbun-

det vil at vi skal bruke kreftene på den erfarte og opplevde kvaliteten, det er det som kjennetegner en god barnehage.

Vi må styrke kunnskapen og tiden nær barna. Bemanningsnorm og barnehagelærernorm er svaret for å få dette til, men de må utvikles.

Styrernes tid til å lede

det pedagogiske arbeidet er blitt mindre. Mange av styrernes tidlige oppgaver har de pedagogiske lederne fått.

Kjøkkenassistenter og vaktmestre er forsvunnet – men arbeidet de gjorde, må fortsatt gjøres.

Kort sagt: Barn har fått mindre tid sammen med ansatte, og mange bruker sin faglighet på administrasjon. Dette må vi endre før 2030.

HVA SIER BARN?

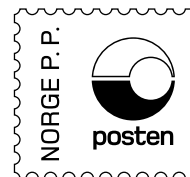
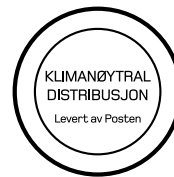
Vi må utvikle kompetansen. Minst 50 prosent av bemanningen skal være barnehagelærere, minst 25 prosent fagarbeidere, og vi skal ha en styrer i hver barnehage. Vi må sørge for at bemanningsnormen gjelder i hele åpningstida. Da må barnegruppene bli mindre. Vi må også videreutvikle barnehagens innhold, men trenger ikke nye politiske føringer. Vi bør løfte frem den nordiske tradisjonen hvor barndommens egenverdi står sentralt, og der barns rett til medvirkning, og barns lek, bidrar til å utvikle spennende innhold innenfor alle fagområder. Aller først bør vi spørre barna hva de mener kvalitet i barnehagen er!

Barn har fått mindre tid sammen med ansatte, og mange bruker sin faglighet på administrasjon. Dette må vi endre før 2030.

Ann Mari Milo Lorentzen

leder for Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen@utdanningsforbundet.no

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 Oslo

KONFLIKT ER

det hjelper lite å (bare) si unnskyld

Digitalt kveldskurs med **Sondre Bjaberg** tirsdag 5. oktober klokken 17:30 - 20:00

Digitalt kveldskurs med **Margareta Öhman** tirsdag 15. september klokken 17:30 - 20:00

Digitalt kveldskurs med **Trude Anette Brendeland** tirsdag 7. september klokken 17:30 - 20:00
Les mer om kurs og konferanser på utviklingsforum.no